

รายงานการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนรัตนธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

FACTORS INFLUENCING ETHICS PROMOTION IN HIGH SCHOOL
STUDENTS RATTANATHIBET SCHOOL NONTHABURI PROVINCE

พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมโชติโก

พระมหาจักรพล อาจารย์สุโณ

จันทิมา แสงแพร

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนรัตนธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

FACTORS INFLUENCING ETHICS PROMOTION IN HIGH SCHOOL
STUDENTS RATTANATHIBET SCHOOL NONTHABURI PROVINCE

พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมโชติโก
พระมหาจักรพล อาจารย์สุโภ
จันทิมา แสงแพร

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

นักเรียนถือเป็นเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการสืบสานพัฒนาประเทศชาติในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจสังคมการเมืองรวมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดำรงมาปัจจุบันส่วนที่ควรพัฒนาของเยาวชนก็คือด้านคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น จึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี และ 3. เพื่อเสนอกลยุทธ์ในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้ 1) งานวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 152 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) และค่าสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) 2) งานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสุ่มแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและคณะครูฝ่ายปกครองจำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อความหลัก (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมยังคงน่าเป็นห่วง เนื่องจากสภาพแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีไม่ได้อบอุ่นอันเนื่องมาจากไม่ได้อยู่อาศัยอย่างพร้อมหน้ากับพ่อแม่ และในครอบครัวก็มีสมาชิกดื่มสุรา ในครอบครัวนักเรียนก็ไม่ได้รับการอบรมกล่อมเกล่าจริยธรรมคิดเป็นร้อยละ 49.3 2) การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในด้านมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ความกตัญญูกตเวที มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และความมีเมตตา กรุณา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.14$) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมได้แก่ สื่อการสอน เทคนิคการสอน และสถานะครอบครัว ซึ่งสามารถพยากรณ์ปัจจัยทั้ง 3 ได้ร้อยละ 12.6 และ 3) โรงเรียนควรกำหนดกลยุทธ์หลักในการเสริมสร้างจริยธรรม ดังนี้ กลยุทธ์ในการพัฒนาสื่อการสอน กลยุทธ์ในการพัฒนาเทคนิคการสอน กลยุทธ์ในการเชิญวิทยากรให้ความรู้ และกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้สอนจริยธรรม

คำสำคัญ: 1. การส่งเสริมจริยธรรม 2. กลยุทธ์ 3. นักเรียน

ABSTRACT

Students are regarded as young people as important human resources in contributing to the nation's development in all dimensions, including the economy, society, politics, and good traditions. At present, the moral and ethical aspects of youth should be developed. This research has the objectives: 1. To study the problematic state of ethical enhancement among high school students at Rattathibet School Nonthaburi Province 2. To study the factors affecting morale enhancement in upper secondary school students in Rattathibet School Nonthaburi Province, and 3. to propose strategies for enhancing ethics in high school students. Rattathibet School Nonthaburi Province This research is divided into 2 steps: 1) Quantitative research collecting data from a sample of 152 high school students. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency. (Frequency), percentage (Percentage), mean (Mean) and standard deviation (Standard Deviation), and reference statistics (Inferential Statistics), including Pearson Correlation and multiple regression equations (Multiple Regression). Administrators and Administrative Teachers, 5 people, analyzed the data according to the main content (Content Analysis) and presented the data in a description.

The results of the research revealed that 1) The problem of ethical promotion is still worrisome. Due to the environment of high school students, Rattathibet School Nonthaburi province is not warm because they do not live with their parents. Moreover, in the family, some members drink alcohol. 49.3 percent of the students' families did not receive ethical training. When considering the details in each aspect, it was found that gratitude, The highest mean ($\bar{x} = 4.17$), was at a high level. Honesty, unity, and benevolence were at a high level ($\bar{x} = 4.14$). Responsibility The lowest mean ($\bar{x} = 4.00$) is at a high level. Factors affecting mortality reinforcement were teaching materials, teaching techniques, and family status. which can predict all 3 factors at 12.6 percent. Strategies for developing teaching techniques, Strategies for inviting speakers to give knowledge, and strategies for developing ethical teachers.

Keywords: 1. Ethical Enhancement; 2. Strategies; 3. Student

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเสริมสร้างจริยธรรม ให้เกิดแก่นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกำลังหลักที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและ ประเทศชาติในอนาคตในการต่อไป คณะวิจัยจึงได้ทำงานวิจัยทางด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้าง จริยธรรมในนักเรียน ดังนั้นเพื่อเป็นการมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมให้นักเรียน ที่จะนำผลการวิจัยนี้เสนอต่อผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงได้ช่วยกันกำหนดนโยบายแก้ปัญหา ทางด้านจริยธรรมอีกด้านหนึ่ง

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนธิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” สำเร็จสมบูรณ์ได้ เพราะอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย คือ ผศ.ดร.แหวนทอง บุญคำ พระมหา สมศักดิ์ ญาณโพธิ์,รศ.ดร., รศ.ดร.บุญร่วมคำเมืองแสน, รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องการ วิจัยและหาค่า IOC คณะครูและนักเรียนโรงเรียนรัตนธิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ดร.ปาน กิมปี, รศ.ดร. ศรีสักดิ์ สุนทรไชย ฐานะผู้อ่านและตรวจรายงานการวิจัย พระมหาจักรพล อาจารย์สุภ, จันทิมา แสงแพร, ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร บุคลากรของคณะ ศาสนาและปรัชญาทุกคน รวมถึงสถาบันวิจัยญาณสังวรให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัย คณะผู้วิจัยจึงขอ อนุโมทนาและขอบคุณในไมตรีจิตของทุกคนเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการวิจัยเรื่องนี้จะได้นำไปปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ต่อการเสริมสร้างจริยธรรมให้นักเรียนทั่วประเทศไทย รวมทั้งผู้สนใจสืบต่อไป

พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก
หัวหน้าโครงการวิจัย
31 มกราคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญรูปภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์	3
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม	6
2.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม	8
2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม	12
2.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับปัญหาการเสริมสร้างหลักจริยธรรม	30
2.5 แนวคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่เสริมสร้างหลักจริยธรรม	31
2.6 แนวคิดที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเสริมสร้างหลักจริยธรรม	31
2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.8 สรุปกรอบแนวความคิด	35
3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
3.1 รูปแบบการวิจัย	36
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	41
3.6 การนำเสนอผลการวิจัย	42

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
4.1 การวิเคราะห์ปัญหาด้านจริยธรรม	43
4.2 แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมแก่นักเรียน	60
4.4.1 แนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรม	60
4.4.2 แนวทางในการพัฒนาเทคนิคการสอน	60
4.4.3 แนวทางในการเชิญวิทยากรให้ความรู้	60
4.4.4 แนวทางในการพัฒนาผู้สอน	60
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	61
5.1 สรุปผลการวิจัย	61
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	64
5.3 ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือการวิจัย	77
ภาคผนวก ข แบบสอบถามการวิจัย	81
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย	87
ภาคผนวก ง เอกสารรับรองผลการพิจารณาการวิจัยในคน	89
ประวัตินักวิจัย	91

สารบัญรูปภาพ

สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย

หน้า

35

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	43
ตารางที่ 2	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	43
ตารางที่ 3	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามชั้นปี	43
ตารางที่ 4	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาศัยอยู่กับใคร	43
ตารางที่ 5	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม หลักจริยธรรมที่ครูวัยเรียนสั่งสอน	45
ตารางที่ 6	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมให้กับนักเรียน	45
ตารางที่ 7	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศของครูที่สอนจริยธรรม	46
ตารางที่ 8	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม หลักจริยธรรมที่ครูสั่งสอน	46
ตารางที่ 9	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เทคนิคการสอนของครูที่ทำให้อยากเข้าเรียน	46
ตารางที่ 10	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ความรู้สึกต่อการสอนจริยธรรม	47
ตารางที่ 11	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบ	47

	แบบสอบถามจำแนกตาม ความชื่นชอบส่วนบุคคลต่อเพศของผู้สอน	
ตารางที่ 12	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ความชื่นชอบประเภทของสื่อการสอน จริยธรรม	48
ตารางที่ 13	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม สื่อที่ใช้สอนของครู	48
ตารางที่ 14	จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม สื่อที่ใช้สอนของครูที่นักเรียนชอบมากที่สุด	48
ตารางที่ 15	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัด นนทบุรีใน 6 ด้าน	49
ตารางที่ 16	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัด นนทบุรีในด้าน ความรับผิดชอบ	49
ตารางที่ 17	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัด นนทบุรีในด้าน ความซื่อสัตย์	50
ตารางที่ 18	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัด นนทบุรีในด้าน ความสามัคคี	51
ตารางที่ 19	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัด นนทบุรีในด้าน ความเมตตากรุณา	51
ตารางที่ 20	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัด นนทบุรีในด้าน ความกตัญญูกตเวที	52
ตารางที่ 21	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัด นนทบุรีในด้าน ความสุภาพอ่อนโยน	53

ตารางที่ 22	รายละเอียดตัวแปรและนิยามตัวแปรที่คัดเข้าสมการถดถอยพหุคูณ	54
ตารางที่ 23	ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	55
ตารางที่ 24	ผลการนำเข้าตัวแปรเพื่อวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Forward	56
ตารางที่ 25	ผลการวิเคราะห์ ANOVA ของปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ	57
ตารางที่ 26	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยด้วยวิธีเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการแบบ Forward	58
ตารางที่ 27	ตารางสรุปตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณที่เหมาะสมของปัจจัย 5 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมด้วยวิธีเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการ Forward	59

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติเพราะการพัฒนาเยาวชนให้มีจริยธรรมย่อมเป็นความคาดหวังของสังคมต่อสถาบันการศึกษาในทุกๆระดับที่ต้องการเห็นเยาวชนเติบโตใหญ่เป็นพลเมืองดี มีจริยธรรม รู้สิ่งที่ควรทำ และสิ่งที่ไม่ควรทำ รู้โทษรู้ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและส่วนรวมอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น การเสริมสร้างจริยธรรมจึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

การเสริมสร้างจริยธรรมเป็นกลยุทธ์ที่คณะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งฝึกอบรมกุลบุตรให้เป็นคนดี คนเก่งของประเทศชาติ นโยบายที่สถานศึกษากำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 คือการพัฒนามนุษย์ในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง ให้มีคุณภาพกายใจและสติปัญญาดีรอบด้าน (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 8) โดยกำหนดครูผู้สอนอย่างเหมาะสม มีกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีระบบกลไกการติดตามพฤติกรรมนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้สามารถประเมินระดับความสำเร็จของนโยบายของสถานศึกษาได้

นอกจากสถานศึกษาจะเป็นที่บ่มเพาะความรู้ ยังต้องให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวที่เป็นสถาบันหลักของสังคมในการปลูกฝังจริยธรรมในขั้นต้นด้วย โดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่ได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้อยู่ในการควบคุมดูแลของพ่อแม่แต่อยู่ในความดูแลของญาติหรือเพื่อนบ้าน ก็อาจจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว การหมกหมุ่นกับสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ หรือยาบ้า ทะเลาะวิวาท ปัญหาพฤติกรรมทางเพศ การติดเกม การหนีเรียน การติดอินเทอร์เน็ต การติดการพนัน การท้องก่อนแต่งและการฆ่าตัวตาย (พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติ, 2563: 1581-1592) จากผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวเพราะเหตุแห่งการเลี้ยงดู อันได้แก่ สัมพันธภาพภายในครอบครัว (ทิพย์สุดา เมฆประยูร, 2560: 136-145) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ไม่ดีแล้ว ย่อมมีพฤติกรรมก้าวร้าว จากผลการวิจัยดังกล่าว การกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูของบุพการีที่ไม่ได้ใส่ใจจนทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ย่อมทำให้กุลบุตรกุลธิดา มีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดความรับผิดชอบ ทะเลาะเบาะแว้ง มีความรุนแรง มีการละเมิดทางเพศ ขาดระเบียบวินัยได้

สถาบันการศึกษาถือเป็นสถาบันที่รับช่วงต่อจากสถาบันครอบครัวในการให้ความรู้ สรรพวิชา วิทยาการต่าง ๆ ตามบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งสถาบันการศึกษามีภารกิจสำคัญในการให้ความรู้ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และสำเร็จการศึกษาออกไปรับใช้สังคมอย่างมีคุณภาพ สถาบันศึกษาจึงจำเป็นต้องตระหนักต่อการเสริมสร้างจริยธรรมต่อผู้เรียนอย่างรอบคอบ เพื่อเป็นการป้องปรามปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคม

ในการวิจัยของต่างประเทศการเสริมสร้างจริยธรรมเป็นที่สนใจในหมู่นักวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการขาดศีลธรรมของวัยรุ่นหรือเยาวชน รัฐบาลในประเทศกำลังกังวลใจเกี่ยวกับ

การแก้ไขปัญหายาวชนขาดศีลธรรมและประชาชนก็ต้องการคำตอบในทางวิชาการ รัฐบาลจึงได้ดำเนินการส่งเสริมการวิจัยเพื่อให้นักวิจัยได้ค้นหาคำตอบว่า เพราะเหตุไรเยาวชนถึงขาดศีลธรรมหรือจริยธรรม และเพื่อป้องกันเยาวชนไม่ให้กระทำการอันไม่สมควร การค้นพบประเด็นปัญหาอาจจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหายาวชนในเยาวชนได้ (Hart & Carlo, 2005)

โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนสหศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวนมากและเป็นโรงเรียนเดียวในจังหวัดนนทบุรีที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายประการ จากการเข้าสำรวจในชั้นต้นโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบปราศจากโครงสร้างกับคณะครูฝ่ายปกครองและคณะครูประจำชั้นเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2563 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท แอบเสพสิ่งเสพติดให้โทษประเภทบุหรี่ ละเมิดกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น เข้าเรียนสาย แอบใช้สื่อออนไลน์ในขณะที่ครูกำลังสอน ส่งงานล่าช้า ขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงระบบและกลไกในการเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียน พบว่าประสบปัญหาต่าง ๆ อาทิ การขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความสามัคคี ขาดความเมตตากรุณา ขาดความกตัญญูตเวที และขาดความสุภาพอ่อนโยน (สัมภาษณ์คณะครู, 2565)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำผลการวิจัยมาเสนอแนะกลยุทธ์ในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

1.2.3 เพื่อเสนอกลยุทธ์ในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 4 ด้านดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านตัวแปรหรือเนื้อหา ได้แก่ การเสริมสร้างจริยธรรม ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความมีเมตตากรุณา ความกตัญญูตเวที และความสุภาพอ่อนโยน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

1.3.2.1 กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยที่เป็นเยาวชน คือ มีอายุตั้งแต่ 14 ปี จนถึง 18 ปี จำนวน 250 คน จากโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

1.3.2.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนจากโรงเรียนรัตนานิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 152 คน และครูฝ่ายปกครอง (กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน)

1.3.3 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการทำวิจัยเรื่องนี้ใช้เวลาในการทำโครงการทั้งสิ้น 1 ปี คือ ระหว่างวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2565

1.4 นิยามศัพท์

1.4.1 การเสริมสร้างจริยธรรม หมายถึง การปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสมในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ เพื่อให้เป็นผู้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความมีเมตตากรุณา ความกตัญญู กตเวที และสภาพแวดล้อม ดังนี้

1.4.1.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวกับการทำงาน การศึกษาเล่าเรียนการใช้จ่ายการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นซึ่งแสดงออกในลักษณะการปฏิบัติด้วยความละเอียดรอบคอบ มีความตั้งใจเอาใจใส่ขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับ มีวินัยในตัวเอง มีความซื่อสัตย์ และตรงต่อเวลายอมรับในสิ่งที่ตนกระทำทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ช่วยเหลือตนเอง มีความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลา ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ดี ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและสมกับฐานะ

1.4.1.2 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การนับถือตนเอง ไม่หลอกลวงตนเอง ละอายต่อการกระทำผิด ไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ลักขโมย ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง รับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย รักษากฎระเบียบของสังคมและหน่วยงาน ไม่กระทำการใดที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ส่วนรวม

1.4.1.3 ความสามัคคี หมายถึง ความร่วมมือในการจัดการปัญหา การไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน การกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน การดำเนินไปในทิศทางเดียวกันที่สร้างสรรค์ การมีพลังเชิงสร้างสรรค์ ความปรองดอง และพร้อมเพรียงกันเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ

1.4.1.4 ความมีเมตตากรุณา หมายถึง ความรักความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุข และพ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องทุกข์จากความเดือนร้อนให้แก่ผู้อื่น เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่จะอยู่ในจิตใจของคนทุกคน จะต่างก็เพียงแต่ว่า ใครจะมีความเมตตากรุณา มากน้อยกว่ากันเท่านั้น อีกประการหนึ่ง ผู้ที่สิ้นจากกิเลสละทิ้งปวง ชื่อว่ามีเมตตากรุณาที่สมบูรณ์ คือ มีจิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณา

1.4.1.5 ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกับปฏิบัติงานให้บรรลุตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด

1.4.1.6 ความสุภาพอ่อนโยน หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการใช้กาย วาจา และจิตใจ เช่น การใช้วาจาสุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะ การไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด การแต่งกายสุภาพเหมาะสมกับสถานที่ การแสดงกิริยาอ่อนน้อมต่อบุคคลอื่นได้เหมาะสมกับสถานะ ความถึงพร้อมด้วยความเคารพนับถือ ยกย่อง เทิดทูน บูชาและปฏิบัติตามคำสั่งสอน ที่บ่งบอกของคุณลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกมาจากกิริยาท่าทาง ทางกาย ทางวาจา โดยมีใจเป็นตัวกำหนดสั่งการสั่งงานของลักษณะกิริยาท่าทางที่ออกมาทางกายและทางวาจา เช่น การกราบไหว้ การอภิวาท การทำความเคารพ การลุกขึ้นรับ รวมถึงกิริยาท่าทางอื่นๆ เช่น การยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม และการกระทำ

1.4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สามัคคี เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวทิตะ และสุภาพอ่อนโยน อันประกอบไปด้วย

1.4.2.1 ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวของนักเรียนที่อยู่ร่วมกันประกอบด้วย ครอบครัวที่นักเรียนพักอาศัยกับพ่อแม่ในชายคาเดียวกัน ครอบครัวที่นักเรียนไม่ได้พักอาศัยกับพ่อแม่ในชายคาเดียวกัน

1.4.2.2 การกล่อมเกล่า หมายถึง การได้รับการสอนหรือการพำสอนในเรื่องความรับผิดชอบต่อ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวทิตะ และความสุภาพอ่อนโยน ประกอบด้วย การได้รับการพำสอนกับการไม่ได้รับการพำสอน

1.4.2.3 ผู้สอน หมายถึง ผู้ให้ความรู้เรื่องจริยธรรมทั้งในและนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้สอนที่เป็นพระสงฆ์ และผู้สอนที่เป็นฆราวาส

1.4.2.4 สื่อการสอน หมายถึง อุปกรณ์สำหรับนำมาใช้สอนจริยธรรมในสถานศึกษา ประกอบด้วย สื่อเคลื่อนไหวประกอบด้วย video clip สื่อที่ไม่เคลื่อนไหว เช่น รูปภาพ หนังสือ ตำรา เอกสาร

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 จะก่อให้เกิดความตระหนักรู้ของนักเรียนในการประพฤติตนให้ถูกต้อง ชอบธรรม

1.5.2 ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนรัตนานิเบศร์ สามารถปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียนอย่างแท้จริง มีประสิทธิภาพ

1.5.3 ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนรัตนานิเบศร์ เกิดความตระหนักในการกำหนดกลยุทธ์ในเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริง

1.5.4 จะเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการขยายความรู้ ความเข้าใจเรื่องนี้อีกมาก

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนธิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม
- 2.2. แนวคิดที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม
- 2.3. แนวคิดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม
- 2.4. แนวคิดที่เกี่ยวกับปัญหาการเสริมสร้างหลักจริยธรรม
- 2.5. แนวคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่เสริมสร้างหลักจริยธรรม
- 2.6. แนวคิดที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเสริมสร้างหลักจริยธรรม
- 2.7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8. สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม

2.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ดวงเดือน พันธมนาวิน ได้อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับเงื่อนไขในการทำความดี หรือพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ พวกหนึ่งเห็นว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลหรืออีกนัยหนึ่งว่า คนเรานั้นมีได้ดีหรือชั่ว โดยสิ้นเชิงมาแต่กำเนิด จิตใจอยู่ในสภาวะกลาง ๆ พร้อมทั้งจะได้รับเงื่อนไขปัจจัยผลักดันให้ผู้นั้นเป็นคนดีหรือชั่วได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าความพร้อมที่จะมีความเจริญเติบโตทางจิตใจนั้นมีอยู่ในบุคคลตั้งแต่เกิดแล้ว พุดง่าย ๆ ว่า จิตเขาดีบริสุทธิ์มาตั้งแต่กำเนิด เมื่อเติบโตขึ้นลักษณะทางจริยธรรมของเขาจะเริ่มสำแดงตัวเด่นชัดและการพัฒนาการไปตามวิถีทางดีขึ้น นักวิชาการกลุ่มหลังนี้เชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลให้เป็นไปตามขั้นตอนที่แน่นอนตายตัว ผู้ที่บุกเบิกแนวคิดนี้ คือ เพียเจท์ (Piaget) และ โคลเบอร์ก (Kohlberg) (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524: 110)

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวได้อธิบายถึงทฤษฎีเซลล์กระจก ไว้ว่า ทฤษฎีเซลล์ กระจกเงา เป็นการค้นพบของ Vittorio Gallese, Leonardo Fogassi and Giacomo Rizzolatti ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ในประเทศอิตาลี ได้อธิบายว่า เซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ ที่คอยทำหน้าที่ในการเลียนแบบพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้อื่น ๆ มาเป็นพฤติกรรมของตนเอง หมายความว่า พฤติกรรมของเด็ก เยาวชน มีผลมาจากเซลล์กระจกเงาที่เด็กได้เลียนแบบมาจากพฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิด หรือแม้กระทั่งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กได้พบเห็น ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่ได้เลียนแบบในทันทีที่เห็น แต่สมองของเด็กจะเก็บภาพการกระทำเหล่านั้นไว้และพร้อมที่จะเลียนแบบเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน ข้อค้นพบจากทฤษฎีเซลล์กระจกเงาชี้ชัดว่าการสอน

ที่ดีที่สุด คือ การประพุดเป็นแบบอย่างให้เห็นของผู้สอน หรือผู้ที่เลี้ยงดู ดังนั้นการเลียนแบบจากพฤติกรรมที่ถูกต้องของต้นแบบ รวมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจในการเข้าใจผู้อื่น ทำให้เด็กค่อย ๆ มีความเข้าใจและพัฒนาเหตุผลในเชิงจริยธรรม ท้ายที่สุดเด็กก็จะมีบุคลิกภาพที่ถูกต้องความหมายของคำว่า “คนดี” ในสังคม สรุปว่า ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา การสอนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก เพื่อเด็กจะได้นำไปเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตในอนาคตต่อไป (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552 : 35)

เพียเจท์ (Jean Piaget) ได้กล่าวว่าในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ พัฒนาการคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งเป็น 3 ชั้น และสามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม ได้ดังนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ) เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อม และระบบกฎเกณฑ์ได้ แต่ยังมีความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการการตอบสนอง ดังนั้นการกระทำจะพึงกระทำเพื่อสนองความต้องการของตนเองโดยที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น

2. ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง (ระหว่างอายุ 2-8 ขวบ) เด็กจะสามารถรับสภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น ๆ รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ โดยเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามโดยไม่สนใจถึงผลที่จะตามมา

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (ระหว่างอายุ 8-10 ขวบ) เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสูงขึ้น คลายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอก สามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและประสบการณ์ประกอบการตัดสินใจ สามารถประเมินความถูกต้องโดยดูจากเจตนาของผู้กระทำและตั้งเกณฑ์ของตนเองได้ (Jean Piaget. 1997: 133)

สรุปความว่า จริยธรรมของมนุษย์นั้น มี 3 ขั้นด้วยกัน คือ

1) ขั้นก่อนจริยธรรมเป็นขั้นตอนที่ไม่สามารถรับรู้สภาวะแวดล้อมและระบบกฎเกณฑ์ได้แต่ยังมีความต้องการทางกาย

2) ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง เป็นขั้นตอนที่รับรู้รับฟังคำสั่งจากผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่

3) ขั้นยึดหลักแห่งตน เป็นขั้นตอนที่คลายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอกสามารถประเมินความถูกต้องได้

โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการจริยธรรมนั้นไม่ใช่การรับรู้จากการสั่งสอนจากผู้อื่น แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น รวมถึงกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ การพัฒนาทางด้านการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามขั้น ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นต่ำแล้วพัฒนาขึ้นไปด้วยประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางสังคม ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้นไปกล่าวได้ว่า ขั้นในการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ ขั้นที่ 2 ขั้นหลักการแสวงหารางวัล ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง ขั้นที่ 6 ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล (Lawrence Kohlberg. 2000: 159)

สุชีพ ปุญญาภาพได้นำเสนอหลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาไว้ว่า หลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนา มี 3 ชั้น คือ

1. จริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยศีล 5 ธรรม 5 ดังนี้
 1. เว้นจากการเบียดเบียน ทำร้ายชีวิตสัตว์หรือมนุษย์ การมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเมตตาต่อมนุษย์ด้วยกัน จัดเป็นธรรม
 2. เว้นจากการลักทรัพย์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ประกอบอาชีพที่สุจริต จัดเป็นธรรม
 3. เว้นจากการประพฤตินอกใจ จัดเป็นศีล ส่วนการสำรวมในกาม จัดเป็นธรรม
 4. เว้นจากการพูดเท็จ จัดเป็นศีล การพูดแต่สิ่งที่เป็นจริง สร้างสรรค์ จัดเป็นธรรม
 5. เว้นจากการดื่มสุรา จัดเป็นศีล การมีสติ สำรวมระวังกาย ใจ และวาจา จัดเป็นธรรม
2. จริยศาสตร์ชั้นกลาง ประกอบด้วยกุศลกรรมบถ 10 ดังนี้
 1. เว้นจากการฆ่า หรือทำร้ายเบียดเบียนชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์
 2. เว้นจากการลักทรัพย์
 3. เว้นจากการประพฤตินอกใจ
 4. เว้นจากการพูดเท็จ
 5. เว้นจากการพูดยุยงให้แตกร้าง
 6. เว้นจากการพูดคำหยาบ
 7. เว้นจากการพูดเหลวไหล พูดเพื่อเจ้า
 8. ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นเอามาเป็นของตนเอง
 9. ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น หรือคิดให้ผู้อื่นถึงความพินาศ
 10. ไม่มีความเห็นผิดไปจากทำนองครองธรรม มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง
3. จริยศาสตร์ขั้นสูง ประกอบด้วยอริยมรรค คือ ทางอันประเสริฐมี 8 ประการ ดังนี้
 1. ความเห็นชอบ หมายถึง มีปัญญาเห็นอริยสัจ 4 ประการ
 2. ความดำริชอบ หมายถึง ดำริในการออกจากกาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
 3. การเจรจาชอบ หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้า
 4. การกระทำชอบ หมายถึง ไม่ฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจ
 5. การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การประกอบอาชีพโดยชอบธรรม ถูกกฎหมาย
 6. ความเพียรชอบ หมายถึง การเพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรสร้างความดี เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่
 7. การตั้งสติชอบ หมายถึง ตั้งสติพิจารณาร่างกาย เวทนา ความรู้สึกสุข-ทุกข์ ให้รู้เท่าทันเห็นความเกิดดับ
 8. การตั้งใจมั่นชอบ หมายถึง การทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่ (สุชีพ ปุญญาภาพ, 2540: 180)

สรุปว่า พระพุทธศาสนาได้มีหลักคำสอนอันเป็นวิธีการที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพื่อให้ก้าวเข้าสู่ความสุขที่สูงสุดทั้งส่วนตนและสังคม

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม

ความดีทางจริยธรรม หลักจริยธรรมต่างกล่าวถึงความดี คือ "จริยธรรมเป็นเรื่องความดีในแง่ของการปฏิบัติอันก่อให้เกิดความสงบสุขความมีระเบียบเรียบร้อยของสังคม ส่วน จริยศาสตร์ เป็นเรื่อง ของความดีในแง่ความคิด หลักการทฤษฎีหรือปรัชญา ดังนั้น จริยศาสตร์และจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันมาก ตามหลักจริยศาสตร์ความดีทางจริยธรรมไม่ใช่เรื่องข้อเท็จจริงแต่เป็นการให้คุณค่าทางจริยธรรมหรือประเมินคุณค่าความประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เป็นประโยชน์สุดต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งเป็นความดีที่จะนำมาศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้

สิ่งที่ที่สุดที่มนุษย์ควรแสวงหาในทางพุทธปรัชญาได้แบ่งสิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรแสวงหาไว้ 2 ระดับ คือ

1. ระดับโลกุตระธรรม คือ การคับคั่งหาอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ให้หมดสิ้นเป็นความดีสูงสุด
2. ระดับโลกียธรรม คือ การเว้นจากการทำบาปทั้งปวง การถึงพร้อมด้วยกุศลทั้งปวง และทำจิตใจให้บริสุทธิ์เป็นความดีที่สุด" (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543: 34)

การสร้างตนให้เป็นคนดี และการประพฤติดี ละเว้นสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวง และการฝึกฝนจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส จึงเป็นสิ่งนำตนและสังคมให้ก้าวไปสู่ความสงบสุขและมีความสุขอยู่เสมออีกทั้งยังนำไปสู่ความดีสูงสุดที่เรียกว่าโลกุตระธรรมนั้นอีกด้วย

2.2.1 แนวคิดและความหมายของจริยธรรม

คำว่า "จริยธรรม" แยกออกเป็น จริย + ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติ หรือ กิริยาที่ความประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี, หลักคำสอนของศาสนา, หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น "จริยธรรม" จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า "หลักแห่งความประพฤติ" หรือ "แนวทางของการประพฤติ" (พระมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร รมมจิตโต), 2533: 81.)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า "จริยธรรม" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Morality" หมายถึง ส่วนที่เป็นแก่นของระเบียบกฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยความผิดชอบชั่วดีที่สังคมกำหนดไว้ให้คนในสังคมนั้นๆ ยึดถือปฏิบัติ หรือ คุณความดีที่เป็นข้อปฏิบัติ ศีลธรรม หรือ กฎศีลธรรม ส่วน "ศีลธรรม" หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชั่ว(ราชบัณฑิตยสถาน, 2535: 291)

จึงเห็นได้ว่าคำกล่าวข้างต้นนี้เป็นความหมายตามตัวอักษรของคำว่า "จริยธรรม" ซึ่งมีผู้รู้หรือนักปราชญ์ได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกัน คือ

คำว่า "จริยธรรม" คือ ศาสตร์ที่กล่าวถึงคุณค่าในทางศีลธรรมอันสัมพันธ์กับความประพฤติในทางดี (สติสจันท์ ชัตเตอร์จี และ ดร. ธิเรนทร โมฮันทัตตะ, 2519: 625.)

คำว่า "จริยธรรม" คือ การสร้างคนแต่ละคนให้เป็นคนดี เป็นหลักการที่จำเป็นที่ช่วยให้การใช้จริยธรรมในทางสังคมให้ได้ผล ทุกศาสนาถือว่า ถ้าคนแต่ละคนเป็นคนดี สังคมก็จะดี" (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2519: บทคัดย่อ)

จริยธรรม (Morality) หมายถึง การสร้างคนแต่ละคนให้เป็นคนดี เป็นหลักการที่จำเป็นที่ช่วยให้การใช้จริยธรรมในทางสังคมให้ได้ผล ที่ประเมินค่าเป็นคนดีเป็นคนชั่วได้ ถ้าชั่วก็ควรละเว้น ถ้าดีก็ควรกระทำ ทุกศาสนาถือว่า ถ้าคนแต่ละคนเป็นคนดีสังคมจะดีไปด้วย (แสง จันทร์งาม, 2531: 20)

จริยธรรม หมายถึง การนำเอาความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นความดีที่ตายตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม (สิวลี ศิริโล, 2535: 14)

จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะที่ดีงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคมจริยธรรมจะมีได้ จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ศีล หรือกฎเกณฑ์ การประพฤติปฏิบัติ เพื่อคัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อยให้เป็นปกติ ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรมแล้วย่อมมีความสุข ไม่เดือดร้อน สิ่งดังกล่าวนี้ เป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจ เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้อง (บุญมี แทนแก้ว, 2537: 1)

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้อง ตามหลักของศาสนา หลักแห่งการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ หรือหลักแห่งการประพฤติตนตามความนิยมของสังคมเพื่อให้คนในสังคมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (วศิน อินทสระ, 2541: 12)

จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยา และปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม ในการดำรงชีวิตมุ่งแต่ความดีละเว้นความชั่ว (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550: 19)

จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต หรือหลักการครองชีวิต พระพุทธศาสนามองจริยธรรมในแง่การถือเอาประโยชน์จกกฎธรรมชาติหรือการนำเอาความรู้ในกฎธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2541:591)

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมหรือศีลธรรม ได้แก่ "ระเบียบปฏิบัติซึ่งมุ่งให้เกิดความผาสุก ความสงบสุขเนื่องด้วยสังคมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมหรือศีลธรรมนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น บัญญัติขึ้น แต่งขึ้น ตามเหตุผลของมนุษย์เอง หรือตามความต้องการของมนุษย์เอง" (พุทธทาสภิกขุ, 2514: 107)

พระราชวรมณี ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมว่า "หมายถึง การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิต การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิต ทุกด้าน ทุกระดับ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านจิตใจ ด้านปัญญาอย่างถูกต้อง" (พระราชวรมณี, 2544: 12)

พระเมธีธรรมาภรณ์ ได้กล่าวว่า "จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนร่วม" (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2533:16)

บุญมี แทนแก้ว ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง "ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ" จัดว่า "เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดีงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคม และจริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ ศีล (Precept) อันหมายถึง หลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติการปฏิบัติเพื่อตัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ กล่าวคือ จะพูดหรือทำอะไรให้เป็นไปตามปกติ อย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) เช่น พูดให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม กระทำให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรม ย่อมมีความสุขความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อนดังกล่าวจึงเป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมี

คุณธรรมในจิตใจ เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้ว ก็เป็นเหตุให้ประพตจริยธรรมได้ถูกต้อง ดังนั้นคุณธรรมและศีลจึงเป็นโครงสร้างของจริยธรรม"(บุญมี แทนแก้ว, 2532: 8)

เสรี วงษ์มณฑา ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า "จริยธรรม หมายถึง การกระทำอะไรที่ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่เบียดเบียนตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น" (เสรี วงษ์มณฑา, 2531: 73)

สรุปความว่า จริยธรรม หมายถึง หลักแห่งการทำดี ประพตคติ หรือหลักแห่งการที่จะนำมวลมนุษยชาติ ไปสู่สิ่งที่ดี ที่มีความสุข ตลอดถึงความสงบเรียบร้อย สามัคคีสมัคสมานของสังคม เพราะสังคม

2.2.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับหลักจริยธรรม

ความดีทางจริยธรรม หลักจริยธรรมต่างกล่าวถึงความดี คือ "จริยธรรมเป็นเรื่องความดีในแง่ของการปฏิบัติอันก่อให้เกิดความสงบสุขความมีระเบียบเรียบร้อยของสังคม ส่วน จริยศาสตร์ เป็นเรื่อง ของความดีในแง่ความคิด หลักการทฤษฎีหรือปรัชญา ดังนั้น จริยศาสตร์และจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันมาก ตามหลักจริยศาสตร์ความดีทางจริยธรรมไม่ใช่เรื่องข้อเท็จจริงแต่เป็นการให้คุณค่าทางจริยธรรมหรือประเมินคุณค่าความประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เป็นประโยชน์สุขต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งเป็นความดีที่จะนำมาศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ สิ่งดีที่สุดในมนุษย์ควรแสวงหาในทางพุทธปรัชญาได้แบ่งสิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรแสวงหาไว้ 2 ระดับ คือ

1. ระดับโลกุตระธรรม คือ การดับตัณหาอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ให้หมดสิ้นเป็นความดีสูงสุด
2. ระดับโลกียธรรม คือ การเว้นจากการทำบาปทั้งปวง การถึงพร้อมด้วยกุศลทั้งปวง

และทำจิตใจให้บริสุทธิ์เป็นความดีที่สุด" (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543: 34)

การสร้างตนให้เป็นคนดี และการประพตคติ ละเว้นสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวง และการฝึกฝนจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส จึงเป็นสิ่งนำตนและสังคมให้ก้าวไปสู่ความสงบสุขและมีความสุขอยู่เสมออีกทั้งยังนำไปสู่ความดีสูงสุดที่เรียกว่าโลกุตระธรรมนั้นอีกด้วย

2.2.3 ความสำคัญของจริยธรรม

โลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งทางด้านสภาวะแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ จึงมีผลกระทบต่อดำรงอยู่ของสังคม ทั้งทางด้านจิตใจ และการแสดงออกทางพฤติกรรม ดังนั้น จริยธรรมจึงมีความสำคัญและมีบทบาทยิ่งต่อการนำมาประพตปฏิบัติ

วสิน อินทสระ ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม ดังนี้

1. จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของปัจเจกชน สังคม และประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นแกนกลางของการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรมย่อมก่อความเสียหายได้มากกว่าผู้ด้อยความรู้ โดยท่านกล่าวว่า "ผู้มีความรู้แต่ไม่รู้วิธีที่จะประพตตน ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าผู้มีความรู้่น้อย ถ้าเปรียบเทียบความรู้เหมือนกันจริยธรรมย่อมเป็นเหมือนน้ำ ดินที่ไม่มีน้ำยึดเหนี่ยวเกาะกุมย่อมเป็นฝุ่นในละอองให้ความรำคาญหรือเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นอยู่เนื่อง ๆ"

2. การพัฒนาบ้านเมืองต้องพัฒนาจิตใจคนก่อนหรืออย่างน้อยก็ให้พร้อม ๆ กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่น ๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้น จะสูญเสียและเกิดผลเสียหายเป็นอันมาก ทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุขมากขึ้น การเศรษฐกิจต้องเสื่อมโทรม ประชาชนทุกข์ยาก เพราะคนในสังคมละเลยจริยธรรมกอบโกยเอาทรัพย์สินไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ขาดความเมตตาปราณี แล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน

3. จริยธรรม มิได้หมายถึง การถือศีล กินเพล เข้าวัดฟังธรรม จำศีลภาวนา โดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของคนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้นทำสิ่งควรทำ ด้วยฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ดังนั้นจะเห็นจริยธรรมจึงจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดได้ก็ด้วยจริยธรรม

4. การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทร์พยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมากแล้วมามีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายสร้างสรรค์สังคม ยึดเอาจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต ไม่ใช่ยึดลาภยศความมีหน้ามีตาในสังคมเป็นจุดหมาย ถ้าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นก็ให้ถือเป็นเพียงผลพลอยได้และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติกกรรม เช่นอาศัยลาภผลเป็นเครื่องมือในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ อาศัยยศและความมีหน้าตามีเกียรติในสังคมเป็นเครื่องมือในการจูงคนผู้เคารพนับถือเข้าหาธรรม

5. จริยธรรมสอนให้เราเลิกดูหมิ่นกดขี่คนจน ให้เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้ากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางตัวโอหังอวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มากๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพของผู้คนทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ เราจึงควรเลือกผู้นำที่สามารถนำความสงบสุขทางใจ มาสู่มวลชนได้ด้วยเพื่อสันติสุขจะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งทางกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังอาวุธนั้น ถ้าปราศจากความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเสียแล้ว บุคคลหรือประเทศชาติจะเจริญมั่นคงยาวนานไม่ได้ สังคมที่เจริญมั่นคงต้องมีจริยธรรมเป็นเครื่องรองรับหรือเป็นแกนกลางเหมือนถนนที่มั่นคงหรือตึกที่แข็งแรงเขาใช้คอนกรีตเสริมเหล็ก แม้เหล็กจะไม่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอก แต่มีความสำคัญอยู่ภายในชายช่างย่อมรู้ดี ทำนองเดียวกับบัณฑิตย่อมมองเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่าจริยธรรมมีความสำคัญในสังคมเพียงใด (วศิน อินทสระ, 2518: 98)

จึงสรุปได้ว่า หลักจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนและสังคม เพราะสังคมในปัจจุบันนี้มีปัญหาต่างๆมากมาย ที่เกิดจากประพฤติดัวของคน และสร้างความเดือดร้อนวุ่นวายให้แก่สังคม ดังนั้น “จริยธรรม” จึงเป็นหลักสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

สมบูรณ ्हยาชีวิติน ได้ให้ความเห็นว่า พฤติกรรมจริยธรรม ประกอบด้วยจริยธรรมต่าง ๆ เหมือนกับพฤติกรรมโดยทั่วไป โดยแบ่งองค์ประกอบทางจริยธรรมออกมาเป็น 3 ประการ

1. องค์ประกอบทางด้านความคิด (Cognitive) คือ ความสามารถในการตัดสินใจ พิจารณาว่าอะไรถูกต้อง อะไรไม่ถูกต้อง อะไรดี อะไรชั่ว ด้วยการใชปัญญาและเหตุผล

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective) คือ ความนิยมศรัทธาพอใจ ที่จะกระทำความดีความศรัทธาในธรรมะ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติมาจากการพร่ำสอนของพ่อแม่

3. องค์ประกอบด้านจริยธรรมการแสดงออก (Moral Conduct) เช่น การปฏิบัติตามศีล 5 ซึ่งเชื่อว่าโดยปกติแล้วการปฏิบัติจะสืบเนื่องมาจากอิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาแล้วแต่การกระทำบางอย่าง ซึ่งตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ช่วยบีบคั้นให้บุคคลนั้นต้องกระทำและตกอยู่ภายใต้พลังจิตของบุคคลด้วย (สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน, 2525: 17- 18)

ดวงเดือน พันธมนาวิน ได้แบ่งองค์ประกอบทางจริยธรรมเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมตนเองนั้นถือว่าเป็นการกระทำชนิดใดดี ควรกระทำ และการกระทำชนิดใดควรยกเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงใด เท่ากับเป็นกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติทางสังคม และศาสนาที่เด็กต้องเรียนรู้ ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในสังคม

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะ หรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ เพียงไร สอดคล้องกับค่านิยมหรือแตกต่างกันไปก็ได้ ทศนคติเชิงจริยธรรมมีความหมายกว้างขวางกว่าความรู้สึกเชิงจริยธรรม เพราะรวมเอาความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆไว้ด้วย

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง สถานการณ์นั้น ๆ เหตุผลดังกล่าวช่วยให้ทราบเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดต่อความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมนั้น พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม ซื่อสัตย์ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น และในทางตรงกันข้ามเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ ควรงดเว้น (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524: 113)

สรุปได้ว่า จริยธรรมแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะภายนอก หมายถึง พฤติกรรม หรือ การแสดงออกทางกาย ที่แสดงออกมากในลักษณะต่าง ๆ ที่ประกอบไปด้วยความรู้ และทักษะ

2) ลักษณะภายใน หมายถึง จิตใจ ที่ประกอบด้วยคุณงามความดีและความไม่ผิด

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของนักเรียน

การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของนักเรียนเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าคุณนักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติในหลักความถูกต้องทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นสอดคล้องตามหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอันดีงาม เช่นมีความกตัญญูกตเวที ความอดทน ความสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริตและความเมตตาเป็นต้น ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงแนวเกี่ยวกับจริยธรรมไว้หลายประการเพราะจริยธรรมถือว่าเป็นเกณฑ์การตัดสินความถูกต้องของความประพฤติโดยถือการ

กระทำเป็นหลัก การกระทำทุกอย่างจะดีหรือชั่วอยู่ที่ความตั้งใจที่เรียกว่าเจตนา ถ้าเจตนากระทำ ความด้วยกาย วาจา และใจ ในแง่จริยธรรมตัดสินได้นั้นคือความถูกต้อง ถ้ามีเจตนาทำความชั่ว ทางกาย วาจา และใจ สามารถตัดสินได้เช่นกันว่า การกระทำนั้นไม่ถูกต้อง ไม่ดี คำว่า เจตนา คือ ความตั้งใจที่เป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา ถ้าเจตนาบริสุทธิ์จะทำอะไร ย่อมถูกต้องหมด จะเห็นได้ว่าจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงแก่ ตนเองและบุคคลอื่น ประโยชน์สุขตนเองมุ่งทั้งในภพนี้และภพต่อไปและจุดมุ่งหมายสูงสุดคือพระ นิพพาน จริยธรรมเป็นหลักปฏิบัติที่พิสูจน์ได้และทดลองปฏิบัติจนเห็นผลด้วยตนเองได้ มีแนวทางที่ ปฏิบัติและเป้าหมายที่ชัดเจน รอแต่คนมาพิสูจน์ความจริงน้อมไปปฏิบัติตามก็จะเห็นผล

ปฏิบัติกระทำไม่ได้ขึ้นอยู่กับพระพุทธเจ้า การปฏิบัติจะดีหรือชั่วและจะมีผลเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับกระบวนการของเหตุปัจจัยก็คือกฎแห่งสังขารนั่นเอง การประพฤติปฏิบัติพิจารณาถึงผลที่ เกิดจากการประพฤติปฏิบัติจริยธรรมแต่ละระดับการปฏิบัติ ซึ่งการปฏิบัติตามศีล 5 ก็จัดเป็นการ ประพฤติปฏิบัติจริยธรรมพื้นฐานเพื่อฝึกฝนควบคุมกาย วาจาทำนั้น การปฏิบัติตามหลักกรรมบถ 10 ก็จัดเป็นการปฏิบัติตามจริยธรรมระดับกลาง นอกจากจะต้องฝึกอบรมควบคุมกายกับวาจาแล้วต้อง ควบคุมจิตใจด้วย "ส่วนการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 จัดเป็นการปฏิบัติตามจริยธรรมขั้นสูง เพราะเป็นการปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งศีล สมาธิและปัญญาซึ่งต้องฝึกฝนควบคุมทั้งทางกาย วาจา ใจ และใช้ความเพียรมากยิ่งขึ้นจึงจะเกิดอริยมรรค อริยผลบรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตคือพระนิพพาน (พระมหาณรงค์ กนสีโล, 2549 : 19)

สรุปได้ว่า จริยธรรม มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคมมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น การ จะปฏิบัติดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับตัวของผู้คนที่จะปฏิบัติตามนั้น ๆ อีกทั้งจริยธรรมซึ่งเป็นหลักสำคัญที่จะ นำพาไปสู่ความดีและปลูกฝังคุณงามความดีให้เกิดขึ้น ทั้งทางกาย วาจา ใจ ให้ไปสู่ความดีสูงสุดของ ชีวิต คือ พระนิพพานได้

2.3.2 คุณลักษณะพฤติกรรมทางจริยธรรม

คุณลักษณะพฤติกรรมทางจริยธรรม อันประกอบไปด้วย ความใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ ความ ซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความมีเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความสุภาพอ่อนโยน เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญยิ่ง ผู้วิจัยจึงนำเสนอลักษณะพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นลำดับๆ ไป

1. ความใฝ่รู้

รุจิรี ภูสาระ ได้กล่าวว่า ความใฝ่รู้ หมายถึง "ความมุ่งหวังความปรารถนาที่จะแสวงหา ความรู้และได้รับความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองยังไม่รู้อย่างสม่ำเสมอ คนที่มีนิสัยใฝ่รู้มักชอบซักถามจด บันทึกรหรืออ่านหนังสืออยู่เป็นประจำและสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองครอบครัว สังคม และประเทศชาติ"

1.1 คุณลักษณะของคนที่มีความใฝ่รู้มีดังนี้ ช่างสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ชอบศึกษา ค้นคว้าอยู่เสมอ ชอบอ่านหนังสือ ฟังข่าวสาร และสะสมภาพที่เกี่ยวกับความรู้ ชอบประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ มักสงสัย ชอบซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์สิ่งๆ ที่พบเห็น และเรื่องราวต่าง ๆ ขยันมานะบากบั่น และมีความสุขสนทนากับการเรียนการงาน

1.2 หลักและวิธีการแสวงหาความรู้ดังนี้ ฝึกนิสัยให้เป็นผู้รักการอ่าน ฝึกนิสัยให้เป็นผู้รักการฟัง โดยฟังอย่างมีสมาธิ และคิดไตร่ตรอง ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ถ้ามารู้เมื่อมีข้อสงสัย ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นพยายามหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และจดบันทึก

1.3 ประโยชน์ของการใฝ่รู้ มีดังนี้ เป็นคนทันต่อเหตุการณ์แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ได้รับการยกย่องนับถือจากผู้คนทั่วไป ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และไม่เป็นเครื่องมือของคนอื่น (รุจิรี ภูสาระ, 2541: 1)

2. ความรับผิดชอบ

ชานาญ นิศารัตน์ ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ คือ “กระยอมรับและการสำนึกในการกระทำของตน ยอมรับผลของการกระทำด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็ผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะถูกหรือผิด ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดผลดีขึ้น” (ชานาญ นิศารัตน์, 2524: 34)

เฉลิม คำแก้ว ได้กล่าวว่า "ความรับผิดชอบ เป็นความในใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม และละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เอาใจใส่ ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ช่วยเหลือส่วนรวมด้วยความเต็มใจ รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่อย่างดีไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น มีความไว้วางใจตรงต่อเวลา ดารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ มีความละเอียดรอบคอบดูแลรักษาของส่วนรวมเสมือนของส่วนตน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ทั้งพยายามปรับปรุงและปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น" (เฉลิม คำแก้ว, 2530: 5.)

อรุดา สุตมี ได้กล่าวว่า "ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวกับการทำงานการศึกษาเล่าเรียนการใช้จ่ายการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งแสดงออกในลักษณะการปฏิบัติด้วยความละเอียดรอบคอบ มีความตั้งใจเอาใจใส่ขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับ มีวินัยในตัวเอง มีความซื่อสัตย์ และตรงต่อเวลายอมรับในสิ่งที่ตนกระทำทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ช่วยเหลือตนเอง มีความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลา ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ดี ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและสมกับฐานะ" (อรุดา สุตมี, 2533: 7)

คะนิงรัตน์ ลาโพธิ์ ได้กล่าวว่า "ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคมด้วยความผูกพัน ความพากเพียร พยายามและความละเอียดรอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็ผลดีหรือผลเสีย ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูกไม่ปิดความผิดให้ผู้อื่น พร้อมทั้งพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น (คะนิงรัตน์ ลาโพธิ์, 2535: 38)

กองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2542: 8)

ผดุง ภูพัฒน์ ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. **ความรับผิดชอบต่อตนเอง** คือ การที่บุคคลรับรู้ มีความรู้ความเข้าใจ สนใจ และตั้งใจในการระวังรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง มีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนการประพฤติตน

อย่างเหมาะสม การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี การรู้จักประมาณตนในการใช้จ่ายและการผลของการกระทำของตนเองทั้งผลดีและผลเสีย

2. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง คือ การที่บุคคลรับรู้ มีความรู้ความเข้าใจ ขาดการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม การช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น การไม่ละเลยหน้าที่ของพลเมืองดี และมีความซื่อสัตย์

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว คือ ความสนใจและตั้งใจในการปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนของบิดามารดา การเคารพเชื่อฟังผู้ที่อาวุโส การช่วยเหลือการทำงานในบ้านตามโอกาสอันควร การรักษาและเชิดชูเกียรติของวงศ์ตระกูล การไม่นำพาความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว มีความสุภาพอ่อนน้อมต่อบิดามารดา

4. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน คือ การรับรู้ เข้าใจและตั้งใจปฏิบัติ ตามข้อบังคับของโรงเรียน การเคารพเชื่อฟังครูอาจารย์ การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน การช่วยเหลืองานของโรงเรียนตามความสามารถและโอกาสอันเหมาะสม การไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียนและการรักษาเชิดชูชื่อเสียงของโรงเรียน

5. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน คือ การรับรู้และเข้าใจ เต็มใจปฏิบัติ และการช่วยเหลือเพื่อนตามความเหมาะสม การแนะนำให้เพื่อนกระทำความดี การคอยตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อนกระทำผิด มีความรักและจริงใจต่อกัน การไม่เอาใจเอาเปรียบเพื่อน และการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน (ผดุงภูวัฒน์, 2542: 33)

ประเด็นนี้ อูปรมัย ได้อธิบายไว้ว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของเด็กและเยาวชน เพราะเด็กที่มีความรับผิดชอบในตนเอง จะมีความรับผิดชอบต่อสังคม จะส่งผลไปถึงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง การมีความสามารถในการแก้ปัญหา การมีความเชื่อมั่นในตัวเอง การมีความมุ่งมั่นที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคม และจะมีผลต่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี ซึ่งลักษณะทั้งหลายเหล่านี้เป็นลักษณะบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ ของเด็ก ดังนั้น ถ้าต้องการพัฒนาหรือส่งเสริมบุคลิกภาพคนต่าง ๆ ของเด็ก ก็ควรมุ่งสร้างให้เด็กเป็นคนมีความรับผิดชอบเสียก่อน (ประเด็นนี้ อูปรมัย, 2532: 45-59)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบไว้อีกว่า เมื่อบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลให้การทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา เป็นที่น่านับถือยกย่องสรรเสริญ ไม่ทำตนให้เป็นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายของส่วนรวม ก่อให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข และเรียบร้อยแก่สังคม รัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กทุกคนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ก็ครอบคลุมความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

1. มีสุขภาพ เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
2. มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
3. มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
4. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย

5. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

6. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่นและความเป็นไทย จากข้อคิดเห็นของกรมวิชาการ นักจิตวิทยา นโยบายการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540: 41-45)

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึงการแสดงออกของพฤติกรรม ที่มีต่อตัวเองและสังคม ด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจ เพื่อให้บรรลุจุดหมายในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ ตลอดถึงการยอมรับในสิ่งที่ตนเองทำลงไปโดยไม่โยนความผิดไปให้ผู้อื่น ไม่ว่าสิ่งที่กระทำไปนั้น จะมีผลดีหรือผลเสีย

3. ความกตัญญูกตเวทิต

ความกตัญญูกตเวทิต หมายถึง ความรู้ซึ่งอุปการะที่บุคคลอื่นกระทำแก่ตนโดยการระลึกถึงเนื่อง ๆ แล้วกระทำตอบแทนบุญคุณนั้น หรือการยอมรับ รู้ในบุญคุณของบุคคล สัตว์ สิ่งของ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อตัวเราทั้งทางตรงและทางอ้อม แล้วพยายามกระทำตอบแทน ด้วยการทดแทนพระคุณ การช่วยเหลือ ทำอุปการะให้ปรากฏ ยกย่อง บำรุงรักษาให้คงอยู่ในสภาพที่ดีงาม เป็นต้น บุคคลผู้มีความกตัญญูได้รับยกย่องว่าเป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก "บุคคลที่หาได้ยากได้แก่

1. บุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อน
2. กตัญญูกตเวทิต ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วและตอบแทน (อง.ทศ. 20/120/114.)

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของกตัญญูไว้ว่า "(ผู้)รู้อุปการะที่ท่านทำให้ (ผู้) รู้คุณท่าน เป็นคำคู่กันกับ กตเวทิต และได้ให้ความหมายของคำว่า "กตเวทิต" ว่า (ผู้)สนองคุณท่าน (ผู้) ประกาศคุณท่าน เป็นคำคู่กันกับ กตัญญู" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 5)

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของกตัญญูไว้ว่า ความรู้และยอมรับรู้ในบุญคุณของผู้อื่น ที่มีอยู่เหนือตนเรียกว่า กตัญญูตา (กตัญญู) การพยายามทำตอบแทนบุญคุณนั้น ๆ เรียกว่า กตเวทิตตา (กตเวทิต) คนที่รู้บุญคุณ เรียกว่าคนกตัญญู คนที่ทำตอบแทน เรียกว่า คนกตเวทิต รวมความว่า กตัญญู กตเวทิตตา หมายถึง ความรู้บุญคุณท่านแล้วทำตอบแทนให้ปรากฏ นี่เป็นธรรมประคองโลกให้เป็นอยู่ได้ และอยู่ได้ด้วยความสุข (พุทธทาสภิกขุ, 2536: 2)

อย่างไรก็ตาม คำว่ากตัญญูกตเวทิต 2 คำนี้ จำเป็นคำที่มาด้วยกัน คือ เมื่อกล่าวถึงความกตัญญู ก็ต้องกล่าวถึงกตเวทิตไปโดยปริยาย เพราะเวลาปฏิบัติคุณธรรม 2 ประการนี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ปิ่น มุทุกันต์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตอบแทนคุณท่าน คือ ต้องประกาศคุณท่านแล้วตอบแทนคุณท่าน (ปิ่น มุทุกันต์, 2535: 56)

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน และคณะ ได้อธิบายความหมายของความกตัญญูไว้ว่าหมายถึงรู้คุณที่คนอื่นทำให้แก่ตน และความกตัญญูนี้คือความดีที่เป็นพื้นฐานของคนดี เมื่อคนดีมีความกตัญญูเป็นพื้นฐานแล้ว ความดีทั้งหลายก็ไหลไปรวมอยู่กับคนดี เหมือนลำธารทุกสายไหลลงไปสู่แม่น้ำใหญ่ (รศ. ชัยวัฒน์ อัดพัฒน และผศ.วิธาน สุชีวงศ์, 2547: 46)

พระเทพวิสุทธิเวที (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวถึงความกตัญญูไว้ว่า คนในสมัยโบราณเขามองเห็นการณ์ไกลว่า อะไรจะเกิดขึ้น เขาจึงสอนกันมากในเรื่องนี้ และถือว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญและมีความจำเป็นแก่สังคม นักปราชญ์ในอินเดีย ได้เขียนสอดแทรกความกตัญญูไว้ในวรรณกรรมทุกเรื่องเพื่อสอนใจเยาวชนทางด้านวรรณคดีในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ชาดกต่าง ๆ เป็น

นิทานสอนใจ ก็แฝงไว้ด้วยความกตัญญูทเวทีเกือบทุกเรื่อง เพื่อสอนให้ลูกมีความกตัญญูทเวที ต่อบิดามารดา ไม่ประทุษร้ายพ่อแม่ ไม่ทำอะไรให้พ่อแม่เข้าใจ เจ็บไข้ดูแลรักษา ช่วยเหลือกิจการเมื่อพ่อแม่ต้องการ” (“พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกข, 2536: 6-7)

อรรถกถา ปริมัตถโชติกา ได้แสดงถึงความหมายของความกตัญญูไว้ว่า "ความรู้จักอุปการะคุณที่ผู้ใดผู้หนึ่งทำมาแล้วไม่ว่ามากหรือน้อย โดยการระลึกถึงเนื่อง ๆ ชื่อว่า กตัญญูตา" (พระมหาบุญกอง คุณาธโร (มหา), 2548: 11)

ในปรัชญาขงจื้อ ถือว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมสำคัญที่นำภัยภัย การแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา ญาติ บรรพบุรุษ รวมไปถึงผู้มีอุปการคุณ จัดเป็นภารกิจสำคัญ บุตรจะต้องแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา ต้องตอบแทนบุญคุณแก่บุคคลต่าง ๆ ที่มีบุญคุณ ต้องจดจำบุญคุณเอาไว้ไม่ลืมเลือน เมื่อมีโอกาสตอบแทนบุญคุณจะต้องรีบชวนชวนทำทันที ไม่มีการสอนถึงชาติหน้า ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญต่อครอบครัวและสังคม เมื่อครอบครัวมีความกตัญญูแล้ว สังคมก็จะมี ความกตัญญู ขงจื้อสอนเป็นหลักปฏิบัติกว้าง ๆ ที่มีมนุษย์จะประสบได้ตามหลักความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ที่จะต้องมีความเห็นใจกัน ตอบแทนการปฏิบัติต่อกันให้สอดคล้องกับฐานะของตนตามหลักมนุษยธรรมตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติมา เมื่อเป็นบิดาก็ปฏิบัติตนให้สมควรในฐานะบิดา เมื่อเป็นบุตรก็ต้องปฏิบัติให้สมควรตามหน้าที่ของบุตร ดังที่ขงจื้อกล่าวว่า "อย่าทำต่อผู้อื่นในสิ่งที่ท่านไม่ต้องการให้ผู้อื่นกระทำต่อท่าน" แม้แต่การแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษโดยการเช่นสรวงบูชาก็เป็นภารกิจสำคัญที่ต้องทำด้วยตนเองแม้ว่าจะติดกิจอื่นใดก็ต้องทิ้งกิจอื่นนั้นแล้วมาทำการบูชาบรรพบุรุษตน การกตัญญูต่อบิดามารดาและการบูชาบรรพบุรุษนั้นจะต้องทำด้วยความเคารพนอบน้อมด้วยความใส่ใจ ด้วยความจริงใจไม่เสแสร้ง (นิพาดา วิริยะวงศ์พานิช, 2542: 27)

สรุปได้ว่า ความกตัญญูทเวที เป็นความรู้สึกสำนึกในบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณแล้วตอบแทน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจหรือในจิตสำนึก และความกตัญญูทเวทีซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดั่งงาม เป็นเครื่องหมายของคนดี เป็นมงคลแก่ชีวิต และเป็นเหตุแห่งความเจริญ ดังจะเห็นว่าในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไทยนั้นได้สอดแทรกแทรกความกตัญญูทเวทีไว้เกือบทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นประเพณีการบวช การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย วันสงกรานต์ เป็นต้น ล้วนแต่มีความเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญูทเวทีทั้งสิ้น

4. ความเมตตากรุณา

เมตตากรุณา คือ ความรักความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุขและพ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องทุกข์จากความเดือนร้อนให้แก่ผู้อื่น เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่จะอยู่ในจิตใจของคนทุกคน จะต่างก็เพียงแต่ว่า ใครจะมีความเมตตากรุณา มากน้อยกว่ากันเท่านั้น อีกประการหนึ่งผู้ที่สิ้นจากกิเลสละทิ้งปวง ชื่อว่ามีเมตตากรุณาที่สมบูรณ์ คือ มีจิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณา

เมตตา หมายถึง การมีจิตแห่งความรักใคร่ ความห่วงใย ความสงสาร ความปรารถนาดี ความเป็นมิตร ความอนุเคราะห์โดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขหรือให้พ้นจากทุกข์โดยไม่คาดหวังว่าจะได้อะไรตอบแทน

กรุณา หมายถึง การกระทำหรือปฏิบัติภายใต้จิตที่เกิดจากความรัก ความสงสารเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขหรือพ้นจากทุกข์ เช่น การให้ทานแก่ผู้ยากไร้ การช่วยเหลือค่าเล่าเรียน การให้ความรู้แก่ผู้อื่นในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

พระเทพติก (ระแบบ จิตญาโณ) กล่าวว่า ความเมตตากรุณา คือ การมีจิตปรารถนาให้สรรพสัตว์เป็นสุขให้พ้นจากความทุกข์กันทั่วหน้า ปัญหาเรื่องความโหดร้ายรุนแรง ที่มีการเข่นฆ่าประทุษร้ายกันตลอดถึงการประกอบอาชญากรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกือบทุกหัวระแหง ชาวคราวต่าง ๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์เพราะจิตใจของบุคคลขาดฐานใจที่มีความสำคัญคือเมตตาธรรม ได้แก่ ความรู้สึกยอมรับนับถือสิทธิในชีวิต ในทรัพย์สิน ในคู่ครองของกันและกัน

อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน กล่าวว่า เมตตา คือ ความมีเมตตาจิต คิดปรารถนาให้ผู้อื่นมีสุขบุคคลที่มีน้ำใจ เมื่อตนได้รับความสุขแล้วก็มีใจคิดอยาก让别人ได้รับความสุขบ้าง คุณธรรมข้อนี้จะเป็นสาเหตุทำให้บุคคลคิดแผ่แผ่ความปรารถนาดี คิดเกื้อกูลแก่กัน ทำได้ 2 แบบ คือ แบบเจาะจงเฉพาะบุคคล สัตว์ เพศ วัย เฉพาะหมู่ พวก หรือคณะ และแบบไม่เจาะจงไม่มีประมาณไม่เลือกมิตรหรือศัตรู การแผ่เมตตาเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่ควรแสดงออก กรุณา คือ ความสงสารคิดช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์บุคคลที่มีน้ำใจเมื่อเห็นคนอื่น สัตว์ ประสพทุกข์ก็พลอยหวั่นไหวไปด้วยจึงคิดหาทางช่วยเหลือเท่าที่ตนจะทำได้ คุณธรรมนี้จึงเป็นสาเหตุให้บุคคลคิดช่วยเหลือเกื้อกูลแสดงออกซึ่งน้ำใจอันงามต่อคนอื่นหรือสัตว์อื่น

อรพิมล จินดาเวช ชูเตยรัตน์ กล่าวว่า ความสำเร็จของผลของความเมตตา กรุณา หรือผลที่ได้รับจากการเจริญเมตตา กรุณา ที่ถูกต้อง คือ ความปราศจากความแค้นเคืองไม่พอใจ แต่หากปฏิบัติผิดพลาด ผลที่อาจเกิดคือ เกิดเสนาหา รักใคร่ ยึดติด หรือผูกพัน ดังนั้นต้องรู้จักการใช้เมตตา

4.1 พฤติกรรมที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา

- ไม่ฆ่า ทูบตี ทำร้าย หรือ ทำให้เกิดความเจ็บปวดด้วยลักษณะใด ๆ
- ไม่พูดข่มขู่ ไม่พูดดูหมิ่น หรือพูดเสียสผู้อื่นจนทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกเสียใจ หรือ โกรธแค้น
- ไม่เบียดเบียนทั้งทางกายหรือทรัพย์สินจนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
- ไม่ยอมรับส่วนแบ่งในสิ่งที่ตนมีอยู่แล้ว และไม่จำเป็น
- เสียสละใน ส่วนแบ่งของตนให้กับผู้ที่ขาดแคลน และมีความจำเป็นกว่า
- เลือกรับฟังในคำพูดที่ก่อให้เกิดไมตรี
- เสนอตัวช่วยเหลือแนะนำทบทวนให้แก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจ
- แสดงความยินดีในความสุข ความสำเร็จของผู้อื่น
- ให้ผู้อื่นยืมอุปกรณ์สิ่งของ เมื่อตนไม่จำเป็นต้องใช้
- ไม่รังแกสัตว์
- พูดสุภาพอ่อนโยนต่อบุคคลทั่วไป
- แสดงความเคารพนอบน้อมต่อผู้ใหญ่
- แบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นตามกำลังของตน
- พูดปลอบโยน และให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์
- ไกล่เกลี่ยความแตกแยกในหมู่คณะ
- ไม่เอาคำพูดที่ไม่ดีจากคนอื่นมาเล่าให้เพื่อนฟัง
- แสดงความเป็นเพื่อนต่อผู้อื่นที่เพิ่มรู้จัก
- แนะนำอธิบายคนอื่น ๆ ในการเรียน และการปฏิบัติตน

- ลงมือช่วยเพื่อนเมื่อได้รับการขอร้อง
- เมื่อทำงานร่วมกันก็รับผิดชอบและช่วยกันแก้ไขร่วมกัน
- ไม่นำเอาผลงานของผู้อื่น มาเป็นผลงานของตนเอง
- บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม และชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติเพื่อส่วนรวม
- พุดมีเหตุผล
- ไม่นำเอาของส่วนรวมมาใช้ประโยชน์ส่วนตัว

4.2 ประโยชน์ของการมีเมตตากรุณา

1. ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เมื่อตื่นก็เป็นสุข เมื่อหลับก็เป็นสุขและไม่ฝันร้าย คือผู้ปฏิบัติเมตตาภาวนาตื่นขึ้นมาทำธุรกิจต่างๆ ด้วยจิตใจเบิกบาน และเวลานอนก็นอนอย่างคนที่มีความสุขสดชื่น ฝันเห็นแต่สิ่งดีๆ ไม่มีความลามกหรือสิ่งที่จะนำไปสู่เหตุร้ายเป็นที่รักของมนุษย์ อมนุษย์ และเทวดาทั้งหลาย คือ เมื่อบุคคลเจริญเมตตาภาวนาจะเป็นคน มีความรักให้แก่คน สัตว์ และเทวดาทั้งหลาย ไม่ว่าจะคิดทำ หรือพูดก็ประกอบไปด้วยความเมตตา ความบริสุทธิ์ และความหวังในการยังประโยชน์แก่ผู้อื่น ดังนั้น ผู้ที่พบเห็นต่างก็จะเห็นคุณค่าและรักใคร่พอใจ แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน เปรต หรืออสุรกายก็รักใคร่ไม่ทำร้าย อีกทั้งเทวดาจะช่วยคุ้มครองป้องกันให้พ้นจากอันตราย และให้พบความสำเร็จในชีวิต ไฟ ยาพิษ หรืออาวุธไม่สามารถทำอันตรายได้ คือ บุคคลซึ่งเจริญด้วยเมตตาภาวนาจะมีพลังแห่งเมตตาคุ้มครองตัวอยู่ ดังนั้น ก็จะไม่มีศัตรูมุ่งทำร้าย อันตรายที่จะเกิดจากไฟอาวุธ และยาพิษก็ไม่มีไปด้วย

2. ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เจริญเมตตา ย่อมมีผิวหน้าสดใส จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิได้เร็ว และเมื่อถึงเวลาตายก็จะมีสติสัมปชัญญะดี คือ เมื่อเป็นผู้มีจิตใจดี ผิวหน้าก็จะผ่องใส ผิวพรรณทั่วไปได้เปล่งปลั่งความสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิได้รวดเร็ว ไม่ฟุ้งซ่านไม่เฉื่อยชา เป็นจิตใจที่สะอาด ไม่ขุ่นมัว ไม่มัวหลงไหลในกิเลสมีความน่ารักน่าเข้าใกล้ เมื่อถึงเวลาเสียชีวิตก็จะมีสติสัมปชัญญะดี ไม่หลงพันเพื่อน เนื่องจากได้กระทำความดีมีเมตตาตามาก ประโยชน์หรืออานิสงส์ของความเมตตาที่มีทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น ในด้านประโยชน์แก่ตนเองนั้น หมายถึง การมีเมตตาเป็นพื้นฐานจิตใจ ทำให้มีจิตใจตั้งงามปรารถนาดีต่อบุคคลและสัตว์อื่น เมื่อมีจิตใจดีก็ย่อมมีความประพฤติและคำพูดที่ประกอบด้วยเมตตา เมื่อคิด พูด และทำด้วยจิตที่เมตตา ก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่เบียดเบียนใคร หลับ และตื่นเป็นสุข นอนไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์และอมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาคุ้มครอง และอันตรายอื่นใดก็ทำร้ายมิได้

3. ประโยชน์ต่อตนเองกับสังคม ประโยชน์จากการมีความเมตตาต่อสังคมนั้น คือ เมื่อคนส่วนมากในสังคมมีความเมตตาในจิตใจ จะไม่มีการทำร้ายกัน ไม่มีการทุจริตฉ้อโกง ไม่มีการผิดประเวณี ไม่มีการพูดเท็จ และไม่เสพสิ่งเสพย์ติดให้โทษ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ คนในสังคมจะเต็มไปด้วยความสุข ไม่มีศัตรู มีแต่ความเป็นเพื่อน มีความรักทุกคนเสมอเหมือนกันโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง อันจะทำให้สังคมประเทศชาติมีแต่ความเจริญก้าวหน้าไปด้วยความเมตตาส่งผลประโยชน์สูงสุดให้ผู้ปฏิบัติเป็นผู้มีจิตใจสูงขึ้น เมื่อละจากโลกนี้ไป ย่อมไปเกิดในพรหมโลก และหากบำเพ็ญสมณะวิปัสสนาอย่างต่อเนื่อง ย่อมเป็นปัจจัยให้บรรลุถึงนิพพานได้

4.3 อานิสงส์ของเมตตากรุณา 11ประการ

- หลับเป็นสุข
- ตื่นเป็นสุข

- ไม่ฝืนลามก
- เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
- เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
- เหวด่าทั้งหลายย่อมรักษา
- ไฟ ยาพิษ หรืออาวุธต่างๆ ไม่สามารถทำอันตรายได้
- จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิโดยเร็ว
- สิ้นน้ำผ่องใส
- เมื่อถึงเวลาจะเสียชีวิตก็มีสติไม่พินเพื่อน
- เมื่อเสียชีวิตลง แม้ว่าจะไม่ถึงนิพพาน แต่จะได้ไปเกิดในที่ที่ดี

อานิสงส์ดังกล่าวซึ่งเกิดจากการเจริญเมตตา ย่อมจะทำให้ผู้ปฏิบัติเต็มเปี่ยมด้วยความเมตตาในตนเอง และกระทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม โดยมีได้หวังสิ่งตอบแทนจากผู้อื่น ผลที่ผู้ปฏิบัติได้รับเป็นเพียงคุณค่าทางด้านจิตใจ นั่นคือความสุขเมื่อเห็นว่าตนเองได้สร้างประโยชน์แก่สังคม ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข ความช่วยเหลือเกื้อกูลที่กล่าวนั้นปรากฏออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การก่อตั้งมูลนิธิ หรือสถาบันช่วยเหลือสังคมทางด้านการศึกษาและการกุศลอื่นๆ ซึ่งสิ่งที่เป็นผลผลิตจากความเมตตาต่างๆ เหล่านี้เองก็จะมีส่วนในการพัฒนาสังคมต่อไปบุคคลใดที่ได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ คือ เป็นผู้ให้แต่ฝ่ายเดียว โดยใช้หลักเมตตาธรรม ประชาชนทั่วไปย่อมยกย่องให้เป็นผู้มีภูมิธรรม และมโนธรรมสูง มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นและสังคม เป็นบุคคลที่ควรเคารพสรรเสริญ เมื่อปรากฏตัวในที่ใด ผู้คนก็ให้ความสนใจ อยากคบหาเจรจาเพื่อจะแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นด้วย ทำให้บุคคลนั้นมีความกว้างขวางออกไปในสังคมมากขึ้นอีก

หากบุคคลที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาใช้ความเมตตาในการปกครองคนส่วนมากแล้ว ย่อมจะเกิดผลดีในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง เมื่อเจ้านายแสดงความเมตตาต่อลูกน้อง ลูกน้องก็จะรู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรม และจะปฏิบัติหน้าที่อย่างเรียบร้อยเคร่งครัด และเต็มความสามารถ ด้วยความเมตตาตนเองจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองสังคม และเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้น

อันใดเป็นตัวอย่างของความเมตตา อันใดเป็นตัวอย่างของความกรุณาหรือมีใช้ความเมตตา กรุณา

2. สร้างทัศนคติที่ดีต่อความเมตตา กรุณา เมื่อนักเรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเมตตา กรุณาแล้ว ก็ต้องสร้างทัศนคติที่ดีต่อความเมตตา กรุณา เพราะทัศนคติจะเป็นแรงหนุน และกำหนดทิศทางของพฤติกรรม สักแต่รู้ว่ารู้เท่านั้นไม่เป็น เครื่องกำหนดที่แน่นอนว่าคนจะประพฤติปฏิบัติ บุคคลต้องเห็นประโยชน์ เห็นความจำเป็นและมีความรู้สึกที่ดีหรือมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น บุคคลจึงจะเกิดการกระทำการปลูกฝังทัศนคตินั้น จะทำให้ด้วยการให้เขาอภิปรายได้แสดงได้รับบทบาทมากมาย ดังนั้น การสอนต้องเสนอตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมมาก ๆ อาจด้วยรูปภาพ ด้วยภาพยนตร์ เสนอกรณีตัวอย่าง แล้วให้นักเรียนอภิปรายอย่างกว้างขวางให้เห็นประโยชน์ของความเมตตา กรุณาในชีวิตประจำวัน การรับบทบาทสมมติก็จะเป็นวิธีการสอนที่ดีอย่างหนึ่งในการสร้างทัศนคติที่ดี ต่อความเมตตา กรุณา จะใช้วิธีการสอนแบบใด มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของผู้เรียนการอภิปราย การรับบทบาทสมมติอาจจะเหมาะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมปลาย ส่วนการเล่านิทานการเสนอ

ตัวอย่างด้วยภาพยนตร์ หรือการบันทึกเสียงอาจจะเหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมมากกว่า นักเรียนชั้นมัธยม

3. ปฏิบัติให้เกิดทักษะ การปฏิบัติให้เกิดทักษะ เป็นการให้นักเรียนได้มีโอกาสรับบทบาทสมมติในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นความเมตตากรุณาในชั่วโมงสอน โดยครูสร้างสถานการณ์จำลองที่เป็นปัญหาขึ้นมา แล้วให้นักเรียนแสดงบทบาทเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น นอกจากการสอนในชั้นแล้วการจัดกิจกรรมต่างๆ หรือเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ นอกเหนือจากการเรียนในชั้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมเรื่องเมตตากรูณานั้นมีอยู่มากมาย เช่น

- ให้นักเรียนโตช่วยเหลือนักเรียนเด็ก ๆ ในการข้ามถนน หรืองานอื่นๆ ในโรงเรียน ช่วยสอนหนังสือให้แก่ชั้นเด็ก ๆ ช่วยดูแลนักเรียนเด็กมากกว่าที่เล่นในสนาม

- ช่วยดูแลให้ความช่วยเหลือคนแก่ คนตาบอด หรือคนพิการในการข้ามถนน

- ช่วยดูแลให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่เจ็บป่วย

- ให้การช่วยเหลือคนต่างถิ่นที่ต้องการไปในที่ซึ่งเขาต้องการ ด้วยการช่วยแนะนำบอกทางและอื่นๆ เพื่อให้เขาไปที่เขาต้องการได้

- ช่วยบอกอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำที่เขาอาจไม่ทราบหรือเท่าไม่ถึงการณ์ในอันตรายที่จะเกิดขึ้น

- ช่วยกันบริจาคแก่เด็กขาดแคลน หรือเมื่อนักเรียนในโรงเรียนเดียวกันประสบภัยและอื่น ๆ เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อน

- จัดกิจกรรมช่วยกันพัฒนาหรือทำความสะอาดในบริเวณโรงเรียน บริเวณวัดสถานที่ราชการ หรือชุมชน เป็นการแสดงความเมตตา โดยมุ่งให้คนอื่นเป็นสุข (เมตตา, 28)

4.5 วิธีปลูกฝังเมตตาและกรุณา

การที่คนเราคิดตั้งใจปรารถนาให้เขาเป็นสุขจัดเป็นเมตตาการที่คนเราปรารถนาให้เขาปราศจากความทุกข์ จัดเป็นกรุณา ในขั้นแรกท่านให้คิดปลูกฝังเมตตากรุณาในตนเองก่อน แล้วท่านให้คิดแผ่ไปในคนที่รักนับถือซึ่งเป็นคนใกล้ชิดสนิทสนม อันจะหัดให้เกิดเมตตากรุณาได้ง่าย ต่อจากนั้นให้คิดแผ่ไปถึงคนที่ห่างออกไปตามลำดับจนถึงคนที่ไม่ชอบกัน เมื่อฝึกหัดคิดโดยเจาะจงได้สะดวก ก็หัดคิดแผ่ออกไปด้วยเมตตาในสรรพสัตว์ไม่มีประมาณ เมื่อทำได้เช่นนี้บ่อย ๆ เมตตากับกรุณาก็จะมีขึ้นในจิตใจ เหมือนหว่านพืชลงไปแล้ว หมั่นปฏิบัติดูแลรักษาตามวิธีเพาะปลูก เช่น รดน้ำ พรวนดินเป็นต้นเป็นประจำ พืชก็จะงอกงามขึ้น ดังนั้น ควรเริ่มปลูกฝังเมตตากรุณาในมารคาบิดาญาติพี่น้อง ตลอดถึงคนที่ไม่ชอบพอกันเป็นต้น เมื่อพืชคือเมตตากับกรุณา งอกงามขึ้นแล้ว ตัวเราเองนี้แหละจะเป็นสุขก่อนใครหมด

ความมีเมตตาและกรุณาแก่กันและกัน เป็นธรรมอันงามก็จริงอยู่แต่จะแสดงออกมาต้องเป็นคนฉลาดและวิธีที่จะแสดงออกมาจึงจะไม่มีโทษและจะเป็นประโยชน์ด้วย เหมือนการเดินทางไกลโดยทางเรือพบคนตกน้ำตัวเองว่ายน้ำไม่เป็นหรือเป็นแต่ไม่แข็งแรง พอที่จะช่วยผู้อื่นในน้ำ ถ้ากระโดดลงไป ก็คงช่วยเขาไม่ได้ หรือบางทีจะเอาตัวเองไม่รอด หรือเรือเล็กผู้โดยสารขึ้นได้อีกคนหนึ่ง ถ้ารับขึ้นเรือ เรือก็ล่ม จะเป็นอันตรายแก่ตนและคนอื่นในลำเรือ อย่างนี้ ฟังเข้าใจว่า ความสามารถไม่พอจะแสดงเมตตา ในลักษณะนี้ต้องรู้จักผ่อนผันช่วยเขาด้วยการให้เกาะเรือหรือไม้ช่วยนำให้ถึงฝั่ง หรือชวนขวายร้องเรียกให้ผู้อื่นช่วย อีกประการหนึ่ง ถ้าจะแสดงเมตตาและกรุณาแก่ผู้หนึ่ง แต่ทำลาย

ประโยชน์ของคนทั้งหลาย เช่น เห็นเขาจับผู้ร้ายมา คิดจะช่วยให้ผู้ร้ายรอดพ้นจากอาญาแผ่นดิน เข้าแย่งชิงเขาให้หลุดหนีไปอย่างนี้ ถึงทำผู้ร้ายให้ปลอดภัยไปได้ชั่วคราว แต่ก็ได้ชื่อว่า ทำผู้ร้ายนั้นให้รอดพ้น กลับไปเบียดเบียนคนทั้งหลายอีก และกิริยาที่เข้าแย่งชิงผู้ร้ายจากเจ้าหน้าที่นั้นก็เป็นการหมิ่นอาญาแผ่นดิน มีโทษผิดตามกฎหมายอีกชั้นหนึ่ง อย่างนี้ ควรเข้าใจว่า เป็นกิจไม่สมควร (พระธรรมปิฎก (ป.ปยุตฺโต), 2538: 46-49)

4.6 เมตตากรุณาในเบญจธรรม

คำว่า "เบญจธรรม" หมายถึง เบญจกัลยาณธรรม แปลว่า ธรรมอันงาม 5 ประการ คำว่า ธรรม หมายถึง สภาพที่ทรงหรือดำรงรักษาไว้ ในที่นี้หมายถึงส่วนที่ดีมี 5 ประการ คู่กับศีล 5 เรียกว่า กัลยาณธรรม จึงมีความหมายว่า ธรรมอันงามเป็นเครื่องบำรุงธรรมอันงามเป็นเครื่องบำรุงจิตใจให้งดงาม สร้างอริยาศยานิสัยที่ดีและประณีต ศีลเป็นเหตุให้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่เป็นโทษ ถ้ามีศีลก็มีเพียงการงดเว้นจากโทษ แต่ยังไม่ได้ทำความดีอะไรให้กับตัวเอง ต่อเมื่อมีธรรมอยู่ด้วยจึงจะเป็นเหตุให้ทำความดี เช่น รักษาศีลไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เกิดไปพบคนนอนหลับอยู่บนทางรถไฟ มีรถไฟแล่นมาแต่ไกลควรจะปลุกหรือบอกเข้าไป แต่ไม่ปลุก จนเขาถูกรถไฟทับตายอย่างนี้ศีลไม่ขาด แต่ขาดธรรมคือเมตตา ต่อเมื่อปลุกให้เขารีบหนีออกจากทางรถไฟด้วยเมตตาจิต จึงได้ชื่อว่ามีธรรม (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2549: 91-92)

สรุปได้ว่า ความเมตตากรุณา เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลตลอดที่ปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้อื่นมีความสุขและช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ ด้วยการแสดงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อและเอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ แสดงอาการทางกายและวาจาต่อผู้อื่นอย่างนุ่มนวล ตลอดถึงการไม่เอาเปรียบไม่เบียดเบียนผู้อื่น การรู้จักให้อภัย และเสียสละเพื่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน

5. ความซื่อสัตย์

วิศุทธิ์ ขวัญพุกษ ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า "ลักษณะพฤติกรรมหรือความรู้สึกของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนดไม่ทุจริต หรือประพฤติชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา ยุติธรรมและเกรงกลัวต่อบาป (วิศุทธิ์ ขวัญพุกษ, 2523: 16)

ความซื่อสัตย์ เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็ความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตาม หมายถึง ความประพฤติตรง ไม่เอินเอียง ไม่คดโกง และ " ซื่อสัตย์ " หมายถึง ความประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกหลวง หรือเราอาจจะพูดง่ายๆว่าคนที่ซื่อสัตย์ ก็คือคนที่เป็คนตรง ประพฤติสิ่งใดก็ด้วยน้ำใสใจจริง (<https://www.google.com/> เว็บไซต์ สืบค้น 1/2/2564)

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การนับถือตนเอง ไม่หลอกหลวงตนเอง ละอายต่อการกระทำผิด ไม่คิดต่อผู้อื่น ไม่ลักขโมย ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง รับผิดชอบหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย รักษากฎระเบียบของสังคมและหน่วยงาน ไม่กระทำการใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม (ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2547: 58)

รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง (2557, หน้า 35) ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติชอบ ไม่คิดหลอกหลวง ตรงไปตรงมาถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและกฎหมายของบ้านเมือง (รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง, 2557: 35)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริงความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2557: 50)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติตรงตามความจริงทั้งกาย วาจา ใจ ตัวอย่างพฤติกรรม คือ พูดความจริง ปฏิบัติตามคำสั่งสัญญา ไม่นำสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2560: 15)

สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึงการประพฤติตรง คือไม่เอินเอียงมีความจริงใจ ไม่เล่ห์เหลี่ยม ไม่มีความอคติและไม่มีความลำเอียง ตลอดถึงมีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ

5.1 ประเภทของความซื่อสัตย์

ทวิ บุญยเกตุ ได้จำแนกความซื่อสัตย์สุจริตออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นเรื่องของความมีหิริโอตตปละ ไม่กล้ากระทำในสิ่งที่ไม่สุจริตแม้การกระทำนั้น ๆ จะไม่มีใครเห็นก็ตาม ทำตามคำพูดโดยไม่เหลวไหล
2. ซื่อสัตย์ต่องานที่ทำ ได้แก่ ความซื่อตรงเที่ยงตรง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนในทางที่มิชอบ
3. ซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง ได้แก่ การไม่คิด ไม่โกง ไม่เอาไรต์เอาเปรียบเพื่อนและต้องการความรักความหวังดี ความสงสารและซื่อตรงต่อกัน (ทวิ บุญยเกตุ, 2543: 12)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งประเภทของความซื่อสัตย์สุจริตไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ภายกรงกลัวต่อความผิด การไม่พูดปดสับปลั้หลอกลวง การไม่คิดโลภในของผู้อื่น การยอมรับผิดจากการกระทำของตน
2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การมีความจริงใจต่อผู้อื่นการไม่กล่าวคำเท็จต่อผู้อื่น การรักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อผู้อื่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต การไม่ทุจริต คือ ควรมีความประพฤติ ดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มีลักษณะพฤติกรรม เช่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำหรือได้รับมอบหมายและทำให้ดีที่สุด มีความตรงต่อเวลา การไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่หาผลประโยชน์ส่วนตน การรักษาและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ
- 4 ความซื่อสัตย์ต่อชุมชนและสังคม มีลักษณะพฤติกรรม เช่น ช่วยเหลือสังคม ดูแลสมบัติส่วนรวม เสียสละเพื่อส่วนรวม การรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2542ก: 147)

บุรชัย ศิริมหาสาคร จำแนกประเภทของความซื่อสัตย์สุจริตไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ การปฏิบัติตามสิ่งที่ตนได้สัญญาไว้กับตนเองไว้ เช่น การตรงต่อเวลา การตั้งใจจะทำในสิ่งที่ดี หรือการตั้งใจงดเว้นการกระทำในสิ่งที่ไม่ดี
2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือ การปฏิบัติตนตามหน้าที่โดยมิได้มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งนอกเหนือจากค่าตอบแทนที่ได้รับตามปกติ เช่น การรับสินบนต่าง ๆ หรือการฉ้อโกงเงินของหน่วยงาน
3. ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุจริตทั้งต่อหน้าและลับหลัง เช่น การนำทรัพย์สินหรือสิ่งของที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าของหรือการปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น
4. ความซื่อสัตย์ ต่อประเทศชาติ คือ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ไม่ทำผิดกฎหมายบ้านเมือง เช่น การฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือการประกอบอาชีพทุจริต (บุรชัย ศิริมหาสาคร. 2546: 53-55)

สมริน สิทธิยา ทำการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้องค์ประกอบทั้งหมดองค์ประกอบ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ความซื่อสัตย์สุจริตต่อบุคคลอื่น และความซื่อสัตย์สุจริตต่อชุมชนและสังคม (สมริน สิทธิยา, 2559: 91)

สรุปได้ว่า จำแนกหรือแบ่งความสุจริตได้ 4 อย่าง หรือ 4 ประเภทด้วยกัน คือ ความซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์ต่อชุมชนและสังคม และความซื่อสัตย์ต่อตัวเอง

ชัตติยา กรรณสูต อธิบายว่า องค์ประกอบหรืออิทธิพลในการขัดเกลาหล่อหลอมให้เป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันโรงเรียน สถาบันศาสนา รวมถึงสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน ผู้บังคับบัญชา กลุ่มเพื่อน ประชาชนทั่วไป ตลอดจนสภาพสังคมโดยรวม โดยได้ให้แนวทางการสร้างคุณธรรมความซื่อสัตย์ คือ การสร้างครอบครัวอบอุ่นโดยการปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์ เพิ่มบทบาทด้านศาสนาแก่โรงเรียนทั่วไปให้มากขึ้น ด้านสถาบันศาสนาจะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชนให้สมดุลระหว่างด้านเศรษฐกิจและคุณธรรม สร้างภูมิคุ้มกันจากสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ให้สามารถดำรงตนเป็นคนดีที่ซื่อสัตย์ในชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีและถ่ายทอดสู่อนุชนทั้งในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน การปฏิรูปการศึกษาให้เข้าถึงคุณธรรมอย่างแท้จริงสร้างสื่อคุณธรรมกระตุ้นสังคม เพื่อให้เกิดการศึกษาทบทวนฟื้นฟูจิตสำนึก ความภูมิใจในชาติและวัฒนธรรมของไทย เร่งให้ผู้นำไทยเป็นแบบฉบับด้านคุณธรรมของสังคมในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงรุกและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของคนไทย โดยอาศัยกระบวนการศึกษาเป็นตัวอย่าง (ชัตติยา กรรณสูต และคนอื่น ๆ. 2547: 122)

6. ความสามัคคี

จากการทบทวนแนวคิดเรื่องความสามัคคีของ อารมณ ฉนวนจิตร และวัชรีย์ บุรณสิงห์ สรุปได้ว่า ความสามัคคี หมายถึง "ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมมือกันทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนโดยแสดงพฤติกรรม ปรับคนให้กับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจการเป็นผู้ประสาน

ความสามัคคี ไม่แบ่งแยกพวกเขาพวกเรา รักหมู่คณะ มีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลในทางที่ไม่ผิด ศีลธรรม และมองคนอื่นในแง่ดีเสมอ (พระนิคม นิคโม (สงวนชีพ). 2554: 35)

จากการทบทวนแนวคิดเรื่องความสามัคคีของ รุจิร ภู่อาระ สรุปได้ว่า ความสามัคคี หมายถึง "ความร่วมมือร่วมใจกันหรือความพร้อมเพรียงของหมู่คณะในการร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และมีวิธีปฏิบัติตนเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ โดยช่วยงาน ในหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เสียสละสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการแบ่งหน้าที่ในกลุ่ม มีการเอื้อเฟื้อซึ่งกันละกัน (พระนิคม นิคโม (สงวนชีพ). 2554: 35)

ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกับ ปฏิบัติงานให้บรรลุตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาไรด เอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความ หลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความ สมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคีคือ ผู้ที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะ ผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อนให้งานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหา และขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในการดำเนินชีวิตของเรา ย่อมต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมห้อง เพื่อนร่วมงาน ร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วม ครอบครัว จะเกิดเป็นความสัมพันธ์อันดีหรือที่เรียกว่า ความสามัคคี ได้นั้น ต้องอาศัยเหตุที่เรียกว่า สา รานีธรรม หรือธรรมเป็นเหตุให้ระลึกลึถึงกัน กระทำซึ่งความเคารพระหว่างกัน อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยดี มีความสุข ความสงบ ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ทำร้ายทำลายกัน มี 6 ประการ นั่นคือ

1. **เมตตาการุณกรรม** หรือ ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อน ต่อผู้อื่นด้วยการช่วยเหลืออุเคราะห์ต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. **เมตตาวชิกรรม** หรือ พุดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. **เมตตานโนกรรม** หรือ คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. **สาธารณโภคี** หรือ ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5. **ศีลสามัญญตา** หรือ ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริต ดิงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือทำความเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

6. **ทัญญูสามัญญตา** หรือ ปรึบความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายอันเดียวกัน

ธรรมทั้ง 6 ประการนี้ อันได้แก่ ทำ-พุด-คิดต่อกันด้วยเมตตา มีน้ำใจ แบ่งปัน ประพฤติสุจริต รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สามารถเคารพนับถือกัน ช่วยเหลือดูแลกัน มีความพร้อมเพรียง มี

ความร่วมมือ ผนึกกำลังกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หากเราทุกคนได้ปฏิบัติ ก็จะเป็นคุณค่าที่จะก่อให้เกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดีและมีความสุข ปลอดภัย อันเป็นสิ่งที่เราทุกคนล้วนปรารถนาความพร้อมเพรียงกันจำแนกเป็น 2 อย่าง คือ

1. การพร้อมเพรียงกันทางกาย ได้แก่ การช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมการงาน ของหมู่คณะ ให้สำเร็จลุล่วงไม่รังเกียจเกียจงอน แกร่งแย่งชิงดีกัน หรือแตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า

2. การพร้อมเพรียงกันทางใจ ได้แก่ มีใจรักใคร่หวัดดีต่อกัน ไม่บาดหมาง เกลียดชัง มีความคิดเห็นกลมเกลียว ช่วยกันคิดอ่านการงานของหมู่คณะด้วยใจซื่อตรง และหวังประโยชน์ส่วนรวม เป็นใหญ่ ไม่ทำความคิดเห็นแตกต่าง แกร่งแย่งกันหรือคิดชิงดีกันด้วยอำนาจ ถือทิฐิมานะ

ความสามัคคี เป็นสิ่งคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย ถ้าชาติใดมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ชาตินั้นก็มีพลังต่อสู้เข้มแข็ง หากมีชาติอื่นมารุกรานก็สามารถรวมกำลังต่อสู้เพื่อรักษาอิสรภาพไว้ได้ (<http://huangziyai.blogspot.com>. สืบค้น 2/2/2564)

สรุปได้ว่า ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม หรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการร่วมแรงร่วมใจกัน ปฏิบัติงานหรือหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ตลอดถึงความเห็นอกเห็นใจเอื้อเฟื้อต่อกัน เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

7. ความอ่อนโยน

7.1 การมีสัมมาคารวะ

สัมมาคารวะ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการใช้กาย วาจาและจิตใจ เช่น การใช้วาจาสุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะ การไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด การแต่งกายสุภาพเหมาะสมกับสถานที่ การแสดงกิริยาอ่อนน้อมต่อบุคคลอื่นได้เหมาะสมกับสถานะ ความถึงพร้อมด้วยความเคารพนับถือ ยกย่อง เทิดทูน บูชาและปฏิบัติตามคำสั่งสอน ที่บ่งบอกของคุณลักษณะ พฤติกรรมที่แสดงออกมาจากกิริยาท่าทาง ทางกาย ทางวาจา โดยมีใจเป็นตัวกำหนดสั่งการสั่งงานของคุณลักษณะกิริยาท่าทางที่ออกมาทางกายและทางวาจา เช่น การกราบไหว้ การอภิวาท การทำความเคารพ การลุกขึ้นรับ รวมถึงกิริยาท่าทางอื่นๆ เช่น การยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม และการกระทำ เป็นต้น

7.2 การมีมารยาท

มารยาท คือ กิริยา วาจาต่างๆ เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของส่งของ การทำความเคารพ การแสดงกิริยาอาการ การรับประทานอาหาร การให้และรับบริการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด การฟัง การใช้เครื่องมือสื่อสาร รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติในพิธีการต่างๆ ที่สุภาพเรียบร้อยที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคมโดยมีระเบียบแบบแผนอันเหมาะสมตามกาลเทศะ และถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของคนไทย

คุณลักษณะ

มีสัมมาคารวะ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการใช้วาจา ใจ และกาย ต่อบุคคลอื่นอย่างสุภาพและอ่อนน้อม

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ การมีสัมมาคารวะ

-ใช้เวลาสุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะ

- ไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด
- แต่งกายสุภาพเหมาะสมกับสถานที่
- แสดงกิริยาอ่อนน้อมต่อบุคคลอื่นได้เหมาะสมกับสถานะ
- การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการณ์มีสัมมาคารวะคือ พฤติกรรมของผู้มีความเคารพและรู้จักให้เกียรติหรือยกย่องบุคคลอื่น นับถือผู้อื่น

7.3 ประโยชน์จากการมีสัมมาคารวะ

เด็กที่มีสัมมาคารวะจะมีความประพฤติเรียบร้อย ไม่ใช้กิริยาขำกรายบุคคล เช่น เมื่อเดินเข้าใกล้ใครก็หลีกเลี่ยงไปในระยะที่พอเหมาะ ไม่ยกมือยกเท้าให้กระทบใคร ไม่ชี้มือหรือยกมือให้ผ่านใคร หรือข้ามศีรษะใคร ไม่ว่าเขาจะนั่ง นอน ยืน เดิน ไม่เหยียดเท้าใส่ใคร เมื่อท่านผู้ใหญ่ นั่งอยู่ ไม่เดินเฉียดไป ต้องคลานไป หรือเดินก้มหลังไป ไม่สอดสวนวาทหรือแย่งชิงพูด หมายความว่า ขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่ จะไม่พูดสอดแทรกขึ้นในขณะนั้น แต่รอให้ท่านพูดจบเสีย ก่อน หากจำเป็นจะต้องพูด ก็รอให้จบระยะหนึ่งแล้วขอประทานโทษก่อนจึงพูด ไม่ชิงกันพูด ไม่แข่งกันพูด ไม่พูดพร้อมกัน ไม่พูดด้วยเสียงอันดังเหลือเกิน ไม่ใช่เสียงเกินเมื่อจะสนทนาปราศรัยกัน ต้องพูดด้วยน้ำเสียงตามปกติ พอได้ยินชัดเจน อยู่ใกล้กันพูดค่อยๆ ได้ยิน ย่อมไม่ใช่ถ้อยคำอันหยาบคาย ไม่ว่าจะพูดกับใคร ในเวลาใด ในสถานที่ใด ด้วยเรื่องอะไร พูดด้วยน้ำเสียงสุภาพ นุ่มนวล อ่อนหวาน จับใจ สบายหู เคารพยำเกรง พ่อแม่และครู ความเรียบร้อยนี้เรียกว่า ความอ่อนโยนของใจที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมการณ์มีสัมมาคารวะ เป็นต้น

เด็กจะมีกิริยาเป็นที่รัก ไม่ใช่กิริยาบู้บี้หรือกระชิบกระชาบกับผู้อื่นในเวลาเมื่ออยู่เฉพาะหน้าผู้หนึ่ง หมายความว่า ขณะกำลังสนทนากับผู้ใดหรืออยู่ในกลุ่มใด ก็ไม่ทำบู้บี้ หรือกระชิบกระชาบกับใคร เป็นการเฉพาะตัว ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งหรือคนหนึ่งที่อยู่ด้วยนั้นไม่รู้ เพราะทำการเช่นนี้อาจทำให้ผู้ที่ไม่รู้เรื่องนั้นมีความระแวงสงสัยไปต่างๆ นานาได้ ความน่ารักนี้เรียกว่า การแสดงออกทางทนาย ไม่พูดให้เพื่อนเก้อกระดาก หมายความว่าเมื่อพบเพื่อน แม้รู้ว่าเรื่องของเพื่อนเป็นอย่างไร หรือผู้นั้นเกิดพลาดพลั้งอย่างใดขึ้น ก็ไม่ควรพูดให้เพื่อนต้องเก้อหรือกระดาก พูดจาด้วยอาการอันยิ้มแย้มแจ่มใส ผูกใจกันอันเป็นที่ตั้งแห่งความรักใคร่อันสนิทสนม ความน่ารักนี้เรียกว่า การพูดทนาย วาจา ย่อมรู้จักเกรงใจคน หมายความว่า ตามปกติคนเราไม่ควรรบกวนคนอื่นเขาไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครก็ตาม ความน่ารักนี้เรียกว่า เกิดจากใจ เป็นต้น

(<https://sites.google.com>, สืบค้น 2/2/2564)

สัมมาคารวะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเคารพ นอบน้อมทั้งทางกาย วาจา และใจต่อผู้อื่น รวมถึงการมีมารยาท และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง

7.4 ลักษณะของผู้ที่มีสัมมาคารวะ

1. มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อื่น
2. เคารพและให้เกียรติผู้อื่นอยู่เสมอ
3. มีมารยาททั้งกาย วาจา ใจ
4. ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะกับกาลเทศะ
5. ไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งต่อหน้า และลับหลังผู้อื่น

(<https://sites.google.com>, สืบค้น 2/2/2564)

สัมมาคารวะ เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกทางกาย วาจา และใจ ต่อบุคคลอื่นอย่างสุภาพ อ่อนน้อม เห็นคุณธรรมความดีของบุคคลอื่น แล้วนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน

7.5 การปฏิบัติตนของผู้มีสัมมาคารวะ

การปฏิบัติตนมีสัมมาคารวะ สามารถแสดงออกได้ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ดังนี้

1. ทางกาย เป็นการพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในสถานการณ์ต่างๆ
 - แสดงความเคารพบุคคลต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ
 - มีกิริยามารยาทสุภาพ อ่อนน้อม
 - ปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ด้วยความสุภาพ
2. ทางวาจา เป็นการใช้วาจาที่สุภาพอ่อนโยน เหมาะสมตามกาลเทศะ
 - ใช้คำสุภาพ ไม่ส่อเสียด ดุดัน กระโชกโฮกฮาก
 - พูดแต่ความจริง ไม่โกหก
 - ใช้ภาษาที่เหมาะสมแก่สถานะของแต่ละบุคคล
3. ทางใจ เป็นความรู้สึกนึกคิดในจิตใจที่มีต่อบุคคลรอบข้าง
 - การคิดถึงด้านดีของบุคคลอื่น
 - การรู้สึกเคารพบุคคลที่วัยสูงกว่าตน
 - การสำนึกในบุญคุณคน
 - การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีสัมมาคารวะ

นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ทั้งเรื่องมารยาทการแสดง ความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย ล้วนเป็นองค์ประกอบของการมีสัมมาคารวะ ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ทุกที่ ดังนี้

1. ที่โรงเรียน
 - ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น แต่งกายถูกต้อง เป็นต้น
 - ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพกับเพื่อนๆ ฝึกกล่าวคำว่าขอบคุณ และขอโทษให้ติดเป็นนิสัย
 - ไม่คุยเล่นหรือทำงานอื่น ขณะครูกำลังสอน
2. ที่บ้าน
 - แสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่อย่างสม่ำเสมอ
 - ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน พูดจาด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม
 - เมื่อเกิดขัดแย้งหรือมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ควรใช้วิธีรับฟังเหตุผลและค่อยๆ อธิบาย

ให้ฟัง (<https://sites.google.com>, สืบค้น 2/2/2564)

สัมมาคารวะ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการใช้วาจาใจและกาย ต่อบุคคลอื่นอย่างสุภาพและอ่อนน้อม

7.6 ลักษณะการมีสัมมาคารวะ

1. **กายจรรยา** หมายถึง การแสดงสัมมาคารวะทางกาย ดังโบราณท่านกล่าวไว้ว่า กิริยาสะอาด มารยาทส่อสกุล โดยแยกออกได้ดังนี้

- 1) นั่งด้วยกิริยาอันสุภาพเฉพาะหน้าผู้ใหญ่

- 2) ไม่ขึ้นผ่านหน้าผู้ใหญ่
- 3) ไม่หันหลังให้ผู้ใหญ่
- 4) แหกที่หรือหาที่นั่งอันสมควรแก่ผู้ใหญ่หรือผู้หญิง
- 5) ไม่ทัดหรือคาบบุหรี่ คาบกล้อง และสูบควันให้ไปรมผู้อื่น
- 6) เปิดหมวกเมื่อเข้าชายคาบ้านผู้อื่น
- 7) เปิดหมวกในที่เคารพ เช่น โบสถ์ วิหาร ไม่ว่าแห่งศาสนาใด
- 8) เป็นผู้ขยับอ้อมเคารพผู้ใหญ่ก่อน
- 9) เป็นผู้ชายควรเคารพผู้หญิงก่อน

2. วชิรริยา หมายถึง การแสดงสัมมาคารวะทางวาจา โดยแยกออกได้ดังนี้

- 1) ไม่พูดจาล้อเลียนหลอกลวงผู้ใหญ่
- 2) ไม่กล่าวร้ายถึงญาติมิตรที่รักใคร่นับถือของผู้ฟังแก่ผู้ฟัง
- 3) ไม่กล่าววาจาตีเถียนสิ่งเคารพหรือที่เคารพของผู้อื่นแก่ตัวเขา
- 4) เมื่อจะขอทำล่วงเกินแก่ผู้ใดขอมต้องขออนุญาตตัวเขาก่อน
- 5) เมื่อตนทำพลาดพลั้งสิ่งใดแก่บุคคลผู้ใดควรออกวาจาขอโทษเสมอ
- 6) เมื่อผู้ใดได้แสดงคุณธรรมต่อตนอย่างไรควรออกวาจาขอบคุณเขาเสมอ

3. มโนจริยา หมายถึงการแสดงควมมีน้ำใจอันดีงามเป็นสัมมาคารวะ โดยแยกออกได้ดังนี้

- 1) เคารพยำเกรงบิดามารดาและอาจารย์
- 2) นับถือนอบน้อมต่อผู้ใหญ่
- 3) มีความอ่อนหวานต่อผู้น้อย (<http://119.46.166.126/digitalschool/>, สืบค้น 2/2/2564)

7.7 ความอ่อนน้อมถ่อมตน

ความอ่อนน้อมถ่อมตนตรงกับภาษาบาลีว่า นิวัตตะ แปลว่า ไม่มีลม ไม่พองลม แต่ควบคุมตนเองให้อยู่ในสภาพปกติที่เป็น จริง เหมือนลูกโป่งที่ยังไม่อัดลมเข้าไป ความอ่อนน้อมถ่อมตนมีลักษณะคล้ายกับความเคารพ แต่เป็นคนละความหมาย กล่าวคือ ความเคารพ (คารวธรรม) เป็นการตระหนักในคุณงามความดีของคนอื่นและสิ่งอื่น แล้วปฏิบัติต่อบุคคลนั้นและสิ่งนั้นอย่างถูก ต้องจริงจัง โดยเป็นการแสดงออกทางกายและทางวาจาเป็นหลัก ส่วนความอ่อนน้อมถ่อมตน (นิวาตธรรม) นั้นเป็นการตระหนัก ในตัวเองแล้วสามารถวางตนได้ถูกต้องเหมาะสม ไม่หยิ่งยโสโอหัง ไม่โอ้อวดเกินความจริง ไม่ยกตนสูงและกดคนอื่นให้ต่ำ มี ความสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น รู้กาลควรไม่ควร โดยเน้นเรื่องของภายในจิตใจเป็นหลัก

7.7.1 ความอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นมีลักษณะเด่น 3 ประการ ดังนี้

1. มีกิริยาอ่อนน้อม
2. มีวาจาอ่อนหวาน
3. มีจิตใจอ่อนโยน

7.7.2 วิธีแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน

ความอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นแสดงออกได้ 3 ทาง เช่นเดียวกับความเคารพ ดังนี้

1. การแสดงออกทางกาย ได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางที่สุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบ กระด้าง ไม่ทำท่าหยิ่งยโส ไม่มองคน ด้วยสายตาเหยียด ๆ รู้จักแสดงความเคารพผู้ใหญ่กว่าทั้งด้านชาติวุฒิ วิทยุฒิ และคุณวุฒิ รู้จักให้เกียรติแก่สตรี และพร้อมที่จะ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนทางกายต้องเป็นไปด้วยความจริงใจ ไม่ใช่แสร้งหรือแสดงอาการ พินอบพิเทาเกินกว่าเหตุจนกลายเป็นการประจบสอพลอ

2. การแสดงทางวาจา ได้แก่ การพูดจริงด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะ น่าฟัง ไม่หยาบคาย นุ่มนวล ชวนให้ สบายใจ รู้จักใช้คำพูดที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะ และถูกกับบุคคล

3. การแสดงทางใจ ได้แก่ การมีจิตใจอ่อนโยน การมองโลกในแง่ดี เนื่องจากใช้ปัญญาไตร่ตรองแล้วว่าคนเรานั้นจะให้ดี พร้อมบริบูรณ์ไปทุกอย่างเป็นไปได้ แม้ตัวเราเองก็เช่นกัน การมีความรู้ สู้ ก็นึกคิดเช่นนี้ จะทำให้ การพูด และ กิริยาท่าทางที่ แสดงออกมาเป็นไป (<http://www.digitalschool>, สืบค้น 2/2/2564)

สรุปได้ว่า ความอ่อนโยน เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความนอบน้อม อ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ มีความอ่อนหวาน มีความนุ่มนวล รู้จักที่ต่ำที่สูง รู้จักสิ่งที่ควร ไม่ควรมีมารยาทที่ดี ไม่หยาบกระด้าง ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการเสริมสร้างหลักจริยธรรม

ปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในปัจจุบันนี้ มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ได้เข้ามากระทบบุคคลในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหาร ไม่ทางร่างกายก็จิตใจ ถึงแม้ว่าจะมีการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม กำหนดเป็นมาตรการ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับจริยธรรม แต่ปัญหาด้านจริยธรรม ก็คงมีอยู่ไม่ว่าจะเป็นหน่วยภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชน ดังนั้นผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทาง 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านนโยบาย ผู้นำองค์กรสถานศึกษาไม่ได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรอย่างจริงจัง ในรูปของสโลแกน อย่างเช่น “จริยธรรมนำองค์กร” หรือ “สัญลักษณ์” เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกในองค์กร

2. ด้านบริหารจัดการ ผู้นำสถานศึกษาไม่ได้จัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกับบุคคลทุกระดับในองค์กร และสื่อสารสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานจริยธรรมเพื่อจัดกิจกรรมที่ดีให้องค์กร อย่างเช่น การจัดทำโครงการเชิงวัฒนธรรมร่วมกับวัด ในรูปแบบกิจกรรม “ร่วมสร้างความดีที่ถูกต้อง” หลังวันพระแรกของทุก ๆ เดือน

3. ด้านวิชาการ คุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณภาพ ด้วยการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กร ร่วมกันคิดและร่วมกันสร้างกระบวนการคุณภาพ ตามหลักการของผลงานที่มีคุณภาพ คือ กระบวนการของ PDCA หรือที่เรียกว่า การวางแผน (Plan) การกระทำ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Action)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมที่ไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ สภาพแวดล้อมในครอบครัวและโรงเรียนที่ไม่เอื้อต่อการบ่มเพาะจริยธรรมให้กับนักเรียน นอกจากนี้ผู้สอนจริยธรรมที่เก่งวิชาการแต่การประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสม ทำให้เป็นที่เอือมระอาของนักเรียนที่พบเห็น ทั้งการสอนโดยใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล และทัศนคติบริโภคนิยม ที่ไม่ยอมรับที่จะปฏิบัติ

ตามจริยธรรมเพราะถูกมองว่า ล้าหลังหรือไม่ทันสมัย ทำให้การกล่อมเกลาจริยธรรมไม่ประสบความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมมีหลายประการตามสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ผู้นำครอบครัว ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนจริยธรรมที่การประพฤติตนสวนทางกับเนื้อหาที่สอนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้การเสริมสร้างจริยธรรมไม่ประสบความสำเร็จ

2.5. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เสริมสร้างหลักจริยธรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สื่อการสอน และอินเทอร์เน็ต (Roy et al., 2012) อย่างไรก็ตามในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยประมวลกรอบแนวคิดปัจจัยตามสภาพบริบทของโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว การกล่อมเกลาคู และสื่อการสอน ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ครอบครัว ประกอบด้วย มารดาบิดาซึ่งเป็นบุคคลต้นแบบที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติตาม หากมารดาบิดาเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกหลาน ลูกหลานก็จะเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ในทางตรงกันข้าม หากว่า มารดาบิดาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกไม่ได้ เช่น เป็นนักเลงสุรา หมกหมุ่นกับอบายมุข ลูกหลานก็จะหดหู่และไม่เชื่อฟังมารดาบิดา และแสดงพฤติกรรมต่อต้าน ด้วยเหตุนี้ สถาบันครอบครัวจึงเป็นสถาบันหลักและเป็นสถาบันแรกที่จะปลูกฝังจริยธรรมให้กับลูกหลาน และมารดาบิดาจึงควรเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติที่ดี ไม่หมกหมุ่นกับอบายมุข ไม่พูดจาหยาบคาย ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ก็จะทำให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว การกล่อมเกลารู้จักเรียนรู้ทางจริยธรรมเพื่อเข้าสู่สังคมเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนซึ่งจะต้องกล่อมเกล่าทั้งวิชาการและวิชาปฏิบัติที่ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ดังนั้น ครูผู้สอนจริยธรรมก็ควรเป็นต้นแบบให้ลูกศิษย์ได้เห็น เพราะตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำตบ (พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมโชติโก, 2563) ควรจะสอนด้วยเมตตาและกล่อมเกลากการปฏิบัติตนในสังคมอย่างเหมาะสมรู้จักกาลละและเทศะ อีกทั้งในปัจจุบันนี้ โลกของอินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมจากเยาวชนและการเรียนรู้จากสื่อออนไลน์บนเว็บไซต์ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ครูผู้สอนจริยธรรมจะต้องเตือนสติเพื่อบริโภคสื่ออย่างรอบครอบและปลอดภัย สื่อการสอนจริยธรรมมีทั้งตำรา สื่อไม่เคลื่อนไหว (สื่อภาพ) และสื่อเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ ละครทีวีต่างๆ ตลอดจนสื่อที่ครูหยิบยกขึ้นมาสอนก็ต้องสอดคล้องกับการปฏิบัติตนให้เป็นคนมีจริยธรรม

โดยสรุป ปัจจัยที่เสริมสร้างจริยธรรมได้แก่ ครอบครัว การกล่อมเกลาคู ผู้สอนและสื่อการสอน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเสริมสร้างจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งทีมผู้วิจัยได้จะทำการค้นหาคำตอบต่อไป

2.6. แนวคิดที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเสริมสร้างหลักจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมแม้จะมีอยู่เป็นคุณสมบัติประจำตัวในแต่ละบุคคลแล้วก็ตาม แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในองค์กรใดองค์กรหนึ่งก็ย่อมจะมีการพัฒนา และเสริมสร้าง เพิ่มพูนให้ดีขึ้นหรือมั่นคงยิ่งขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร โดยองค์กรที่ดีจะต้องมีภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง เช่น เป็นองค์กรแห่งคุณธรรม มีธรรมาภิบาล มีผลการปฏิบัติงาน

บรรลุผลตามเป้าหมายเป็นที่พึงพอใจแก่ประชาชนโดยรวม การเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าวสามารถดำเนินการด้วยมาตรการทางศีลธรรมและมาตรการทางการบริหาร ดังต่อไปนี้คือ

กลยุทธ์ในการสร้างมาตรการทางศีลธรรม

1. นำหลักศีลธรรมมาปฏิบัติเนื่องจากศีลธรรมเป็นหลักความประพฤติที่ดีที่ชอบ “ศีล” หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดทางปฏิบัติที่เป็นความประพฤติที่ดีทั้งกาย วาจา และใจ ทางพระพุทธศาสนามีทั้งศีล 5 สำหรับประชาชนทั่วไป ศีล 8 สำหรับคฤหัสถ์ผู้รักษาศีลให้เคร่งครัดขึ้นไปอีกศีล 10 เป็นศีลสำหรับสามเณร ส่วนศีล 227 เป็นศีลสำหรับพระภิกษุสงฆ์เป็นต้น ส่วน “ธรรม” หมายถึง คุณความดีคำสั่งสอนในศาสนา, หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา, ความยุติธรรม, ความถูกต้อง โดยมีหลักคิดคือ ผู้ปฏิบัติงานที่ดีทุกระดับ ควรมีหลักธรรมสำหรับพัฒนาตน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม มีแนวทางดำเนินการ เช่น

- 1) การพัฒนาจิตใจ ได้แก่ฝึกอบรมธรรม และเข้าค่ายวิปัสสนา
- 2) ปฏิบัติธรรม เข้าสมาธิภาวนา
- 3) ทำบุญ ทำทาน เข้าวัดฟังเทศ ตามวันสำคัญทางศาสนา

2. ใช้หลักมนุษยธรรม 3 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และความสามัคคี

- ยึดมั่นในหลักศาสนา คือ
 - ไม่ประพฤติชั่ว ทำแต่ความดีและชำระจิตใจให้บริสุทธิ์
 - ใช้ธรรมมีอุปการะมาก 2 ประการคือสติ(ความระลึกได้)และสัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) ผู้มีธรรม 2 ประการนี้ย่อมเป็นคนรอบคอบ ไม่ประมาท จะคิด จะทำ จะพูดอะไรก็ไม่ผิดพลาดเสียหาย

- ใช้ธรรมอันทำให้งาม (ธรรมสำหรับตกแต่งประดับจิตใจ) 2 ประการ คือ ขันติ (ความอดทน) โสรัจจะ (ความสงบเสงี่ยม)

- ใช้หลักธรรมสำหรับการครองตน ครองคน ครองงาน กล่าวคือ

1. การครองตน ตรงกับหลักธรรม คือ สัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ รู้เหตุรู้ผล รู้งาน รู้ชุมชน รู้ประมาณ รู้กาลเทศะ และรู้บุคคล ทางปฏิบัติคือ ฟังตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ประหยัดและอดออม รักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามคุณธรรม มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

- ครองคน ตรงกับหลักธรรม คือ สังคหวัตถุ 4, พรหมวิหาร 4 ดังนี้

1) สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาสุภาพ) อตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) และ สมานัตตา (เสมอต้นเสมอปลาย)

2) พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา (อยากให้เขามีความสุข) กรุณา (อยากให้เขาพ้นทุกข์) มุทิตา (ยินดีกับความสำเร็จของเขา) และ อุเบกขา (การรู้จักวางเฉย)

3) ครองงาน ตรงกับหลักธรรม คือ อิทธิบาท 4 และ ฆราวาสธรรม 4 ดังนี้

1) อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ (ความรักในหน้าที่การงาน) วิริยะ (ความขยันหมั่นเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่ในงาน) และ วิมังสา (ความไตร่ตรอง ไคร่ครวญ)

2) ฆราวาสธรรม ได้แก่ **สัจจะ** (ความจริง) ซื่อตรง ทำจริง **ทมะ** (ฝึกตน) ควบคุมตนเอง ปรับตัว **ขันติ** (อดทน) เข้มแข็งไม่หวั่นไหว และ**จาคะ** (เสียสละ) มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ศิลปขึ้นนิรันดร์, 2560, 222-223)

2.7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรพงษ์ ศรีบุญไทยและคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยคริสเตียน” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน ด้านรักสามัคคี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านอาสาช่วยเหลือ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำมาผลการวิเคราะห์ห้มาออกแบบและสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาได้รูปแบบ ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3Hs คือประกอบไปด้วยกิจกรรม Head ด้านพุทธพิสัยพัฒนาความรู้ความเข้าใจ กิจกรรม Heart ด้านจิตพิสัยพัฒนาด้านเจตคติ และกิจกรรม Hand ด้านทักษะพิสัยพัฒนาด้านการประพฤติปฏิบัติ หลังจากนั้น รูปแบบไปประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ได้เท่ากับ 1.00 ทุกข้อใช้ได้ จากนั้นได้วางแผนการทดลองใช้รูปแบบเป็นไปตามแผนปฏิบัติการ และประเมินผลการใช้รูปแบบมีผลการทดลองใช้รูปแบบก่อนและหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านคุณค่า และความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ภายหลังการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้คือ ควรนำรูปแบบ 3Hs ไปใช้ในการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยคริสเตียน โดยปรับปรุงกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นปีของนักศึกษาที่ใช้กับคุณธรรมและจริยธรรมข้ออื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนานักศึกษา

พุลศักดิ์ พรหมมนและคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (4.44) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความขยัน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (4.47) รองลงมา คือ ด้านความมีระเบียบวินัย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (4.46) ด้านความเสียสละ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (4.45) ด้านการประหยัดการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (4.42) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (4.41)

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ด้านความมีระเบียบวินัย อบรมส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนและกฎหมายต่าง ๆ 2) ด้านความรับผิดชอบ มาโรงเรียนให้ทันเวลา ไม่หนีเรียน รับผิดชอบหน้าที่ 3) ด้านความขยัน ส่งเสริมยกย่อง ชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจและขยันหมั่นเพียร โดยการมอบเกียรติบัตร 4) ด้านการประหยัด สอนให้นักเรียนรู้จักการใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า 5) ด้านความเสียสละ ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยเหลืองานในสังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนักเรียนมีน้ำใจ มีจิตสาธารณะ

สุธาณี ศิริกิจและคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ตำบลเวียงสะอาด อำเภอพยัคฆภูมิพิสัยจังหวัด

มหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบความรู้ก่อนเรียนของนักเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียน พบว่า ข้อที่ตอบถูกมากที่สุด คือ นักเรียนเห็นธนบัตร 100 บาท ตกอยู่ที่หน้าห้องน้ำโรงเรียน ในขณะนั้นไม่มีใครอยู่ในเหตุการณ์ นักเรียน จะทำอะไร ตอบถูก 17คน คิดเป็นร้อยละ 68.0 และการทดสอบความรู้หลังเรียนของนักเรียนพบว่า ข้อที่ตอบถูกมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริตเกิดขึ้นได้ทางใดบ้าง ตอบถูก 23คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 2) ด้านการพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ในด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านชุดการเรียนรู้ด้านการวัดประเมินผล และด้านคุณประโยชน์จากชุดสื่อการเรียนรู้ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 3) การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม คือ ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดสรรเวลารวมทั้งสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม ครูอาจารย์ควรจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้มีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้น และครูผู้สอนสามารถนำชุดกิจกรรมตามแผนการสอน ไปใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนได้

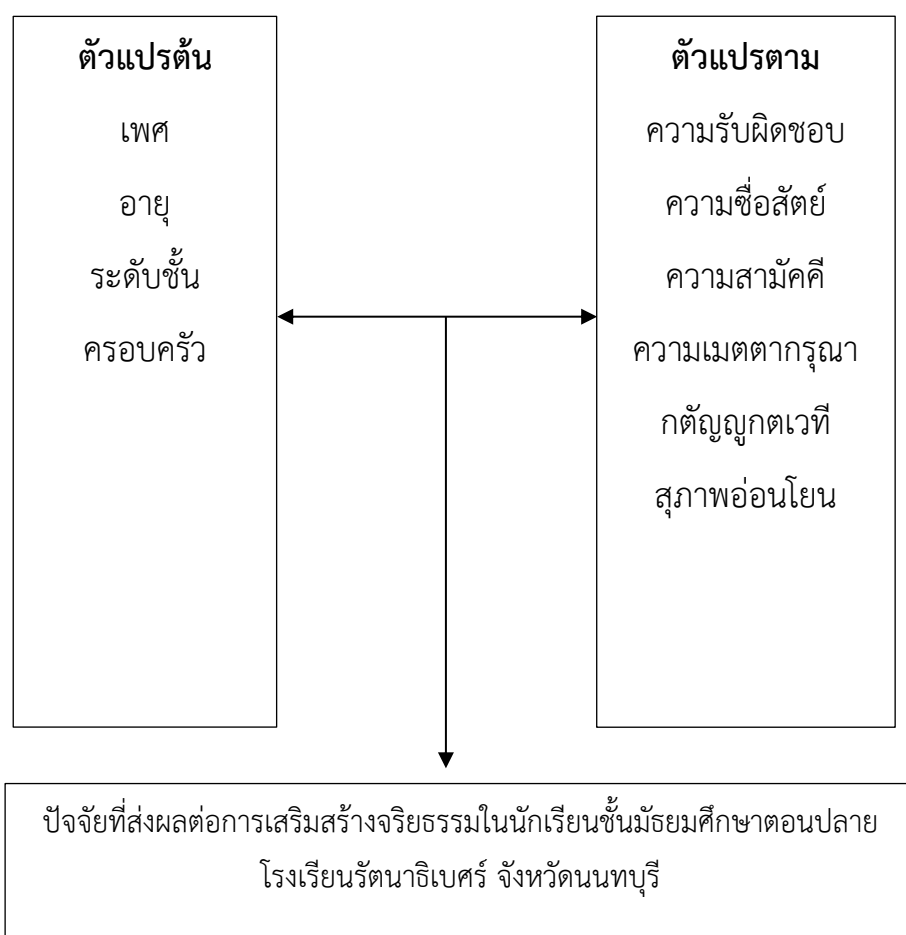
ชุดิพนธ์ วงษ์อมรวิทย์และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า 1. จริยธรรมเมืองประกอบด้วย 1) ด้านความดีงาม ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ขยันอดทน 2) ด้านความถูกต้อง มีความโปร่งใส คำนึงถึงความสำเร็จของงาน 3) ด้านความเหมาะสม ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน 2. การประยุกต์หลักขรราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) หลักสังจะบริหารงานด้วยความ โปร่งใส และเป็นแบบอย่างที่ดี 2) หลักทมะ การใช้สติปัญญา เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน 3) หลักขันติมีความอดทน ทำหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร 4) หลักจาคะ เสียสละ อดทน เห็นประโยชน์ของประชาชน 3. การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย 1) การสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) การสร้างความตระหนักในจริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) การสร้างความร่วมมือในชุมชน มุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน 4) การสร้างความรู้ความเข้าใจปฏิบัติงานธรรมาภิบาลก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน

บุญรอด บุญเกิด และ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความกตัญญูต่อบุคคล ความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้ว่าง่าย ความเมตตา กรุณา ความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

พระครูนิเวศน์สีลากร(สมพงษ์ ธนะคุณ) และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้บริหารเห็นถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะของนักเรียนว่า เป็นสิ่งสำคัญและเป็นคุณลักษณะที่ดีควรต่อการนำมาฝึกใช้และปฏิบัติภายในโรงเรียน และนักเรียนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ

คุณลักษณะของจิตสาธารณะโดยนักเรียนยังขาดการรับรู้และความเข้าใจในการมีจิตสาธารณะจากภายในตนเองและการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์3) เนื้อหา ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการทำประโยชน์ต่อสังคม และ 4) แนวทางการจัดกิจกรรม ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนา ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านความรักความสามัคคีด้านค่านิยม ด้านจริยธรรม

2.8. สรุปกรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนเขียนกรอบในการวิจัย กล่าวคือ ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี โดยเริ่มจากประเด็นที่ต้องการวิจัยแล้วนำไปสู่การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงมาออกแบบการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์จนนำไปสู่ข้อค้นพบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 3.1 การออกแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (จำนวน การสุ่ม การเลือกกลุ่มตัวอย่าง)
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 ขั้นตอนการเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Method) โดยศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.1.1 การวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

3.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

3.1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ซึ่งอาศัยจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มากนัก เหตุผลในการใช้รูปแบบดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลในทุกด้านในประเด็นที่ศึกษา กลยุทธ์ในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี จึงเหมาะสมที่จะทำการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มประชากร ได้แก่แก่นักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยที่เป็นเยาวชน คือ มีอายุตั้งแต่ 14 ปี จนถึง 18 ปี จำนวน 250 คน จากโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรีผู้วิจัยใช้การเลือกแบบสุ่มตัวอย่าง จำนวน 152 คน

3.2.3 ประชากรด้านครูฝ่ายปกครอง/ผู้บริหาร

ประชากรด้านครูฝ่ายปกครอง ได้แก่ ครูฝ่ายปกครองจากจากโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร/หรือรองผู้บริหารโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี 1 คน ครูฝ่ายปกครอง 1 คน และครูประจำชั้นจำนวน 3 คน ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจงจากประชากรที่กำหนด (Purposive Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีคำถามประกอบด้วย

1. คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
2. คำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์เดิมในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี
3. กลยุทธ์ที่ใหม่ในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

3.3.2 เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- 1) ศึกษาหลักและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือโดยขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ
- 4) สร้างเครื่องมือ
- 5) นำเสนอร่างเครื่องมือต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข

6) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

7) ปรับปรุงแก้ไข

8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงและนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูล

2. ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพปัญหาและปัจจัยส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

- 1) ความรับผิดชอบ
- 2) ความซื่อสัตย์
- 3) ความสามัคคี
- 4) ความมีเมตตากรุณา
- 5) ความกตัญญูกตเวทิตะ
- 6) ความสุภาพอ่อนโยน

โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้วิจัยกำหนด ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพิ่มเติม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างจริยธรรม

3. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร.

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

2. รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์

อาจารย์ประจำหลักสูตร สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย

3. รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

หัวหน้าภาควิชาศาสนศาสตร์ สังกัดคณะศาสนาและปรัชญาเพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ โดยหาค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

3) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทินกร จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547: 191) โดยได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.84

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย

5) นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อแจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย

3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลประเภทเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ เกี่ยวกับแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท จากพระไตรปิฎก ตำรา เอกสารงานวิจัย และจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

3.4.2 ข้อมูลภาคสนาม

(1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดข้อมูลสำคัญในการวิจัยคือ ผู้บริหาร/รองผู้บริหาร 1 คน ผู้ฝ่ายปกครอง 1 คน และครูประจำชั้นจำนวน 3 คน รวมเป็น 5 คน และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ (1) ท่านมีกลยุทธ์ในการเสริมสร้างจริยธรรมอย่างไร (2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (3) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย และเพื่อความชัดเจนในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย

(2) ข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกแบบสอบถามและเก็บกลับด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของเด็กนักเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.4.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนเตรียมการ เริ่มจากการติดต่อประสานสถานศึกษาอันเป็นแหล่งข้อมูล จนถึงก่อนเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. ติดต่อประสานกับแหล่งผู้ให้ข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเมื่อได้รับการตอบรับแล้วจึงได้กำหนดตารางเวลาในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน

2. ยืนยันกำหนดการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน

ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีดังนี้

1. ประสานงานติดต่อครูประจำชั้นและขอไลน์เอพลิเคชันเพื่อสะดวกต่อการติดต่อ

2. ส่งลิงค์แบบสอบถามให้อาจารย์ประจำชั้นตามเลขที่สุมที่ผู้วิจัยสุมไว้แล้ว

ขั้นตอนหลังทำการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. นำข้อมูลที่ส่งเคราะห์แล้วทั้งหมด คัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ การวิเคราะห์และอภิปรายผล

2. เมื่อจัดระบบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้อามาหาข้อสรุปก่อนนำมาอภิปรายผลต่อไป

3. นำเอกสารที่ได้รับมาทำการแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูลว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้อง ช้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลประเภทอื่น ๆ ที่ได้รับ

4. กำหนดรูปแบบการแสดงผลข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3.4.4 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี นี้ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นความเพียงพอและการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความถูกต้องของข้อมูลประกอบไปด้วยกระบวนการวิธีที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบข้อมูลแบบ (data triangulation) ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลแบบ (investigator triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัย การตรวจสอบด้านแนวคิด ทฤษฎี (theory triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบแนวความคิดและทฤษฎี และการ

ตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ได้แก่ การใช้หลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการจัดระเบียบโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมา เป็นการค้นหาข้อความทั่วไปที่จะบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลส่วนแรกเชิงบรรยาย (descriptive) ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย จากนั้นนำข้อมูลมานำเสนอเป็นข้อค้นพบ สรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้อง แม่นยำของผลการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ข้อมูลประเภทเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สรุปในแต่ละประเด็น พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

3.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Content Analysis ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) จัดระเบียบข้อมูล (data organizing)
- 2) การแสดงข้อมูล (data display)
- 3) การหาข้อสรุป ตีความ และตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (conclusion, interpretation and verification)

3.5.3 ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีสถิติที่ใช้ ประกอบด้วย

- 1) ค่าความถี่ (Frequency)
- 2) ค่าร้อยละ (Percentage)
- 3) ค่าเฉลี่ย (Mean)
- 4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 5) ค่าความสัมพันธ์สหเพียร์สัน (Pearson's Coordination)
- 6) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Regression)

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

ผลงานวิจัยเรื่องนี้จะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้แก่ นักเรียนจำนวน 152 คน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. ความรับผิดชอบ 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความสามัคคี 4. ความมีเมตตากรุณา 5. กตัญญูกตเวที 6. ความสุภาพอ่อนโยน

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์สมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ 4 แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ปัญหาด้านจริยธรรม

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้แก่ นักเรียนจำนวน 152 คน

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ จำแนกตามระดับชั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	74	48.7
หญิง	78	51.3
รวม	152	100

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่เป็นเพศ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 ในขณะที่เพศชายมีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7

ตารางที่ 2 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
14 – 15 ปี	61	40.1
16 – 17 ปี	67	44.1
18 ปีขึ้นไป	24	15.8
รวม	152	100

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่มีอายุ 16-17 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 รองลงมา มีอายุ 14-15 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 40.1 และอายุ 18 ปีขึ้นไป มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8

ตารางที่ 3 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามชั้นปี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มัธยมศึกษาปีที่ 4	111	73.0
มัธยมศึกษาปีที่ 5	4	2.6
มัธยมศึกษาปีที่ 6	37	24.3
รวม	152	100

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมา อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 37 และอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

ตารางที่ 4 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาศัยอยู่กับใคร

สถานภาพครอบครัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่กับใคร		
พ่อแม่	131	86.2
ญาติ	21	13.8
รวม	152	100

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 86.2 และอาศัยอยู่กับญาติ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8

ตารางที่ 5 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามหลักจริยธรรมที่ครูเรือนสั่งสอน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หลักจริยธรรมที่ครูเรือนสั่งสอน		
ความรับผิดชอบ	32	21
ความซื่อสัตย์	21	13.8
ความสามัคคี	25	16.4
เมตตากรุณา	30	19.7
กตัญญูกตเวที	13	8.6
ความสุภาพอ่อนโยน	31	20.4
รวม	152	100

จากตารางที่ 5 พบว่า ในครัวเรือนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ใช้หลักจริยธรรมเรื่องความรับผิดชอบในการกล่อมเกล่า จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21 รองลงมาได้แก่ความสุภาพอ่อนโยน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 และความกตัญญูกตเวที เป็นหลักธรรมที่กล่อมเกล่าน้อยสุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมให้กับนักเรียน

ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมให้กับนักเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	132	86.8
ไม่เคย	20	13.2
รวม	152	100

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 86.8 ในขณะที่ไม่เคยเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2

ตารางที่ 7 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศของครูที่สอนจริยธรรม

เพศของครูที่สอนจริยธรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	45	29.6
ชาย	48	31.6
เพศที่สาม	59	38.8
รวม	152	100

จากตารางที่ 8 พบว่า ครูผู้สอนจริยธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่เป็นเพศที่สาม จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมาได้แก่ เพศชาย จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 และเป็นเพศหญิงมีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6

ตารางที่ 8 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามหลักจริยธรรมที่ครูสั่งสอน

หลักจริยธรรมที่ครูสั่งสอน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรับผิดชอบ	22	14.5
ความซื่อสัตย์	32	21.1
ความสามัคคี	28	18.4
เมตตากรุณา	29	19.1
กตัญญูกตเวที	19	12.5
ความสุภาพอ่อนโยน	22	14.5
รวม	152	100

จากตารางที่ 8 พบว่า หลักจริยธรรมที่ครูส่วนใหญ่สั่งสอนได้แก่ ความซื่อสัตย์ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 รองลงมาได้แก่ ความเมตตากรุณา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 และความกตัญญูกตเวที มีจำนวนต่ำสุด 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ตารางที่ 9 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเทคนิคการสอนของครูที่ทำให้อยากเข้าเรียน

เทคนิคการสอนของครูที่ทำให้อยากเข้าเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อยากเข้าเรียน	129	84.9
ไม่อยากเข้าเรียน	23	15.1
รวม	152	100

จากตารางที่ 9 พบว่า เทคนิคการสอนของครูส่วนใหญ่ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยากเข้าเรียน จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 84.9 ในขณะที่เทคนิคการสอนที่ทำให้นักเรียนไม่อยากเข้าเรียน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1

ตารางที่ 10 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ความรู้สึกต่อการสอนจริยธรรม

ความรู้สึกต่อการสอนจริยธรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สนุก	89	58.6
น่าเบื่อ	49	32.2
เฉยๆ	14	9.2
รวม	152	100

จากตารางที่ 10 พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่สอนสนุก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 รองลงมาได้แก่ สอนน่าเบื่อ จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 และการสอนจริยธรรมที่ทำให้นักเรียนรู้สึกเฉยๆ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2

ตารางที่ 11 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ความชื่นชอบส่วนบุคคลต่อเพศของผู้สอน

ความชื่นชอบส่วนบุคคลต่อเพศของผู้สอน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศหญิง	49	32.2
เพศชาย	52	34.2
พระสงฆ์	38	25
ใครก็ได้	13	8.6
รวม	152	100

จากตารางที่ 11 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความชื่นชอบการเรียนจริยธรรมกับครูชายมากที่สุด จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 รองลงมาได้แก่ เพศหญิง จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 และ ใครสอนก็ได้ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6

ตารางที่ 12 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ความชื่นชอบประเภทของสื่อการสอนจริยธรรม

ความชื่นชอบประเภทของสื่อการสอนจริยธรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หนังสือธรรมะทั่วไป	99	65.1
วิดีโอคลิปธรรมะ	27	17.8
ตำราเรียน	26	17.1
รวม	152	100

จากตารางที่ 12 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ชอบหนังสือธรรมะทั่วไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมาได้แก่ วิดีโอคลิปธรรมะ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และชอบตำราเรียน จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1

ตารางที่ 13 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม สื่อที่ใช้สอนของครู

สื่อที่ใช้สอนของครู	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาพนิ่ง	14	9.2
ภาพเคลื่อนไหว	48	31.6
เสียงธรรมะบรรยาย	90	59.2
รวม	152	100

จากตารางที่ 13 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้เรียนจากสื่อที่ครูจริยธรรมใช้สอนส่วนใหญ่เป็น เสียงธรรมะบรรยาย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมาได้แก่ ภาพเคลื่อนไหว จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 และภาพนิ่งมีสัดส่วนต่ำสุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2

ตารางที่ 14 จำนวนความถี่และค่าร้อยละข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม สื่อที่ใช้สอนของครูที่นักเรียนชอบมากที่สุด

สื่อที่ใช้ชอบในการสอนของครู	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาพนิ่ง	23	15.1
ภาพเคลื่อนไหว	129	84.9
รวม	152	100

จากตารางที่ 14 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชอบเรียนจากสื่อภาพเคลื่อนไหวมากที่สุด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 84.9 ในขณะที่ชอบภาพนิ่ง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีใน 6 ด้าน

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีใน 6 ด้าน

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
1.ความรับผิดชอบ	4.00	0.75	มาก
2.ความซื่อสัตย์	4.13	0.72	มาก
3.ความสามัคคี	4.13	0.71	มาก
4.ความมีเมตตากรุณา	4.13	0.71	มาก
5.ความกตัญญูทเวท	4.17	0.79	มาก
6.ความสุภาพอ่อนโยน	4.12	0.72	มาก
ภาพรวม	4.11	0.67	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ความกตัญญูทเวท มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และความมีเมตตากรุณา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีในด้าน ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
1. นักเรียนทำงานตามที่ครูมอบหมายตรงเวลา	3.95	0.93	มาก
2. นักเรียนมีความรอบคอบในการทำงาน	3.97	0.86	มาก
3. นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน	3.84	0.88	มาก
4. นักเรียนมีวินัยในตนเอง	3.98	0.80	มาก
5. นักเรียนไม่สร้างความเสียหายต่อตนเองและคนอื่น	4.24	0.82	มากที่สุด
ภาพรวม	4.00	0.75	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความรับผิดชอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนไม่สร้างความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.24$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนมีวินัยในตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.98$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.84$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีในด้าน ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
2.1 นักเรียนมีการนับถือตนเอง	4.10	0.86	มาก
2.2 นักเรียนไม่หลอกลวงตนเอง	4.03	0.86	มาก
2.3 นักเรียนมีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว	4.23	0.84	มากที่สุด
2.4 นักเรียนไม่หยิบจับสิ่งของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต	4.15	0.90	มาก
2.5 นักเรียนปฏิบัติตนตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง	4.13	0.83	มาก
ภาพรวม	4.13	0.72	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความซื่อสัตย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่หยิบจับสิ่งของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.15$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนไม่หลอกลวงตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.84$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีในด้าน ความสามัคคี

ความสามัคคี	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
1. นักเรียนร่วมแรงร่วมใจแก้ไขปัญหา	4.12	0.84	มาก
2. นักเรียนไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน	4.17	0.77	มาก
3. นักเรียนมีความกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน	4.09	0.81	มาก
4. นักเรียนทำกิจกรรมในแนวทางที่สร้างสรรค์	4.18	0.81	มาก
5. นักเรียนมีความปรองดองรักใคร่กลมเกลียว	4.09	0.79	มาก
ภาพรวม	4.13	0.71	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความสามัคคีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนทำกิจกรรมในแนวทางที่สร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.18$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีความกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีในด้าน ความเมตตากรุณา

ความเมตตากรุณา	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
1. นักเรียนมีความคิดและช่วยเหลือคนอื่นจากความทุกข์ยาก	4.16	0.78	มาก
2. นักเรียนมีความรักและสงสารสัตว์ทุกตัวเสมือนเป็นสัตว์ร่วมโลก	4.21	0.80	มากที่สุด
3. นักเรียนมีความใส่ใจในอันที่จะปลดปล่อยทุกข์จากความเดือนร้อนทั้งปวง	4.18	0.76	มาก
4. นักเรียนไม่คิดร้ายต่อคนที่กระทำต่อตน	4.03	0.97	มาก
5. นักเรียนไม่จองเวรพยาบาทอาฆาตต่อกัน	4.01	0.93	มาก
6. นักเรียนไม่ริบเอาเปรียบกันยอมรับความแตกต่างด้วยเหตุผล	4.18	0.84	มาก
ภาพรวม	4.13	0.71	มาก

จากตารางที่ 19 พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความเมตตากรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความรักและสงสารสัตว์ทุกตัว เสมือนเป็นสัตว์ร่วมโลก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.21$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนมีความใฝ่ใจในอันที่จะปลดปล่อยทุกข์จากความเดือนร้อนทั้งปวง และ นักเรียนไม่รัดเอาเปรียบกัน ยอมรับความแตกต่างด้วยเหตุผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.18$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อ นักเรียนไม่จองเวร พยาบาทอาฆาตต่อกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.01$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีในด้าน ความกตัญญูทเวที

ความกตัญญูทเวที	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
1. นักเรียนรู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่/ผู้ปกครอง	4.02	0.98	มาก
2. นักเรียนไม่สร้างความเสื่อมเสียแก่โรงเรียน	4.23	0.89	มากที่สุด
3. นักเรียนมีความตั้งใจเรียนเมื่อครูสอน	4.20	0.86	มาก
4. นักเรียนได้สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน	4.15	0.84	มาก
5. นักเรียนรู้จักตอบแทนพระคุณครูบาอาจารย์	4.19	0.90	มาก
6. นักเรียนให้มีจิตอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน	4.25	0.88	มากที่สุด
ภาพรวม	4.17	0.79	มาก

จากตารางที่ 20 พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความกตัญญูทเวที โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนให้มีจิตอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.25$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่สร้างความเสื่อมเสียแก่โรงเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อ นักเรียนรู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่/ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.02$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีในด้าน ความสุภาพอ่อนโยน

ความสุภาพอ่อนโยน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
6.1 นักเรียนใช้วาจาสุภาพถูกกาลเทศะ	4.17	0.88	มาก
6.2 นักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส	4.13	0.89	มาก
6.3 นักเรียนไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด	4.27	0.81	มาก
6.4 นักเรียนรู้จักแต่งกายสุภาพเหมาะสม	4.07	0.86	มาก
6.5 นักเรียนมีกริยามารยาทที่เหมาะสม	4.11	0.82	มาก
6.6 นักเรียนไหว้ทุกครั้งเมื่อรับสิ่งของจากผู้ใหญ่	3.93	1.02	มาก
6.7 นักเรียนมีความเคารพต่อครูบาอาจารย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง	4.14	0.81	มาก
ภาพรวม	4.12	0.72	มาก

จากตารางที่ 21 พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความสุภาพอ่อนโยน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.27$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ นักเรียนใช้วาจาสุภาพถูกกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อ นักเรียนไหว้ทุกครั้งเมื่อรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.93$) อยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์สมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ทีมผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรเข้าสมการตามกรอบการวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

ตารางที่ 22 รายละเอียดตัวแปรและนิยามตัวแปรที่คัดเข้าสมการถดถอยพหุคูณ

ตัวแปร	นิยามตัวแปร
Y	ผลรวมของคะแนนเฉลี่ยจริยธรรมทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความสามัคคี ด้านความมีเมตตากรุณา ด้านความกตัญญูกตเวที และด้านความสุภาพอ่อนโยน
X1	การพักอาศัยกับผู้ปกครอง ประกอบด้วย 1 หมายถึง พักอาศัยอยู่กับ พ่อแม่ 0 หมายถึง พักอาศัยกับญาติ
X2	สถานะของครอบครัว 1 หมายถึง พ่อแม่ยังอยู่ด้วยกัน 0 หมายถึง พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน
X3	ผู้สั่งสอนจริยธรรม หมายถึง เพศของครูที่สั่งสอนจริยธรรมในโรงเรียน 1 หมายถึง ครูเพศชาย รวมทั้งพระสงฆ์ 0 หมายถึง ครูเพศหญิง
X4	เทคนิคการสอน หมายถึง กลวิธีในการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน 1 หมายถึง น่าสนใจเข้าเรียน 0 หมายถึง ไม่น่าสนใจเข้าเรียน
X5	สื่อการสอน หมายถึง เครื่องมือสำหรับการใช้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 1 หมายถึง ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว 0 หมายถึง ธรรมะบรรยาย

จากตารางที่ 22 พบว่า ตัวแปรที่นำเข้าสมการส่วนใหญ่เป็นตัวแปรมาตรฐานนามบัญญัติ ซึ่งไม่สามารถนำเข้าสมการถดถอยพหุคูณได้โดยตรง ทีมผู้วิจัยจึงได้ทำการแปลงเป็นตัวแปรหุ่นหรือตัวแปรดัมมี่ (Dummy Variables) เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขและสามารถนำเข้าสู่สมการถดถอยเพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

เพื่อทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ทีมผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

	Correlations					
	Y	X1	X2	X3	X4	X5
Y	1					
X1	-.103	1				
X2	.216**	.063	1			
X3	.136	.542**	.098	1		
X4	.146	-.063	-.148*	.052	1	
X5	.217**	.067	-.051	.062	.076	1

หมายเหตุ: X1 หมายถึง พนักงานกับผู้ปกครอง, X2 หมายถึง สถานะของครัวเรือน, X3 หมายถึง ผู้สอนจริยธรรม, X4 หมายถึง เทคนิคการสอน, X5 หมายถึง สื่อการสอน, Y หมายถึง ผลรวมของค่าเฉลี่ยจริยธรรมทั้ง 6 ด้าน

จากตารางที่ 23 พบว่า ความสัมพันธ์ในแต่ละตัวแปรไม่เกิน 0.75 ซึ่งไม่ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) และความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .051 - .542 โดยคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดได้แก่ ผู้สอนจริยธรรม (X3) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพนักงานกับผู้ปกครอง (X1) ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .542 และคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดได้แก่ สถานะครัวเรือน (X4) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับสื่อการสอน (X5) ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ -.051

ทีมผู้วิจัยได้เลือกวิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ Multiple regression ด้วยวิธี Forward อันเป็นวิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสู่สมการทีละตัว ตามลำดับความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุดจะถูกคัดเลือกเข้าก่อน เมื่อตัวแปรถูกคัดเลือกเข้าสมการแล้วจะมีการทดสอบว่าตัวแปรอิสระนั้นสามารถทำนายตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ จากนั้นจะทำการคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอันดับถัดมาเข้าสมการ แล้วทำการทดสอบว่าตัวแปรอิสระที่อยู่ในสมการสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ทำเช่นนี้ไปจนกว่าจะไม่มีตัวแปรอิสระใดเข้าไปในสมการได้อีกจึงหยุดการคัดเลือกตัวแปรอิสระ ถือว่าเป็นสมการที่ได้นั้นเหมาะสม

ตารางที่ 24 ผลการนำเข้าตัวแปรเพื่อวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Forward

Variables Entered/Removed ^a			
Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	X5		. Forward (Criterion: Probability-of-F-to-enter <= .050)
2	X2		. Forward (Criterion: Probability-of-F-to-enter <= .050)
3	X4		. Forward (Criterion: Probability-of-F-to-enter <= .050)

a. Dependent Variable: Y

จากตารางที่ 24 พบว่า ตัวแปรที่ถูกคัดเลือกเข้าสมการถดถอยพหุคูณ ได้แก่ สื่อการสอน (X5) สถานะครัวเรือน (X2) และ เทคนิคการสอน (X4) ส่วนตัวแปรที่เหลือไม่ถูกคัดเลือกเข้าในสมการถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 25 ผลการวิเคราะห์ ANOVA ของปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ

		ANOVA ^a				
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3.232	1	3.232	7.447	.007 ^b
	Residual	65.099	150	.434		
	Total	68.331	151			
2	Regression	6.776	2	3.388	8.201	.000 ^c
	Residual	61.555	149	.413		
	Total	68.331	151			
3	Regression	8.637	3	2.879	7.138	.000 ^d
	Residual	59.694	148	.403		
	Total	68.331	151			

a. Dependent Variable: Y
b. Predictors: (Constant), X5
c. Predictors: (Constant), X5, X2
d. Predictors: (Constant), X5, X2, X4

จากตารางที่ 25 พบว่า ผลการวิเคราะห์ ANOVA จากการเลือกตัวแปรเข้าสมการความถดถอยด้วยวิธี Forward พบว่า โปรแกรมวิเคราะห์สถิติเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการความถดถอยทั้ง 5 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อค่าคะแนนการส่งเสริมจริยธรรม เนื่องจากค่า Sig. เท่ากับ 0.00 จากการวิเคราะห์ด้วยการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการความถดถอยพหุคูณแบบวิธี Forward มี 3 ตัวแปรที่ค่า Sig. น้อยกว่า $\alpha = 0.05$ หรือ ($P < 0.05$) นั่นหมายความว่า ปัจจัยทั้ง 3 ตัวดังกล่าวส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรม โดยทั้งปัจจัยทั้ง 3 ประกอบด้วย สื่อการสอน (X5) สถานะครัวเรือน (X2) และ เทคนิคการสอน (X4) ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่เหลือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยด้วยวิธีเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการแบบ Forward

Model		Coefficients ^a					Collinearity Statistics		
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.	Tolerance	VIF
		B	Std. Error	Beta					
1	(Constant)	3.916	.090			43.271	.000		
	X5	.306	.112	.217		2.729	.007	1.000	1.000
2	(Constant)	3.576	.146			24.535	.000		
	X5	.322	.110	.229		2.943	.004	.997	1.003
	X2	.400	.137	.228		2.929	.004	.997	1.003
3	(Constant)	3.286	.197			16.647	.000		
	X5	.306	.108	.218		2.822	.005	.993	1.007
	X2	.443	.136	.252		3.244	.001	.976	1.024
	X4	.313	.146	.167		2.148	.033	.973	1.027

a. Dependent Variable: Y

จากตารางที่ 26 พบว่า จากค่าสถิติทดสอบ t และค่า sig. จะพบว่า มีปัจจัย 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมซึ่งสามารถแสดงอยู่ในรูปของสมการความถดถอยพหุคูณได้ดังนี้
 กลุ่มตัวอย่าง: จริยธรรม $\hat{Y} = 3.286 + .306$ (สื่อการสอน, X5) + $.443$ (สถานะครัวเรือน X2) + $.313$ (เทคนิคการสอน X4)

ตารางที่ 27 ตารางสรุปตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณที่เหมาะสมของปัจจัย 5 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมด้วยวิธีเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการ Forward

Model Summary ^d					
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.217 ^a	.047	.041	.659	
2	.315 ^b	.099	.087	.643	
3	.356 ^c	.126	.109	.635	2.133
a. Predictors: (Constant), X5					
b. Predictors: (Constant), X5, X2					
c. Predictors: (Constant), X5, X2, X4					
d. Dependent Variable: Y					

จากตารางที่ 27 พบว่า เมื่อพิจารณาค่า R Square ของปัจจัยทั้ง 3 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้วยวิธีเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการแบบ Forward พบว่ามีค่าเท่ากับ .126 นั้นหมายถึง สมการความถดถอยพหุคูณของทั้ง 3 ตัวแปรที่มีส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมตามที่ได้แสดงไว้ข้างต้น สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของการเสริมสร้างจริยธรรมได้ร้อยละ 12.6

4.2 แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมแก่นักเรียน

ส่วนที่ 4 แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตน ธิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

4.4.1 แนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรม

การพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรมต้องทันสมัยและเข้าถึงได้ในทุกโอกาส ที่เห็นต่างคือ การเลือกนำสื่อออนไลน์มาประยุกต์กับการสอนจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรมต้องส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ไขปัญหาร่วมกันผ่านเกมธรรมะ

4.4.2 แนวทางในการพัฒนาเทคนิคการสอน

เทคนิคการสอนที่ดีจะต้องไม่น่าเบื่อและไม่ซ้ำหรือเลียนแบบใคร ให้แง่คิดเพื่อค้นหาคำตอบที่หลากหลาย มีการใช้เทคนิคการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในฐานะตัวแสดง โดยเฉพาะจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนพิธีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในฐานะที่โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้วัด

4.4.3 แนวทางในการเชิญวิทยากรให้ความรู้

การเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงย่อมต้องมีงบประมาณมีค่าใช้จ่าย แต่ที่เห็นต่างคือ ผู้สอนสามารถชี้แนะช่องทางการแสวงหาความรู้จาก Youtube ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรที่มีประสบการณ์และมีชื่อเสียงของเมืองไทยเช่น พระอาจารย์ ว.วชิรเมธี ในขณะที่การได้ใกล้ชิดกับวิทยากรที่มีชื่อเสียงระดับประเทศย่อมสร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้จริยธรรมได้ดี

4.4.4 แนวทางในการพัฒนาผู้สอน

การพัฒนาผู้สอนจำเป็นต้องเข้ารับการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อทำให้ผู้สอนมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียน ผู้สอนจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการประพฤติและการปฏิบัติตนทั้งในและนอกสถานศึกษา การเป็นแบบอย่างที่ดีย่อมทำให้นักเรียนมีความเคารพนอบน้อมและเกิดศรัทธาเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัยอย่างจริงใจ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การส่งเสริมจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นความจำเป็นของสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างเกราะป้องกันพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของนักเรียนที่ต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงตามช่วงวัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ร่างกายกำลังก่อตัวให้เกิดการอยากเรียนรู้สิ่งรอบด้านอันอาจชักจูงให้เยาวชนเข้าสู่ปัญหาสังคมได้ เช่น ปัญหาด้านเพศ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านการทะเลาะเบาะแว้ง ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาเด็กแว้นป่วนเมือง งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งสำรวจสภาพปัญหาการกล่อมเกลาจริยธรรมทั้งจากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาว่ามีบทบาทที่เข้มข้นจริงจังกกับการแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมหรือไม่ เพื่อเป็นการเสนอแนะทางออกของปัญหาหรือเป็นการเสนอแนะเพื่อป้องกันการละเมิดจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น ทีมผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี” เพื่อนำผลการวิจัยมาเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนสืบต่อไปโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเริ่มจากการสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรีด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 152 ชุด จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมแล้วนำมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้บริหาร/รองผู้บริหาร 1 คน ผู้ฝ่ายปกครอง 1 คน และครูประจำชั้นจำนวน 3 คน รวมเป็น 5 คน การตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธี Triangulation Method การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความหมายตามเนื้อความหลัก (Content Analysis) ในภาพรวมและทำการสังเคราะห์ (Synthesis) ในประเด็นที่สำคัญ ๆ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาการโดยสรุปประเด็นได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี น่าเป็นห่วง เนื่องจากนักเรียนจำนวนไม่น้อยคิดเป็นร้อยละ 49.3 ไม่ได้รับการกล่อมเกลาจริยธรรมจากครอบครัว ในขณะที่

การกล่อมเกลาจริยธรรมต่อเดือนในสถาบันครอบครัวค่อนข้างต่ำ ราว ๆ 1-3 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 30.3 และ 4 ครั้งขึ้นไปต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 20.4 ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ยังพบว่า สมาชิกในครัวเรือนมีการตีสุราคิดเป็นร้อยละ 57.9 ซึ่งการตีสุราจนมีนเมาอาจเป็นสาเหตุให้ครอบครัวแตกร้าง การทะเลาะ และเป็นสารเสพติดขั้นต้นต่อสารเสพติดชนิดอื่นที่มีโทษต่อระบบประสาทที่รุนแรงเช่น ยาบ้า ยิ่งไปกว่านั้น อาจเป็นการสร้างพฤติกรรมลอกเลียนแบบในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเห็นได้ว่า สภาพครอบครัวของนักเรียนก็ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีพอต่อการส่งเสริมจริยธรรมเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 82.2 ที่ไม่ได้อยู่อาศัยกับพ่อแม่อย่างพร้อมหน้าจึงอาจเป็นสาเหตุของการละเมิดจริยธรรมอย่างไม่ละอาย นอกจากนี้ครอบครัวส่วนใหญ่มักจะกล่อมเกลาลูกจริยธรรมเรื่องความรับผิดชอบมากกว่าหลักจริยธรรมประเภทอื่น คิดเป็นร้อยละ 21 ในขณะที่โรงเรียนมักจะกล่อมเกลาลูกจริยธรรมเรื่องความซื่อสัตย์มากกว่าหลักจริยธรรมประเภทอื่น คิดเป็นร้อยละ 21.1 อย่างไรก็ตาม ยังพบด้านที่สร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนจริยธรรมมีเทคนิคในการสอนจริยธรรมที่น่าสนใจและเชิญชวนให้นักเรียนอยากเข้าเรียนในรายวิชาจริยธรรมคิดเป็นร้อยละ 84.9 เพราะเป็นเทคนิคที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุกกับการเรียนจริยธรรมคิดเป็นร้อยละ 58.6 อย่างไรก็ตามในสถาบันการศึกษายังขาดแคลนเรื่องการใช้สื่อการสอนจริยธรรมอยู่บ้างเนื่องจากผู้สอนมักเลือกใช้สื่อธรรมะบรรยายคิดเป็นร้อยละ 59.2 มากกว่าสื่อภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวซึ่งเป็นสื่อที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่คิดเป็น 84.9 ต้องการก็ตาม

5.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ความกตัญญูกตเวทิตี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 1.17$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และความมีเมตตากรุณา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.14$) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความรับผิดชอบโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนไม่สร้างความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.24$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่นักเรียนมีวินัยในตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.98$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.84$) อยู่ในระดับมาก

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความซื่อสัตย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.23$) อยู่ในระดับมาก

ที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่หยิบจับสิ่งของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.15$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนไม่หลอกลวงตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.84$) อยู่ในระดับมาก

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความสามัคคีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนทำกิจกรรมในแนวทางที่สร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.18$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีความกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความเมตตากรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความรักและสงสารสัตว์ทุกตัวเสมือนเป็นสัตว์ร่วมโลก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.21$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนมีความใส่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องทุกข์จากความเดือนร้อนทั้งปวง และ นักเรียนไม่รัดเอาเปรียบกันยอมรับความแตกต่างด้วยเหตุผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.18$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อ นักเรียนไม่จองเวรพยาบาทอาฆาตต่อกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.01$) อยู่ในระดับมาก

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความกตัญญูกตเวที โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนให้มีจิตอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.25$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่สร้างความเสียหายแก่โรงเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อ นักเรียนรู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่/ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.02$) อยู่ในระดับมาก

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความสุภาพอ่อนโยน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.27$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ นักเรียนใช้วาจาสุภาพทุกกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อ นักเรียนไหว้ทุกครั้งเมื่อรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.93$) อยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสื่อการสอนจริยธรรม ปัจจัยด้านสถานะครัวเรือน และปัจจัยด้านเทคนิคการสอน ปัจจัยทั้ง 3 นี้ สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 12.6 สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณโดยวิธี Forward ได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง: จริยธรรม $\hat{Y} = 3.286 + .306$ (สื่อการสอน, X5) + .443 (สถานะครัวเรือน X2) + .313 (เทคนิคการสอน X4)

5.1.3 แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนธิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

แนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรม

การพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรมต้องทันสมัยและเข้าถึงได้ในทุกโอกาส ที่เห็นต่างคือ การเลือกนำสื่อออนไลน์มาประยุกต์กับการสอนจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรมต้องส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ไขปัญหาาร่วมกันผ่านเกมธรรมะ

แนวทางในการพัฒนาเทคนิคการสอน

เทคนิคการสอนที่ดีจะต้องไม่น่าเบื่อและไม่ซ้ำหรือเลียนแบบใคร ให้แง่คิดเพื่อค้นหาคำตอบที่หลากหลาย มีการใช้เทคนิคการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในฐานะตัวแสดง โดยเฉพาะจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนพิธีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในฐานะที่โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้วัด

แนวทางในการเชิญวิทยากรให้ความรู้

การเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงย่อมต้องมิงงบประมาณมีค่าใช้จ่าย แต่ที่เห็นต่างคือ ผู้สอนสามารถชี้แนะช่องทางการแสวงหาความรู้จาก Youtube ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรที่มีประสบการณ์และมีชื่อเสียงของเมืองไทยเช่น พระอาจารย์ ว.วชิรเมธี ในขณะที่การได้ใกล้ชิดกับวิทยากรที่มีชื่อเสียงระดับประเทศย่อมสร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้จริยธรรมได้ดี

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนธิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีข้อค้นพบ (Fact Findings) ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์หลายประการ แต่ที่เด่น ๆ เห็นควรนำมาอภิปรายโดยใช้หลักตรรกวิทยา แนวความคิดและทฤษฎี รวมทั้งผลการวิจัยที่พบ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี น่าเป็นห่วง เนื่องจาก นักเรียนจำนวนไม่น้อยคิดเป็นร้อยละ 49.3 ไม่ได้รับการกลมเกลอจริยธรรมจากครอบครัว ในขณะที่การกลมเกลอจริยธรรมต่อเดือนในสถาบันครอบครัวค่อนข้างต่ำ ราว ๆ 1-3 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 30.3 และ 4 ครั้งขึ้นไปต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 20.4 จากข้อมูลดังกล่าวมีเหตุผลในการอภิปรายดังนี้

สภาพแวดล้อมของนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับความอบอุ่นของครอบครัว เนื่องจากสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง และค่านิยมสมัยใหม่มีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมในอดีตเนื่องจากพ่อแม่ลูกไม่ได้อยู่อย่างพร้อมหน้า พ่อแม่มีบทบาทที่แตกต่างออกไปโดยเป็นเพียงผู้สนับสนุนมากกว่าเป็นผู้ดูแล และทิ้งลูกไว้กับปู่ย่าตายายหรือญาติในการกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดู การปล่อยลูกไว้ตามยถากรรมทำให้ลูกต้องเผชิญปัญหาโดยลำพัง ซึ่งอาจเป็นความเสี่ยงต่อการติดสารเสพติด โดยปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากพ่อแม่แยกทางหรือเสียชีวิต ซึ่งบางรายอาจกระทบต่อการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ภริณ ณะโชติภณ และ เพ็ญณี แนนรท (2564)** พบว่า ปัญหาของเด็กเรียนไม่จบมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะพ่อแม่แยกทางกันหรือเสียชีวิต และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ยังพบว่า สมาชิกในครัวเรือนมีการดื่มสุราคิดเป็นร้อยละ 57.9 ซึ่งการดื่มสุราจนมึนเมาอาจเป็นสาเหตุให้ครอบครัวแตกร้าง การทะเลาะ และเป็นสารเสพติดขึ้นต้นต่อสารเสพติดชนิดอื่นที่มีโทษต่อระบบประสาทที่รุนแรงเช่น ยาบ้า ยิ่งไปกว่านั้น อาจเป็นการสร้างพฤติกรรมลอกเลียนแบบในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเห็นได้ว่า สภาพครอบครัวของนักเรียนก็ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีพอต่อการส่งเสริมจริยธรรมเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 82.2 ที่ไม่ได้อยู่อาศัยกับพ่อแม่อย่างพร้อมหน้าจึงอาจเป็นสาเหตุของการละเมิดจริยธรรมอย่างไม่ละอาย นอกจากนี้ครอบครัวส่วนใหญ่มักจะกล่อมเกลาลูกกิจกรรมเรื่องความรับผิดชอบมากกว่าหลักจริยธรรมประเภทอื่น คิดเป็นร้อยละ 21 ในขณะที่โรงเรียนมักจะกล่อมเกลาลูกกิจกรรมเรื่องความซื่อสัตย์มากกว่าหลักจริยธรรมประเภทอื่น คิดเป็นร้อยละ 21.1 อย่างไรก็ตาม ยังพบด้านที่สร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนจริยธรรมมีเทคนิคในการสอนจริยธรรมที่น่าสนใจและเชิญชวนให้นักเรียนอยากเข้าเรียนในรายวิชาจริยธรรมคิดเป็นร้อยละ 84.9 เพราะเป็นเทคนิคที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุกกับการเรียนจริยธรรมคิดเป็นร้อยละ 58.6 อย่างไรก็ตามในสถาบันการศึกษายังขาดแคลนเรื่องการใช้สื่อการสอนจริยธรรมอยู่บ้างเนื่องจากผู้สอนมักเลือกใช้สื่อธรรมะบรรยายคิดเป็นร้อยละ 59.2 มากกว่าสื่อภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวซึ่งเป็นสื่อที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่คิดเป็น 84.9 ต้องการก็ตาม

2. การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนรัตนานิเบศร์เป็นโรงเรียนระดับจังหวัดที่การคัดเลือกผู้เรียนย่อมต้องมีประสิทธิภาพและคุณภาพสูง และโดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะเลือกโรงเรียนรัฐ มีชื่อเสียงและตั้งอยู่ไม่ห่างจากบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ธีระยุทธ ปะมะสอน (2563)** พบว่า การตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครองส่วนใหญ่จะพิจารณาโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เป็นโรงเรียนรัฐ และมีที่ตั้งไม่ไกลจากบ้านราว 2-5 กิโลเมตร และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **กาญจนา มักเขียว (2559)** พบว่า ผู้ครองยังเลือกโรงเรียนให้บุตรหลานตามสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ความกตัญญูทวดเทวี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 1.17$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และความมีเมตตา กรุณา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.14$) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่า ความกตัญญูทวดเทวี ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และความเมตตา เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติตนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคมซึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **รงค์ บุญสวยขวัญ และ พระครูสุตพัฒนาทร จันทร์จิตร (2559)** ที่พบว่า หลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติตนทำให้มนุษย์มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นคือหลักกตัญญูกตเวที อยู่ในระดับมาก ซึ่งความกตัญญูอันดับแรกคือความกตัญญูต่อบิดามารดา รองลงมาคือกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ กตัญญูต่อพระรัตนตรัย และกตัญญูต่อสถาบันชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความรับผิดชอบโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบเนื่องจากจะต้องเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากการสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของไทยจะต้องมีเกรดเฉลี่ยที่สูงทำให้นักเรียนจะต้องปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงเพื่อความก้าวหน้าในเส้นทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **บุญญาพร นามวงษ์ และ ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ (2565)** พบว่า นักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคมจะต้องมีความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความรับผิดชอบในสิทธิของตน ตระหนักในคุณค่าการใช้สิทธิเสรีภาพบนพื้นฐานแห่งกฎหมาย เพราะเมื่อมีความรับผิดชอบแล้วย่อมทำหน้าที่หรือทำงานอย่างอื่นได้ดีขึ้น ทำให้สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (**เฉลิม คำแก้ว**, 2530; **คะนิงรัตน์ ลาโพธิ์**, 2535; **กรมวิชาการ**, 2542) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่านักเรียนไม่สร้างความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.24$) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและผู้ปกครองในภายหลัง จึงไม่แสดงพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงที่จะทำให้ตนเองเสียนาคทางการศึกษา เพราะผลการกระทำที่ขาดสติหรือความหุนหันพลันแล่นอาจส่งผลเสียในระยะยาว ดังนั้นจึงพยายามตั้งตนไว้ชอบซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระครูนิเวศน์สีลากร และคณะ (2563)** พบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองก็เพื่อป้องกันผลกระทบหรือความเสียหายต่อตนเองและส่วนรวม รองลงมาได้แก่ นักเรียนมีวินัยในตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.98$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.84$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนจะช่วยให้นักเรียนมีประวัติไม่ต่างพร้อย เมื่อประวัติไม่ต่างพร้อยย่อมเป็นที่ต้องการของสังคมและเป็นที่รักของครูบาอาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พูลศักดิ์ พรหมมนและคณะ (2565)** ที่พบว่า การปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู อยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนมีการปฏิบัติตนเองตามกฎระเบียบของโรงเรียนและมีครูเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตน

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความซื่อสัตย์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความซื่อสัตย์เป็นหลักธรรมที่ผู้ปฏิบัติเป็นนิจย้อมมีจิตใจที่เชื่อมั่นและมั่นคงแต่ก็มีความละเอียดต่อการละเมิดศีลธรรมหรือจารีตประเพณีอันดีงามของสังคม ทำให้ผู้มีความซื่อสัตย์ยอมเป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจของผู้คน เพราะผู้ซื่อสัตย์ยอมปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา คำนึงถึงแต่เรื่องดีงาม และ

ไม่หลอกลวงตนและคนอื่นเพื่อประโยชน์ตนเอง ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ชนันพร วาณิชสวัสดิ์ และ สาลินี มีเจริญ** (2565) พบว่า พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างซื่อสัตย์คือมีความซื่อตรงไม่หลอกลวงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คิดไตร่ตรองตั้งมั่นในความถูกต้อง โปร่งใส ไม่มีอคติไม่ต้องกังวลการถูกหักคะแนน และการมีความซื่อสัตย์ก็เป็นสิ่งน่าชื่นชมและยกย่อง เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความละเอียดต่อการกระทำซ้ำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่หยิบจับสิ่งของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.15$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนไม่หลอกลวงตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.84$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนมีความซื่อสัตย์ละเอียดต่อการกระทำซ้ำ โดยไม่ละเมิดศีลธรรมโดยฉกฉวยหรือหยิบจับสิ่งของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต และไม่หลอกลวงตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ทวี บุญยเกต** (2543) ที่ว่า ความซื่อสัตย์ต่อตนเองย่อมไม่กระทำทุจริต ไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ไม่เอาไรต์เอาเปรียบ แต่จะแสดงออกด้วยความหวังดี สงสารและซื่อตรงต่อกัน ยิ่งไปกว่านั้น **กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ** (2542 ก) ยังให้ความหมายความซื่อสัตย์ไว้ว่า บุคคลที่มีความซื่อสัตย์ย่อมซื่อตรงต่อหน้าที่และปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความสามัคคีโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนมีโครงการกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนมีความสามัคคีเพราะความสามัคคีย่อมมีพลังสร้างสรรค์มากกว่าทำลาย ทำให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสามัคคีและเห็นว่าความสามัคคีทำให้การทำงานมีความสำเร็จรวดเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **พระนิคม นิคม** (2554) ที่ว่า ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมมือกันทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนโดยแสดงพฤติกรรม ปรับคนให้กับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนทำกิจกรรมในแนวทางที่สร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.18$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีความกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ความสามัคคีช่วยให้บุคคลมีความเป็นหนึ่งเดียวกันและรักใคร่ต่อกันที่จะคิดและทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **นฤนาถ ไกรนรา** (2564) ที่ว่า การมีความสามัคคีจะช่วยให้เกิดการรวมตัวกันด้วยความตั้งใจ รวมพลังที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน โดยสามารถที่จะทำหน้าที่ได้ต่างกันเพื่อให้เกิดความสำเร็จในจุดมุ่งหมายเดียวกัน

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความเมตตากรุณา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารการปกครองและส่งเสริมกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามัคคี เพราะความเมตตากรุณาต่อกันย่อมมีแต่ประโยชน์โดยปราศจากโทษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต** (2538) ที่ว่า ความมีเมตตาและกรุณาแก่กันและกัน เป็น

ธรรมอันงามที่แสดงออกอย่างชาญฉลาดและปราศจากโทษ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความรักและสงสารสัตว์ทุกตัวเสมือนเป็นสัตว์ร่วมโลก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.21$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนมีความใส่ใจในอันที่จะปลดปล่อยทุกข์จากความเดือนร้อนทั้งปวง และ นักเรียนไม่รัดเอาเปรียบกันยอมรับความแตกต่างด้วยเหตุผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.18$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อ นักเรียนไม่จองเวรพยาบาทอาฆาตต่อกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.01$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเป็นเพราะว่า ความเมตตากรุณาเป็นธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลไม่อาฆาตพยาบาทต่อกัน และมีอานิสงส์มากดังที่ปรากฏในพระสูตรที่ว่า เมตตาย่อมมีอานิสงส์ 10 ประการ ดังนี้ หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันลามก เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาทั้งหลายย่อมรักษา ไฟยาพิษหรืออาวุธต่างๆ ไม่อาจจล้ากทำลายได้ จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิโดยเร็ว มีสีหน้าผ่องใส คราวใกล้ตายก็มีสติมั่นคงไม่พินเพื่อน และเสียชีวิตก็เป็นสุขคติภูมิหรือนิพพานได้ นอกจากนี้จากผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **บุญรอด บุญเกิด และ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2563)** ที่พบว่า การปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความกตัญญูกตเวทิตี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ความกตัญญูกตเวทิตีเป็นจริยธรรมพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่งดงาม เพราะการกตัญญูกตเวทิตียอมขัดเกลาสันดานดิบของมนุษย์ให้อ่อนโยนไม่หยาบกระด้าง และกระทำอุปการะตอบแทนสมดังพุทธพจน์ที่ว่า ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วและตอบแทน (อง.ทก. 20/120/114.) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **บุญรอด บุญเกิด และ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2563)** ที่พบว่า การปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ในด้านการกตัญญูกตเวทิตีอยู่ในระดับมาก เพราะว่า ความกตัญญูนี้คือความดีที่เป็นพื้นฐานของคนดี เมื่อคนดีมีความกตัญญูเป็นพื้นฐานแล้ว ความดีทั้งหลายก็ไหลไปรวมอยู่กับคนดี เหมือนลำธารทุกสายไหลลงไปสู่แม่น้ำใหญ่ (ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และวิธาน สุชีวกุปต์, 2547: 46) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนให้มีจิตอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.25$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนไม่สร้างความเสื่อมเสียแก่โรงเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อ นักเรียนรู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่/ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 4.02$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองซึ่งไม่ใช่บิดามารดาผู้ให้กำเนิด ดังนั้นการกตัญญูกตเวทิตีต่อพ่อแม่จึงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และการกตัญญูกตเวทิตียอมต้องทำด้วยความตั้งใจ นบนอบ ใส่ใจ จริงใจและไม่เสแสร้ง (นิพาดา วิริยะวงศ์พานิช, 2542: 27)

การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ด้านความสุภาพอ่อนโยน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.27$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนใช้วาจาสุภาพลูกกาละเทศะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.17$) อยู่ในระดับ

มาก ส่วนข้อ นักเรียนไหว้ทุกครั้งเมื่อรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x} = 3.93$) อยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสื่อการสอนจริยธรรม ปัจจัยด้านสถานะครัวเรือน และปัจจัยด้านเทคนิคการสอน ปัจจัยทั้ง 3 นี้ สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 12.6 สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณโดยวิธี Forward ได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง: จริยธรรม $\hat{Y} = 3.286 + .306$ (สื่อการสอน X5) + .443 (สถานะครัวเรือน X2) + .313 (เทคนิคการสอน X4) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Roy, et al. (2012) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างจริยธรรมประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สื่อ และอินเทอร์เน็ต

3. แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี

แนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรม

การพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรมต้องทันสมัยและเข้าถึงได้ในทุกโอกาส ที่เห็นต่างคือ การเลือกนำสื่อออนไลน์มาประยุกต์กับการสอนจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสื่อการสอนจริยธรรมต้องส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ไขปัญหาาร่วมกันผ่านเกมธรรมะ

แนวทางในการพัฒนาเทคนิคการสอน

เทคนิคการสอนที่ดีจะต้องไม่น่าเบื่อและไม่ซ้ำหรือเลียนแบบใคร ให้แง่คิดเพื่อค้นหาคำตอบที่หลากหลาย มีการใช้เทคนิคการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในฐานะตัวแสดง โดยเฉพาะจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนพิธีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในฐานะที่โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้วัด

แนวทางในการเชิญวิทยากรให้ความรู้

การเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงย่อมต้องมิงงบประมาณมีค่าใช้จ่าย แต่ที่เห็นต่างคือ ผู้สอนสามารถชี้แนะช่องทางการแสวงหาความรู้จาก Youtube ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรที่มีประสบการณ์และมีชื่อเสียงของเมืองไทยเช่น พระอาจารย์ ว.วชิรเมธี ในขณะที่การได้ใกล้ชิดกับวิทยากรที่มีชื่อเสียงระดับประเทศย่อมสร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้จริยธรรมได้ดี

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องนี้แล้ว มีข้อค้นพบ (Fact Findings) ทั้งที่เป็นผลการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วที่สามารถนำมาดำเนินการเสนอแนะเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปเพื่อนำผลการวิจัยมาเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนเป็น 3 ระดับดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี น่าเป็นห่วง เนื่องจาก นักเรียนจำนวนไม่น้อยคิดเป็นร้อยละ 49.3 ไม่ได้รับการกล่อมเกล่าจริยธรรมจากครอบครัว จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า รัฐบาลควรกำหนดแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนานักเรียนให้มีจริยธรรมโดยมอบหมายให้หน่วยงานต่างๆ กำหนดรางวัลแห่งการทำดีหรือธนาคารแห่งความดีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้กระทำแต่ความดีเพื่อแลกเปลี่ยนรางวัลซึ่งรางวัลควรจะเป็นรางวัลที่จับต้องได้มากกว่าเป็นเพียงใบเกียรติบัตร เช่น ทุนการศึกษาตลอดชีพ เงินเลี้ยงดูบุพการี เป็นต้น ควรนำแผนการพัฒนาจริยธรรมลงสู่หน่วยงานระดับจังหวัด หน่วยงานที่ให้ความบันเทิงควรพิจารณาเรื่องราวที่ลงโทษต่อผู้ละเมิดจริยธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ และควรสร้างเรื่องราวที่สะท้อนการปฏิบัติจริยธรรมให้แพร่หลาย ในขณะที่หน่วยงานสื่อควรมีคัดเลือกรายการนำเสนอข่าวสารการทำความดีให้กับสังคมบ้างที่มากกว่า ผลกำไรตอบแทน เพื่อป้องกันพฤติกรรมการลอกเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมต่อเยาวชน

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสื่อการสอนจริยธรรม ปัจจัยด้านสถานะครัวเรือน และปัจจัยด้านเทคนิคการสอน จึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดทำโครงการ/กิจกรรมทางจริยธรรมอย่างรอบด้าน ดังนี้

- 1) หน่วยงานภาครัฐควรดำเนินการจัดการสื่อไม่เหมาะสมเพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบพฤติกรรม
- 2) หน่วยงานรัฐควรกำหนดวันเวลาให้ครอบครัวมีการจัดกิจกรรมจริยธรรมอย่างน้อยปีละ 1 เพื่อประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรม
- 3) หน่วยงานภาครัฐด้านการศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมจริยธรรมหรือจิตอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของจริยธรรม
- 4) สถาบันการศึกษาควรดำเนินการพัฒนาเสริมสร้างจริยธรรมอย่างจริงจัง โดยกำหนดกรอบการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีโดยติดตามประเมินผลและความคุ้มค่าต่อการพัฒนาจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีปัญหาคณะธรรม เช่น ความอดทน ความขยัน ความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ความเชื่อเรื่องทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความกตัญญูรู้คุณ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ครอบครัว โรงเรียน และวัด ควรให้ความร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อ

สร้างสรรค์และส่งเสริมความอดทน ความขยัน ความมีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น ความเชื่อเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความกตัญญูรู้คุณ แก่เยาวชน หากได้รับความร่วมมือจากครอบครัว โรงเรียน และวัด ปัญหา ด้านคุณธรรมของเยาวชนคงจะหมดไปได้แน่นอน

2.2 ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีปัญหาด้านคุณธรรม เช่น ความเคารพต่อครู กฎ กติกาของสังคม ความชวนชวนในการทำความดี การรักตนที่เหมาะสมกับวัย การคบเพื่อน จึงมีข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรมีมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมของเยาวชนอย่างหลากหลายวิธี เช่น จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังจิตสำนึกรับผิดชอบ อบรมบ่มนิสัย อย่างสม่ำเสมอ ครูต้องเป็นต้นแบบที่ดีของเยาวชนในด้านจริยธรรมด้วย การให้เกรดคะแนนก็ต้องให้ตามเป็นจริง ครูต้องมีมาตรการทั้งในการลงโทษและยกย่องเยาวชนที่ควรลงโทษและเยาวชนที่ควรยกย่อง และหน่วยสำคัญที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมของเยาวชนก็คือ ครอบครัว วัด สังคม สื่อต่าง ๆ เพื่อนในห้องเรียนเพื่อนนอกห้องเรียน และความพร้อมของเยาวชนที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น ปัญหาด้านจริยธรรมนี้ก็น่าจะแก้ไขได้โดยไม่ยากนัก

2.3 ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของปัญหาด้านคุณธรรมและด้านธรรมของนักเรียนมาจาก ครอบครัว สังคม สื่อ เพื่อน และตนเอง จึงมีข้อเสนอแนะว่า ครอบครัวที่ทำให้เยาวชนมีปัญหามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งหมด ครอบครัวต้องไม่สร้างปัญหาให้แก่เยาวชน สังคมก็ต้องอยู่ในศีลในธรรมผู้ใหญ่ทุกคนต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่เยาวชน สื่อต่าง ๆ ต้องนำเสนอสิ่งที่ดีความบันเทิงที่มีสาระ เป็นไปเพื่อส่งเสริมด้านปัญญา เพื่อนก็ต้องเลือกคบ หรือถ้าเลือกไม่ได้จริง ๆ เราต้องเป็นตัวอย่งที่ดีแก่เพื่อน ไม่คล้อยตามเพื่อนในทางที่ไม่ดี ถ้าเพื่อนชวนทำไม่ดี ต้องห้ามปรามหรือไม่ทำตามการชักชวนนั้น และสุดท้ายตัวของเยาวชนเองต้องรู้ว่า ตนเองมีหน้าที่อะไรบ้าง ในขณะปัจจุบันนี้ มีจิตสำนึกว่า อนาคตตนจะเป็นอย่างไร พ่อแม่ฝากความหวังอะไรไว้กับตัวเราบ้าง สรุปว่ามีจิตสำนึกรับผิดชอบตัวเองให้ดำเนินไปตามทำนองคลองธรรม เมื่อครอบครัว สังคม สื่อ เพื่อน และตนเอง ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหารวมทั้งขอความร่วมมือในการแก้ปัญหาไปยังวัดวาอารามให้พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรม และจริยธรรมของเยาวชน ปัญหาดังกล่าวนี้ของเยาวชนก็จะได้รับการแก้ไขเยาวชนก็จะเป็นคนดีของชาติเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมสืบต่อไป

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

- 3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยการเสริมสร้างจริยธรรมในสถาบันการศึกษาอื่น
- 3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการเสริมสร้างจริยธรรมในพื้นที่เขตการศึกษา
- 3.3 ควรทำการศึกษาวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมแก่นักเรียนในสถาบันการศึกษาอื่น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2542). *แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542ก) . *คู่มือครูแนวทางการจัดทำแผนการสอนพัฒนาศักยภาพโครงการทดลองพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย*. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา อุกการ, ภาณุมาศ จินารัตน์, และ สมสัตย์ แทนคำ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการศึกษาและความสำเร็จของผู้เรียน. *วารสารมจร.อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 837-852.
- แก้วอรุณ เหล่าศรีคุณ และ นุชวณา เหลืองอังกูร. (2565). ผลการตอบตามความปรารถนาของสังคมต่อคุณภาพของแบบวัดจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6. *วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 28 (1), 60-75.
- กาญจนา มักเขียว. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา เขตทวีวัฒนา, วิทยานิพนธ์ดุขสิทธิ์บัณฑิต: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัตติยา กรรณสูต และคนอื่น ๆ. (2547). *รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรมความซื่อคนไทย*, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- คะนิงรัตน์ ลาโพธิ์. (2535). *ผลการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร..
- เฉลิม คำแก้ว. (2530). *การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยก่างราษฎร์รัฐสามัคคี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชำนาญ นิศารัตน์. (2524). *สังคมศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย*. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และผศ.วิธาน สุชีวกุปต์. (2547). *หลักการดำรงชีวิตในสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2524). *ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2524). *จิตวิทยา จริยธรรม และจิตวิทยาภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวี บุญยเกตุ. (2543). *พ่อสอนลูก*. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- ทิพย์สุดา เมฆประยูร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*. 4(10), 136-145.
- ธีระยุทธ ปะมะสอน. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาให้กับบุตร หลาน: กรณีศึกษาตำบลเหมืองจี้อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต* : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2547). *คุณธรรมพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- นิพาดา วิริยะวงศ์พานิช. (2542). *แก่นขงจื้อ : ความหมายแห่งชีวิตแท้จริง และปัญหาที่ยิ่งใหญ่*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- บุรุษย์ ศิริมหาสาคร. (2546). *เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์*. กรุงเทพมหานคร: บึก พอยท์.
- บุญมี แทนแก้ว. (2532). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- บุญมี แทนแก้ว.(2537). *จริยธรรมกับชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์.
- บุญญาพร นามวงษ์ และ ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ. (2022). ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม, *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*. 16(1), 46-57.
- บุณรอด บุญเกิด และ พิชรินทร์ รุจิรานุกุล. (2563). แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 28(2), 136-163.
- ประภาศรี สีหอำไพ.(2550). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญเย็น. (2519). *การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาในเชิงวิจารณ์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประดิพันธ์ อุปรมย์. (2532). หน่วยที่ 8 ความรับผิดชอบของเด็ก. *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก*. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- ผดุง ภูพัฒน์. (2542). *การสงเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง*. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (2536). *กตัญญูกตเวทิตี เป็นเครื่องหมายของคนดี*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2514). *ความแตกต่างระหว่างศีลธรรมกับศาสนา*. นนทบุรี : โรงพิมพ์เอกรินทร์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2536). *กตัญญูกตเวทิตีเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของโลก*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.ปยุตโต). (2538). *ธรรมสำหรับผู้สูงอายุ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิกจำกัด.
- พระนิคม นิคม (สงวนชีพ). (2554). *การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนวัดท้ายลำเภอดำบลท้ายลำเภอดำเภอดำพระพรหมจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ร่มจิตโต). (2533). *พุทธศาสนาและปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระเมธีธรรมาภรณ์. (2533). *ศาสนากับปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พระมหาบุญกอง คุณาธโร (มาหา). (2548). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู(กตัญญูตา) ใน พระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณรงค์ กนสีโล. (2549). *ระบบพุทธจริยศาสตร์. พุทธศาสตร์ศึกษา*. 1(1), 11-19.
- พระราชาธรมณี. (2544). *ปรัชญากรีกก่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.
- พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก (ธรรมโชติ). (2563). *บทวิเคราะห์รูปแบบการปลูกฝังศีลธรรมแก่เยาวชน ไทยบนสังคมออนไลน์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*. 8(4), 1581-1592.
- พระครูนิเวศน์สีลากร (สมพงษ์ ณะคุณ), วรกฤต เกื้อนช่างและ ทะนง ทศไกร. (2562). *แนวทางการ เสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์. วารสาร บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*. 8(2), 285-296.
- พลศักดิ์ พรหมมน, สมบัติ รัตนคร และ สุนทร สายคำ. (2565). *การพัฒนาจริยธรรมนักเรียนของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. Journal of Modern Learning Development*. 7(5), 355-365.
- ภริณ ณะโชติภน และ เพ็ญณี แนนรท. (2564). *สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จังหวัดขอนแก่น. Journal of Modern Learning Development*. 6(3), 58-68.
- ราชกิจจานุเบกษา. *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา. หน้า 8
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2535). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง. (2557). *กิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.
- รงค์บุญ สวขวิญ, พระครูสุตพัฒนาทร จันทรจิตร. (2559). *การปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวทีตา ธรรมของนักเรียนโรงเรียนกะทู้วิทยา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต. วารสารมหาจุฬานาครทร รศน์*. 3(2), 69-82.
- รุจิรุ ภู่อาระ. (2541). *แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนาการกระบวนการสร้างเสริมลักษณะนิสัย*. (พิมพ์ ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- วสิน อินทสระ. (2518). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- วสิน อินทสระ. (2541). *พุทธจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกาว.
- วิศุทธิ์ ขวัญพุกษ์. (2552). *สังคมวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนส์ไตร์.
- ศิลป์ ชื่นนรินทร์. (2560). *การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร. วารสารมหาวิทยาลัย มหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 6(2), 216-225.

- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *คู่มือครูการจัดกิจกรรม และสื่อเพื่อพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุธาศินี ศิริกิจ, พระวิเทศพรหมคุณ และสมชัย ศรีนอก. (2565). การพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคมตำบลเวียงสะอาด อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. *Journal of MCU Humanities Review*. 8(1), 141-154.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). *แนวทางการพัฒนาและประเมินค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2549). *หลักพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุรวัดน์.
- สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน. (2525). *จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรูสภา.
- สัมภาษณ์คณะครูผู้ปกครอง. (2563). *ปัญหาจริยธรรม*. เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2563 ณ โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี. (เอกสารอัดสำเนา)
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สติสจันทร์ ชัดเตอร์จี และ ดร. ธีเรนทร โมหันต์ตตะ. (2519). *ปรัชญาอินเดีย*. แปลโดย สนั่น ไชยานุกุล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภา.
- แสง จันทร์งาม. (2531). *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สิวลี ศิริไธ. (2535). *จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). *ประวัติศาสตร์ศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อรุดา สุธมภ์. (2533). *การอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์และความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Jean Piaget. (1997). *The Moral Judgment of the Child*. London : Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Lawrence Kohlberg. (2000). *Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research*. New York: Russell Sage Foundation.

Roy, B., Sinha, R., & Suman, S. (2012). A Study on Factors Responsible for Deteriorating Moral Values Among Secondary School Children. *Golden Research Thoughts*, 2 (4), 1-7.

Hart, D., & Carlo, G. (2005). Moral development in adolescence. *Journal of research on adolescence*. 15(3), 223-233.

เว็บไซต์

การมีสัมมาคารวะและมารยาทต่อผู้ใหญ่ (สืบค้น 2/2/2564)

<https://sites.google.com/site/karmisammakharwatxphuhy/>

ความสามัคคี (สืบค้น 2/2/2564)

http://huangziyai.blogspot.com/p/blog-page_7.html

ความสามัคคี (สืบค้น 2/2/2564)

<https://sites.google.com/site/sunisachavaha/khwam-samakhkhi>

ความอ่อนน้อมถ่อมตน (สืบค้น 2/2/2564)

[http://www.digitalschool.club/digitalschool/health4-](http://www.digitalschool.club/digitalschool/health4-6/health5_1/lesson3/3_7.php)

[6/health5_1/lesson3/3_7.php](http://www.digitalschool.club/digitalschool/health4-6/health5_1/lesson3/3_7.php)

ความซื่อสัตย์ ความหมาย (สืบค้น 1/2/2564)

<https://www.google.com/search?q=ความซื่อสัตย์+ความหมาย>

เมตตาและกรุณา (สืบค้น 28/2/2564)

<https://thaihealthlife.com/เมตตา/>

มารยาทไทย (สืบค้น 2/2/2564)

<https://sites.google.com/site/maryaththiy3354/hna-raek>

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (สืบค้น 2/2/2564)

<https://sites.google.com/a/sapit.ac.th/jirayut/hnathi-phlmeuxng-m-1-1>

สัมมาคารวะ (สืบค้น 2/2/2564)

http://119.46.166.126/digitalschool/p4/so4_1/lesson2/content1/more/page0

[7.php](http://119.46.166.126/digitalschool/p4/so4_1/lesson2/content1/more/page0)

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

ที่ อว ๗๔๐๖/๐๑๕๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนวิสุทธิกษัตริย์

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๖๑๗๖๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมโชติโก อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยภายใต้โครงการวิจัย พัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของ สถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนา มติที่ ๑๒๙/๒๕๖๔ นั้น

บัดนี้ หัวหน้าโครงการวิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย โดยพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ เครื่องมือวิจัย เรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน วัดนาถิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี" รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้ จึงเจริญพามาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตรวจแล้ว
ในนามกรรมการวิจัย
๗ เม.ย. ๖๕

สำนักงานคณะศาสนาและปรัชญา

โทร.๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๗๕

ผู้ประสานงาน พระครูธรรมธร เดโช ฉิตเดโช

โทร.๐๙-๕๓๕๒-๕๓๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศาสนาและปรัชญา โทร ๑๐๗๕, ๑๐๗๖

ที่ อว ๗๔๐๖/ว๐๑๓๓

วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร **รศ.ดร.ฉวีรักษ์ วัชรเกียรติ**

ตามที่ พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยภายใต้โครงการวิจัย พัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของ สถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนา มติที่ ๑๒๙/๒๕๖๔ นั้น

ในกรณี คณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจเครื่องมือวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี” รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

(Handwritten signature and date)
๒๐ เมษายน ๒๕๖๕

(Handwritten signature)
(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)
คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

บันทึกข้อความ

สำนักงาน คณะศาสนาและปรัชญา โทร. ๑๐๗๕, ๑๐๗๖

ที่ อว ๗๕๐๖/ว๐๑๓๓

วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร รศ.ดร. ปุณษ์ขำ คำเมืองน้อย

ตามที่ พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยภายใต้โครงการวิจัย พัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนา มติที่ ๑๒๙/๒๕๖๔ นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี” รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

(พระสุทีธิสารเมธี, ดร.)
(พระสุทีธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

ตรงจ/รววิ
๑๒ เมษายน ๒๕๖๔

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามวิจัยเรื่อง
“ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี”

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี และ3) เพื่อเสนอกลยุทธ์ในการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรีโดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักจริยธรรม
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอให้นักเรียนได้ตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง โดยคำตอบของนักเรียนจะนำไปสรุปผลการศึกษาค้นคว้าในลักษณะภาพรวมไม่มีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อท่านหรือผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อมแต่ประการใด หากแต่จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรีให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

ขอเจริญพรขอบคุณในการให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก)
 อาจารย์ประจำคณะศาสนาและปรัชญา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และกรอกข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริงในช่องว่าง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ.....ปี

3. กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา

ม.4

ม.5

ม.6

4. ครอบครัว

4.1 สถานภาพครอบครัว

อาศัยอยู่กับพ่อแม่

อาศัยอยู่กับญาติ

4.2 ขนาดครัวเรือนจำนวน.....คน (ในครอบครัวมีจำนวนกี่คน)

4.3 แรงสนับสนุนจากครอบครัว

4.3.1 มีเงินมาโรงเรียนจำนวน.....บาท

4.3.2 ใครเป็นผู้ให้เงินมาโรงเรียน

พ่อแม่

พี่น้อง

ญาติ

เงินเก็บด้วยตนเอง

4.4 สถานะของครอบครัว

พ่อหรือแม่เสียชีวิต หรือทั้งสองคนเสียชีวิต

อยู่ร่วมกัน

แยกกันอยู่

พ่อแม่ยังอาศัยอยู่ด้วยกัน

4.4 มีสมาชิกในครอบครัวดื่มสุราหรือไม่

มี

ไม่มี

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักจริยธรรม

5= มากที่สุด 4= มาก 3= ปานกลาง 2= น้อย 1= น้อยที่สุด

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ความรับผิดชอบ					
1.1 นักเรียนทำงานตามที่ครูมอบหมายตรงเวลา					
1.2 นักเรียนมีความรอบคอบในการทำงาน					
1.3 นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน					
1.4 นักเรียนมีวินัยในตนเอง					
1.5 นักเรียนไม่สร้างความเสียหายต่อตนเองและคนอื่น					
2. ความซื่อสัตย์					
2.1 นักเรียนมีการนับถือตนเอง					
2.2 นักเรียนไม่หลอกลวงตนเอง					
2.3 นักเรียนมีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว					
2.4 นักเรียนไม่หยิบจับสิ่งของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต					
2.5 นักเรียนปฏิบัติตนตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
3. ความสามัคคี					
3.1 นักเรียนร่วมแรงร่วมใจแก้ไขปัญหา					
3.2 นักเรียนไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน					
3.3 นักเรียนมีความกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน					
3.4 นักเรียนทำกิจกรรมในแนวทางที่สร้างสรรค์					
3.5 นักเรียนมีความปรองดองรักใคร่กลมเกลียว					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
4.ความมีเมตตากรุณา					
4.1 นักเรียนมีความคิดและช่วยเหลือคนอื่นจากความทุกข์ยาก					
4.2 นักเรียนมีความรักและสงสารสัตว์ทุกตัวเสมือนเป็นสัตว์ร่วมโลก					
4.3 นักเรียนมีความใส่ใจในอันที่จะปลดปล่อยทุกข์จากความเดือนร้อนทั้งปวง					
4.3 นักเรียนไม่คิดร้ายต่อคนที่กระทำต่อตน					
4.4 นักเรียนไม่จองเวรพยาบาทอาฆาตต่อกัน					
4.5 นักเรียนไม่รัดเอาเปรียบกันยอมรับความแตกต่างด้วยเหตุผล					
5. กตัญญูกตเวทิต					
5.1 นักเรียนรู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่/ผู้ปกครอง					
5.2 นักเรียนไม่สร้างความเสื่อมเสียแก่โรงเรียน					
5.3 นักเรียนมีความตั้งใจเรียนเมื่อครูสอน					
5.4 นักเรียนได้สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน					
5.5 นักเรียนรู้จักตอบแทนพระคุณครูบาอาจารย์					
5.6 นักเรียนให้มีจิตอาสาช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน					
6. ความสุภาพอ่อนโยน					
6.1 นักเรียนใช้วาจาสุภาพถูกกาลเทศะ					
6.2 นักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส					
6.3 นักเรียนไม่พูดแทรกขณะผู้อื่นพูด					
6.4 นักเรียนรู้จักแต่งกายสุภาพเหมาะสม					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
6.5 นักเรียนมีกิริยามารยาทที่เหมาะสม					
6.6 นักเรียนไหว้ทุกครั้งเมื่อรับสิ่งของจากผู้ใหญ่					
6.7 นักเรียนมีความเคารพต่อครูบาอาจารย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

จงบอกวิธีการเสริมสร้างจริยธรรมในตัวนักเรียนเอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เจริญพรขอบคุณ

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย

โรงเรียนรัตนานิเบศร์
เลขที่หนังสือ 2088
วันที่ 01/11/2022
12:58:16

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถนนนครราชสีมา
ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๐๖/ ๐๑๗๑

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนานิเบศร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก (ธรรมโชติ) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรี" งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการวิจัยพัฒนานักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนาและปรัชญา ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย

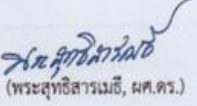
บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในชั้นเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เข้ากับงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และคณะศาสนาและปรัชญา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างของโครงการวิจัยนี้อยู่ในความดูแลของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในสถานศึกษาที่ท่านดูแล สำหรับวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล นักวิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง จึงเจริญพามาเพื่อพิจารณาและขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

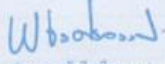
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนานิเบศร์

เพื่อโปรดทราบ () แจ้ง ทน.สนง.ผอ.
 แจ้งกลุ่มบริหารงานวิชาการ
 แจ้งกลุ่มบริหารงานบุคคลและกิจการนักเรียน
() แจ้งกลุ่มบริหารงานงบประมาณ
() แจ้งกลุ่มบริหารงานทั่วไป

ขออำนาจพร

ทราบ
 เห็นชอบ
 อนุมัติ
 อนุมัติ
 อื่น ๆ

 (พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
 คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 (นางสาวพิชิตี ศรีสุวรรณ)
 ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนานิเบศร์

สำนักงานคณบดีคณะศาสนาและปรัชญา
 โทร. ๐ ๒๕๔๔ ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๗๕, ๑๐๗๘
 ผู้ประสานงาน พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก
 โทร. ๐๘ ๕๕๕๐ ๕๔๖๔

(ทพ. อธิการ วิจิตรภักข์)
 อภพ เมธีวิจิตรภักข์
 วิชาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาพระพุทธศาสนา
 สิบธรรม ๑๐๗๗ จิมมร ๗๖๓๖๖๖
 จิมมร ๗๖ - ๑๑๗๖๖๖ อภพเมธีวิจิตรภักข์
 ๖๖๖๖๖๖ ๑๐๗๖๖

ภาคผนวก ง

เอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคน

ที่ จว. ๑๗๔/๒๕๖๕

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานิเนทร์ จังหวัดนนทบุรี

TITLE . FACTORS AFFECTING ETHICAL REINFORCEMENT IN HIGH SCHOOL STUDENTS
RATTANATHIBET SCHOOL NONTHABURI PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก (ธรรมโชติ)

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๕ วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ มติที่ ๒๗๕/๒๕๖๕ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรี ในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผล การพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ออกให้ ณ วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ลงนาม

(พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ/นามสกุล พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก (ธรรมโชติ)

2. ตำแหน่ง อาจารย์

3. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2537 เปรียญธรรม 3 ประโยค

พ.ศ. 2544 ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2551 ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต (ศน.ม.) สาขาวิชาพุทธศาสนาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2552-2559 เป็นอาจารย์สอนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กทม.

พ.ศ.2556-2562 เป็นอาจารย์สอนโรงเรียนรัตนบัณฑิตวิทยา นนทบุรี

พ.ศ.2560-2562 เป็นครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนอนุบาลนนทบุรี

พ.ศ.2551-2552 เป็นครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนเทพประทานพร นนทบุรี

พ.ศ.2545 เป็นครูสอนนักธรรมวัดโศการาม สมุทรปราการ

พ.ศ.2555-2561 เป็นครูพระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง

พ.ศ.2557 เป็นอาจารย์พิเศษเรือนจำกลางบางขวาง (มจร)

พ.ศ.2562 เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา (มจร)

พ.ศ.2563 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มจร)

5. ผลงานทางวิชาการ

พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก. (2563). บทวิเคราะห์รูปแบบการปลูกฝังศีลธรรมแก่เยาวชนไทยบนสังคมออนไลน์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ (มจร)*, 8(4), 1581-1592.

พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก. (2563). *บทวิเคราะห์อริยสัจ 4 : บทวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (มจร)*. นครปฐม: คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

6. ผลงานวิจัย

งานวิจัย/งานตีพิมพ์

พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก. (2564). *การเสริมสร้างจริยธรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนวิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี*. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 เล่ม 4 (หน้า 259-264). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก. (2563). *การศึกษาเปรียบเทียบทรรคนะของความตายระหว่างปรัชญา
อรรถิภาวนิยมกับพุทธปรัชญา*. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 8 เล่ม 4 (หน้า 492-499).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

Watson Pornputthapong, PhramahaSomsak Thammachotiko, Thanistha Samai. (2022).
*The Application of Buddshit Principles in dealing with the pandemic
situation of COVID-19*. International Proceeding Vol. 7. (pp. 323-330). Bangkok:
Bangkokthonburi University.

พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, พระมหาชนบ เข็ทอง, พระมหาสมศักดิ์ ธรรมโชติโก, พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป.
(2565). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่เยาวชนในอำเภอ พุทธ
มณฑล จังหวัดนครปฐม (มจร). *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*. 27(1), 67-79.

7. สถานที่ทำงาน

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 หมู่ 1 บ้านวัดสุวรรณ
ถนน ศาลายา-นครชัยศรี ตำบล ศาลายา อำเภอ พุทธมณฑล จังหวัด นครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73170

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ/นามสกุล พระมหาจักรพล อาจารย์สุโธ (เทพา), ดร.

2. ตำแหน่ง อาจารย์

3. ประวัติการศึกษา

2564 : Doctor of Philosophy in Mahayana Buddhist Studies (Ph.D. Mahayana Buddhist Studies), Acharaya Nagarjuna University.

2562 : Master of Arts in English (M.A. English), Acharaya Nagarjuna University.

2560 : Master of Philosophy in Buddhist Studies & Civilization (M.Phil. BSC), Gautam Buddha University

2557 : ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต สาขา พุทธศาสนศึกษา (ศศ.ม. พุทธศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2554 : ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต สาขา ภาษาอังกฤษ (ศน.บ. ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. ประวัติการทำงาน

2564 : อาจารย์ประจำศูนย์พุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

5. ผลงานทางวิชาการ

Phramaha Chakrapol Thepa. (2020). Niravana: The World Is Not Born of Cause. *International Journal of Research and Analytical Reviews (IJRAR)*, 6(2): 600-606.

Phramaha Chakrapol Thepa. (2020). The Buddhist Ethnic: A Leadership Approach of Self Development. *International Journal of Multidisciplinary Educational Research*, 9.1(1): 133-140.

พระมหาจักรพล อาจารย์สุโธ (เทพา), จันทิมา แสงแพร, จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน. (2564). วิเคราะห์การทำนายความสุขของโลกหลังยุคการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยโครงข่ายประสาทเทียม (ANN). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3

Phattongma, Phrasutthisanmethi, Khemraj, Thepa, H. Chi. (2022). Phenomenology In Education Research: Leadership Ideological. *Webology*, 19(2). 1739-1748

6. ผลงานวิจัย

งานวิจัย/งานตีพิมพ์

Phramaha Chakrapol Thepa. (2563). Sustainable Wellbeing Quality of Buddhist Meditation Centre During Coronavirus Outbreak (COVID-19) in Thailand Using

the Quality Function Deployment (QFD), AHP, and KANO Analysis, Nanhua University, Taiwan.

7. สถานที่ทำงาน

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 หมู่ 1 บ้านวัดสุวรรณ
ถนน ศาลายา-นครชัยศรี ตำบล ศาลายา อำเภอ พุทธมณฑล จังหวัด นครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73170

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ/นามสกุล นางสาวจันทิมา แสงแพร
2. ตำแหน่ง อาจารย์
3. ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2544 ธรรมศึกษาชั้นเอก
พ.ศ. 2551 ปริญญาโท ศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
4. ประวัติการทำงาน
2564 : อาจารย์ประจำศูนย์พุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.
5. ผลงานทางวิชาการ
-
6. ผลงานวิจัย
งานวิจัย/งานตีพิมพ์
-
7. สถานที่ทำงาน

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 หมู่ 1 บ้านวัดสุวรรณ
ถนน ศาลายา-นครชัยศรี ตำบล ศาลายา อำเภอ พุทธมณฑล จังหวัด นครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73170